

ВСТУП

Програму нормативної дисципліни «Загальна психологія» складено відповідно до місця та значення дисципліни за структурно-логічною схемою, передбаченою освітньо-професійною програмою бакалавра зі спеціальності 053 „Психологія”. Вона охоплює всі змістові модулі, визначені освітньо-професійною програмою для мінімальної кількості годин, передбачених державним стандартом освіти.

Предметом вивчення «Загальної психології» є загальні теоретичні та методологічні основи вивчення психічної діяльності особистості, її когнітивної, афективної та регулятивної сфер, а також індивідуально-типологічних особливостей.

Міждисциплінарні зв'язки: курс «Загальна психологія» пов'язаний з курсами «Вступ до спеціальності», «Практикум з загальної психології», „Психологія особистості”.

Програма дисципліни «Загальна психологія» складається з таких змістових модулів:

1. Психологія як система знань.
2. Еволюція та розвиток психіки.
3. Матеріальні основи та фізіологічні механізми психіки.
4. Когнітивна сфера.
5. Теорії особистості. Структура особистості.
6. Психічні властивості особистості.
7. Поведінка та діяльність особистості.
8. Афективна сфера.
9. Вольова сфера.

Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета викладання дисципліни «Загальна психологія» є ознайомлення студентів з актуальними проблемами сучасної психології, історією її розвитку, предметом та об'єктом дослідження, основними закономірностями розвитку та функціонування психіки, особливостями організації дослідницької роботи та інтерпретації результатів, набуття знань про принципи та методи психології, основні положення та досягнення української та зарубіжної психологічної науки стосовно розгляду проблем загальної психології

Завдання:

1. Оволодіння студентами категоріально-термінологічним апаратом психології.
2. Засвоєння основних понять та розвиток понятійного мислення;
3. Формування знань про закономірності розвитку і функціонування психіки як особливої форми життєдіяльності; про основні фізіологічні та психологічні основи психічної діяльності та загальні закономірності розвитку особистості;
4. Ознайомлення студентів з факторами розвитку особистості, умовами її становлення;
5. Реалізація системного підходу до висвітлення проблем структури особистості, регуляції діяльності, спілкування як багатопланового процесу; розвитку особистості у діяльності та спілкуванні;
6. Ознайомлення студентів з основними властивостями та закономірностями, віковими та індивідуальними особливостями розвитку уваги, відчуттів, сприймання, мислення та уяви людини;
7. Ознайомлення із вимогами та етичними аспектами проведення психологічних досліджень.

Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач

- Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу
- Знати категоріальний лад психології
- Вміння критично аналізувати і узагальнювати психологічну інформацію, отриману з різних джерел.
- Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку

Програмні результати навчання

- Визначати, аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.
- Демонструвати розуміння закономірностей та особливостей розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань..
- Ілюструвати прикладами закономірності та особливості функціонування та розвитку психічних явищ.
- Здійснювати пошук інформації з різних джерел для вирішення професійних завдань в т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.
- Здійснювати реферування наукових джерел, обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки.
- Зрозуміло повідомляти інформацію; доступно представляти результати психодіагностичних обстежень.

По завершенню вивчення курсу студенти повинні **знати**:

- основні поняття, принципи психології;
- основні теоретичні положення з проблем розвитку та функціонування психіки;
- закономірності розвитку основних психічних функцій;
- психологічні засади розвитку психіки у філогенезі та в онтогенезі;
- основні положення та досягнення української та зарубіжної психологічної науки стосовно розгляду питань загальної психології.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 300 годин, 10 кредитів ECTS.

1. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	Всього	У тому числі				Всього	У тому числі			
		Л.	П.	Лаб.	Інд.		С.р.	Л.	П.	Інд.
Модуль 1. ВСТУП ДО ПСИХОЛОГІЇ										
Змістовий модуль 1. Психологія як система знань										
Тема 1. Предмет психології	14	4	4			6	14	2		12
Тема 2. Психологія в системі наук	10	4	2			4	10		2	8
Тема 3. Зв'язок психології з іншими науками	6					6	6			6
Разом за змістовим модулем	30	8	6			16	30	2	2	26
Модуль 2. РОЗВИТОК ПСИХІКИ У ФІЛОГЕНЕЗІ										
Змістовий модуль 2. Еволюція та розвиток психіки										
Тема 4. Походження та історичний розвиток психіки тварин	8	6				2	8	2		6
• Розвиток форм відображення дійсності	4		2			2	4			4
• Етапи розвитку психіки	6		4			2	6		2	4
Тема 5. Походження та історичний розвиток психіки людини	8	4	2			2	8			8
Тема 6. Відмінності психіки людини і тварин	2					2	2			2
Виконання ІНДЗ (ПОЗ)	2				2		2			2
Разом за змістовим модулем	30	10	8		2	10	30	2	2	24
Модуль 3. ПРИРОДА ТА СУТНІСТЬ ПСИХІКИ ЛЮДИНИ										
Змістовий модуль 3. Матеріальні основи та фізіологічні механізми психіки										
Тема 7. Мозок і психіка	14	4	4			6	14	2		12
• Фізіологічні закономірності психічної діяльності	10	2	2			6	10			10
Тема 8. Свідоме і несвідоме в Психічній діяльності людини	14	6	4			4	14		2	12
Тема 9. Будова та властивості нервової системи людини	5					5	5			5
Виконання ІНДЗ (ПОЗ)	2				2		2			2
Разом за змістовим модулем	45	12	10		2	12	30	2	2	24
Модуль 4. ПІЗНАВАЛЬНА СФЕРА ОСОБИСТОСТІ										
Змістовий модуль 4. Пізнавальні психічні процеси.										
Тема 10. Увага. Відчуття, сприймання	8	4	2			2	8			8
Тема 11. Пам'ять	8	2	2			2	8		2	6
Тема 12. Мислення та уява	8	4	2			2	8	2		6
Тема 13. Види пам'яті, мислення, уяви	2					2	2			2

Виконання ІНДЗ (ПОЗ)	2				2		2			2	
Разом за модулем	30	10	6		2	12	30	2	2	2	22
Модуль 5. ПСИХОЛОГІЯ ОСОБИСТОСТІ											
Змістовий модуль 5. Поняття про особистість. Структура особистості											
Тема 14. Загальна характеристика особистості	8	2	2			2	8	2			6
Тема 15. Активність і спрямованість особистості	6	2	2			2	6				6
Тема 16. Самосвідомість особистості	4	4					4				4
• Я-концепція та образ Я	8		4			4	8		2		6
Тема 17. Розвиток особистості	2					2	2				2
Виконання ІНДЗ (ПОЗ)	2				2		2			2	2
Разом за змістовим модулем	30	8	8		2	10	30	2	2	2	24
Модуль 6. ІНДИВІДУАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ВЛАСТИВОСТІ ОСОБИСТОСТІ											
Змістовий модуль 7. Психічні властивості особистості											
Тема 18. Темперамент	10	4	2			2	10	2			8
Тема 19. Характер	6	2	2			2	6				6
Тема 20. Здібності	4	2					4				4
• Поняття та структура здібностей. Розвиток здібностей	8		4			4	8				8
Тема 21. Зв'язок властивостей нервової системи та індивідуальних відмінностей	2					2	2			2	2
Виконання ІНДЗ (ПОЗ)											
Разом за змістовим модулем	30	8	8		6	10	30	2	2	2	24
Модуль 7. ПОВЕДІНКА ТА ДІЯЛЬНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ											
Змістовий модуль 7. Особистість в діяльності і спілкуванні											
Тема 22. Діяльність	14	4	4			6	14	2			12
Тема 23. Спілкування	6	4				2	6				6
• Поняття про спілкування. Обмін інформацією	4		2			2	4		2		2
• Спілкування як взаємодія та сприймання людьми один одного	7		2			3	7				7
Тема 24. Міжособові стосунки в групах	12	4	2		4	2	12			2	10
Виконання ІНДЗ (ПОЗ)											
Тема 25. Освоєння діяльності. Основні види діяльності людини	2					2	2				2
Разом за змістовим модулем	45	12	10		4	17	45	2	2	1	39
Модуль 8. ЕМОЦІЙНА СФЕРА ОСОБИСТОСТІ											
Змістовий модуль 8. Афективна сфера											
Тема 26. Емоції та почуття	6	2	2			2	6	2			4
Тема 27. Форми переживання почуттів	4	2				2	4				4
• Загальна характеристика	4		2			2	4				4

основних форм переживання почуттів											
• Розвиток емоційної сфери	4		2			2	4				4
Тема 28. Вираження емоцій у людини та тварин	2					2	2				2
Тема 29. Емоційні стани особистості. Емоції у структурі особистості	6	2	2			2	6		2		4
Виконання ІНДЗ (ПОЗ)	4				4		4			4	
Разом за змістовим модулем	30	6	8		4	12	30	2	2	4	22
Модуль 9. ВОЛЬОВА СФЕРА ОСОБИСТОСТІ											
Змістовий модуль 9. Регулятивна сфера											
Тема 30. Поняття про волю	6	4				2	6	2			4
• Структура вольового акту	4		2			2	4				4
• Вольові стани особистості. Вольова регуляція діяльності	6		2			4	6				6
Тема 31. Розвиток волі	6	2				4	6				6
Тема 32. Вольові якості особистості	4					4	4				4
Виконання ІНДЗ (ПОЗ)	4				4		4			4	
Разом за змістовим модулем	30	6	4		4	16	30	2	2	4	22
Усього годин	300	80	68		25	133	300	20	16	25	229

* Виконання ІНДЗ (ПОЗ) здійснюється за рахунок годин на самостійне опрацювання

РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійна робота є невід'ємною складовою вивчення навчальної дисципліни. Вона здійснюється за такими напрямками:

- підготовка теоретичних питань до практичних занять;
- конспектування першоджерел;
- підготовка рефератів;
- виконання індивідуальних (професійно-орієнтованих) завдань;
- підготовка до підсумкових модульних робіт;
- підготовка до заліку та екзамену.

Підготовка теоретичних питань до практичних занять передбачає опрацювання питань теми практичного заняття. Ці питання могли як розглядати під час лекції, так і виноситися на самостійне опрацювання.

Алгоритм підготовки.

- Визначте питання для підготовки (Ви маєте розглянути усі питання, зазначені у плані практичного заняття).
- Візьміть у бібліотеці університету (читальному залі або на кафедрі) джерела, зазначені у списку основної літератури до заняття. При підборі літератури Ви можете користуватися бібліотечними каталогами (алфавітним, предметним або систематичним).
- Визначте розділи (теми або параграфи), у яких розкрито питання практичного заняття.
- Прочитайте ці розділи.
- Складіть план (простий або складний) відповіді на кожне питання.
- Визначте основні поняття, які Ви повинні засвоїти.
- Проаналізуйте, як опрацьований матеріал пов'язаний з іншими питаннями теми.
- Для кращого засвоєння та запам'ятовування матеріалу складіть короткий конспект, схеми, таблиці або графіки по прочитаному матеріалу.
- Визначте проблеми в опрацьованому матеріалі, які Ви недостатньо зрозуміли. З цими питаннями Ви можете звернутися на консультації до викладача.
- Перевірте, як Ви засвоїли опрацьоване питання. Ви можете це зробити, відповівши на тестові питання до теми або розв'язавши практичні завдання.

Конспектування першоджерел передбачає поглиблений розгляд окремих питань теми. Для конспектування можуть пропонуватися статті з фахових журналів, розділи монографій або підручників.

Алгоритм підготовки.

- Прочитайте запропоноване першоджерело.
- Правильно оформіть бібліографію першоджерела (автор, назва, вихідні дані).
- Складіть план (простий або складний).
- Для кожного пункту плану виділіть основні положення проблеми, яка висвітлюється у першоджерелі.
- Представте прочитаний текст у вигляді тез або анотації, використовуючи, при потребі, схеми, таблиці, графіки тощо.
- Для самоперевірки перекажіть статтю, використовуючи власний конспект.

Підготовка рефератів передбачає глибокий та детальний аналіз проблеми, винесеної у темі реферату.

Алгоритм підготовки.

- Ознайомтеся з вимогами до реферату.
- Підберіть літературу, у якій розкривається тема реферату. При підборі літератури Ви можете користуватися бібліотечними каталогами (алфавітним, предметним або систематичним).
- Складіть план реферату.
- Опрацюйте літературні джерела, користуючись порадами до конспектування першоджерел.
- Систематизуйте опрацьований матеріал відповідно до плану реферату.
- Дайте власний критичний аналіз та оцінку висвітленої проблеми.
- Оформіть реферат відповідно до вимог.
- На основі реферату підготуйте усну доповідь на практичне заняття.

Підготовка до підсумкової модульної роботи (ПМР), заліку та екзамену має на меті узагальнення та систематизацію знань з окремого модуля або дисципліни у цілому.

Алгоритм виконання

- Ознайомтеся з переліком питань та завдань до ПМР або екзамену.
- Підберіть підручники, інструктивно-методичні матеріали або іншу довідкову літературу, необхідну для підготовки (її перелік Ви можете знайти в робочій програмі або інструктивно-методичних матеріалах).
- Перегляньте зміст кожного питання, користуючись власними конспектами або підручниками.
- Визначте рівень знань з кожного питання.
- Визначте питання, які потребують ретельнішої підготовки (опрацювання додаткової літератури, складання конспектів, схем, виконання окремих завдань тощо). З цією метою зверніться до алгоритму підготовки теоретичних питань до практичних занять та виконання завдань до лабораторних занять.
- Для самоперевірки перекажіть теоретичні питання або виконайте практичне завдання.

Примітка: якщо ви маєте труднощі у підготовці окремих теоретичних питань або виконанні практичних завдань, ви можете звернутися за консультацією до викладача. Час проведення консультацій зазначений у Графіку проведення консультацій (кафедра соціальної та практичної психології).

Модуль 1 ВСТУП ДО ПСИХОЛОГІЇ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин										
	Денна форма					Заочна форма					
	Всього	У тому числі					Всього	У тому числі			
		Л.	П.	Лаб.	Інд.	С.р		Л.	П.	Інд.	С.р.
I семестр											
Модуль 1. ВСТУП ДО ПСИХОЛОГІЇ											
Змістовий модуль 1. Психологія як система знань											
Тема 1. Предмет психології	14	4	4			6	14	2		12	
Тема 2. Психологія в системі наук	10	4	2			4	10		2	8	
Тема 3. Зв'язок психології з іншими науками	6					6	6			6	
Разом за змістовим модулем 1	30	6	8			16	30	2	2	26	

Практичні заняття №1-4

Кількість оцінюваних занять у 1 модулі: 4 практичних заняття.

Для зарахування 1 модуля студенти мають одержати не менше **5 оцінок** (це мінімальна кількість обов'язкових оцінок)

Обов'язкові види робіт:

- опрацювати питання з плану практичного заняття;
- опрацювати основні поняття;
- законспектувати першоджерела;
- здати тему, яка виноситься на самостійне опрацювання на позитивну оцінку (не менше 60 балів) – лише для тих, хто претендує на автоматичне отримання оцінки за модуль; для всіх інших – тема на самостійне опрацювання входить до питань ПМР.

Види робіт на вибір:

- реферат або повідомлення (готує один студент з академічної групи).

ЛЕКЦІЙНИЙ КУРС

Тема 1. ПРЕДМЕТ ПСИХОЛОГІЇ

Мета: опанування знаннями з історії розвитку психології як науки, ознайомлення з предметом та об'єктом дослідження психології, з основними формами прояву психіки.

Професійна спрямованість: розвивати уміння аналізувати підходи різних психологічних шкіл та напрямків до вивчення психіки.

План

1. Визначення психології як науки.
2. Історія психологічних вчень.
3. Поняття про психіку. Основні форми прояву психіки.

Основні поняття	<i>психологія, психіка, психічні процеси, психічні стани, психічні властивості</i>
------------------------	--

Рекомендована література:

Основна література

1. Психологія /За ред. Г.С.Костюка. – К.: Рад.школа, 1968. – С.3-18.
2. Общая психология /Под ред. А.В. Петровского. – М., 1986. – С.5-16.
3. Общая психология: курс лекций /Сост. Е.М. Рогов. – М., 1999. – С.3-11.
4. Маклаков А.Г. Общая психология. – СПб.: Питер, 2002. – С.12 – 22; 70 – 76.
5. Загальна психологія. Скрипченко О.В., Долинська Л.В., Огороднійчук З.В. та ін. Підручник. — К.: Каравела, 2017. — 464 с.
6. Психологія /За ред.Ю.Л.Трофімова. – К.: Либідь, 2001.–С.12-30.

Додаткова література

1. Психология. Словарь /Под ред. А.В.Петровского, М.Г.Ярошевского. – М.: Политиздат, 1990.
2. Гамезо М. В., Домашенко И.А. Атлас по психологии. – М., 1986. – Р. 1.
3. Хрестоматия по психологии /Под ред. А.В.Петровского. – М., 1987.
4. Коломинский Я.Л. Человек: психология. – М.: Просвещение, 1986.

Тема 2. ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ В СИСТЕМІ НАУК

Мета: оволодіння знаннями щодо структури, завдань, принципів та методів сучасної психології.

Професійна спрямованість: набуття знань про принципи та методи психології, основні положення та досягнення української та зарубіжної психологічної науки стосовно розгляду проблем загальної психології.

План

1. Структура сучасної психології.
2. Завдання сучасної психології.
3. Принципи психології.
4. Методи психології.

Основні поняття	<i>детермінізм, єдність свідомості і діяльності, розвиток психіки і свідомості в діяльності, спостереження, експеримент, анкети, бесіда, інтерв'ю, психологічні тести, діагностичні методи, вивчення продуктів діяльності.</i>
------------------------	--

Рекомендована література:

Основна література

1. Психологія /За ред. Г.С.Костюка. – К.: Рад.школа, 1968. – С.3-18.
2. Общая психология /Под ред. А.В. Петровского. – М., 1986. – С.38-62.
3. Загальна психологія. Скрипченко О.В., Долинська Л.В., Огороднійчук З.В. та ін. Підручник. — К.: Каравела, 2017. — 464 с.
4. Немов Р. С. Психология. Книга 1. – М., 1999. – С. 8-25.
5. Психологія / За ред.Ю.Л.Трофімова. – К.: Либідь, 2001. – С.50-71.

Додаткова література

1. Бенеш Г. Психология: dtv-Atlas: Довідник: Пер. з нім. / Худож. Герман і Катерина фон Заальфельд; Наук. ред. пер. В.О.Васютинський / Г. Бенеш – К.: Знання-Прес, 2007. – 510с.
2. Варій, М. Й.. Основи психології і педагогіки / М.Й. Варій, В.Л. Ортинський ; Національний університет "Львівська політехніка" . - Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2017 . - 547 с.
3. Загальна психологія : навчальний посібник / О.П. Сергєєнкова ... [та ін.] ; Міністерство освіти і науки України, Київський університет імені Бориса Грінченка. - Київ : Центр учбової літератури, 2012. - 295 с.

4. Психологія. Словарь /Под ред. А.В.Петровского, М.Г.Ярошевского. – М.: Политиздат, 1990.
5. Гамезо М. В., Домашенко И.А. Атлас по психологии. – М, 1986. – Р. 1.
6. Хрестоматия по психологии /Под ред. А.В.Петровского. – М., 1987.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 1-2. ТЕМА 1.ПРЕДМЕТ ПСИХОЛОГІЇ

Психологія як наука. Основні форми прояву психіки

Мета: опанування знаннями з історії розвитку психології як науки, ознайомлення з предметом та об'єктом дослідження психології, з основними формами прояву психіки.

Професійна спрямованість: розвивати уміння аналізувати підходи різних психологічних шкіл та напрямків до вивчення психіки.

План

1. Визначення психології як науки.
2. Історія психологічних вчень.
3. Поняття про психіку.
4. Основні форми прояву психіки.

Основні поняття	<i>психологія, психіка, психічні процеси, психічні стани, психічні властивості</i>
------------------------	--

Законспектувати

Леонтьев А.Н. Понятие отражения и его значение для психологии // Хрестоматия по психологии / Под ред. А.В. Петровского. – М., Просвещение, 1987. – С.18 –24.

Професійно-орієнтоване завдання

Підібрати 10 прислів'їв та приказок на психологічну тематику.

Реферати

- Історія розвитку психології як науки.
- Ідеалістичні уявлення про психіку.
- Діалектико-матеріалістичне розуміння психічного.

Завдання для самостійної роботи

■ опрацювати питання	2 години
■ опрацювати основні поняття	2 години
■ законспектувати статтю	2 години
Оцінювання	
■ усна відповідь на питання	2 оцінки
■ тест	1 оцінка

Література

Основна література

1. Психологія /За ред. Г.С.Костюка. – К.: Рад.школа, 1968. – С.3-18.
2. Общая психология /Под ред. А.В. Петровського. – М, 1986. – С.5-16.
3. Загальна психологія. Скрипченко О.В., Долинська Л.В., Огороднійчук З.В. та ін. Підручник. — К.: Каравела, 2017. — 464 с.

4. Маклаков А.Г. Общая психология. – СПб.: Питер, 2002. – С.12 – 22; 70 – 76.
5. Немов Р. С. Психология. Книга 1. – М, 1999. – С. 623-647.
6. Психологія /За ред.Ю.Л.Трофімова. – К.: Либідь, 2001.–С.12-30.

Додаткова література

1. Бенеш Г. Психологія: dtv-Atlas: Довідник: Пер. з нім. / Худож. Герман і Катерина фон Заальфельд; Наук. ред. пер. В.О.Васютинський / Г. Бенеш – К.: Знання-Прес, 2007. – 510с.
2. Варій, М. Й.. Основи психології і педагогіки / М.Й. Варій, В.Л. Ортинський ; Національний університет "Львівська політехніка" . - Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2017 . - 547 с.
3. Психология. Словарь /Под ред. А.В.Петровского, М.Г.Ярошевского. – М.: Политиздат, 1990.
4. Гамезо М. В., Домашенко И.А. Атлас по психологии. – М, 1986.
5. Хрестоматия по психологии /Под ред. А.В.Петровского. – М., Просвещение, 1987.

Контрольні питання і завдання:

1. Дайте визначення психології як науки.
2. Опишіть історію розвитку психології як науки.
3. Опишіть основні форми прояву психіки.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №3 Тема 2. ПСИХОЛОГІЯ В СИСТЕМІ НАУК Місце психології в системі наук

Мета: оволодіння знаннями щодо структури, завдань, принципів та методів сучасної психології.

Професійна спрямованість: набуття знань про принципи та методи психології, основні положення та досягнення української та зарубіжної психологічної науки стосовно розгляду проблем загальної психології.

План

1. Структура сучасної психології.
2. Завдання сучасної психології.
3. Принципи психології.
4. Методи психології:
  - основні методи: експеримент та спостереження
  - допоміжні методи.

Основні поняття	<i>детермінізм, єдність свідомості і діяльності, розвиток психіки і свідомості в діяльності, спостереження, експеримент, анкети, бесіда, інтерв'ю, психологічні тести, діагностичні методи, вивчення продуктів діяльності.</i>
------------------------	--

Реферати

- Психологічні тести, їх можливості, використання, оцінка.
- Спостереження та експеримент як основні методи психології.

Завдання для самостійної роботи

■ опрацювати питання	2 години
■ опрацювати основні поняття	2 години

Оцінювання

■ усна відповідь на питання	1 оцінка
-----------------------------	----------

Література

Основна література

1. Психологія /За ред. Г.С.Костюка. – К.: Рад.школа, 1968. – С.3-18.
2. Общая психология /Под ред. А.В. Петровского. – М, 1986. – С.38-62.
3. Немов Р. С. Психология. Книга 1. – М, 1999. – С. 8-25.
4. Загальна психологія. Скрипченко О.В., Долинська Л.В., Огороднійчук З.В. та ін. Підручник. — К.: Каравела, 2017. — 464 с.
5. Психологія / За ред.Ю.Л.Трофімова. – К.: Либідь, 2001. – С.50-71.

Додаткова література

1. Варій, М. Й.. Основи психології і педагогіки / М.Й. Варій, В.Л. Ортинський ; Національний університет "Львівська політехніка" . - Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2017 . - 547 с.
2. Загальна психологія : навчальний посібник / О.П. Сергєєнкова ... [та ін.] ; Міністерство освіти і науки України, Київський університет імені Бориса Грінченка. - Київ : Центр учбової літератури, 2012. - 295 с.
3. Психология. Словарь /Под ред. А.В.Петровского, М.Г.Ярошевского. – М.: Политиздат, 1990.
4. Гамезо М. В., Домашенко И.А. Атлас по психологии. – М, 1986. – Р. 1.
5. Хрестоматия по психологии /Под ред. А.В.Петровского. – М., Просвещение, 1987.

Контрольні питання і завдання:

1. Охарактеризуйте структуру сучасної психології.
2. Опишіть завдання та принципи сучасної психології.
3. Проаналізуйте особливості використання методів психології. Наведіть приклади.

ТЕМА 3. ЗВ'ЯЗОК ПСИХОЛОГІЇ З ІНШИМИ НАУКАМИ**План**

1. Зв'язок психології з медичними науками.
2. Зв'язок психології з технічними науками.
3. Зв'язок психології з гуманітарними науками.
4. Взаємозв'язок психології та педагогіки.
5. Зв'язок психології з філософією.

Законспектувати

Ломов Б.Ф. Психология в системе научного знания // Хрестоматия по психологии / Под ред. А.В. Петровского. – М., Просвещение, 1987. – С. 39 – 50.

Завдання для самостійної роботи

▪ опрацювати питання	2 години
▪ законспектувати статтю	2 години

Оцінювання

▪ перевірка рівня засвоєння знань на індивідуальній консультації у викладача	1 оцінка
--	----------

Література*Основна література*

1. Варій, М. Й.. Основи психології і педагогіки / М.Й. Варій, В.Л. Ортинський ; Національний університет "Львівська політехніка" . - Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2017 . - 547 с.
2. Психологія /За ред. Г.С.Костюка. – К.: Рад.школа, 1968. – 572 с.
3. Загальна психологія. Скрипченко О.В., Долинська Л.В., Огороднійчук З.В. та ін. Підручник. — К.: Каравела, 2017. — 464 с.
4. Немов Р. С. Психология. Книга 1. – М, 1999.
5. Психологія / За ред.Ю.Л.Трофімова. – К.: Либідь, 2001.

ЗАВДАННЯ ДО ПІДСУМКОВОЇ МОДУЛЬНОЇ РОБОТИ 1

Умовою допуску до ПМР є зарахування зошитів для практичних занять, конспекту першоджерел та словника основних понять.

I. Тестові завдання (4 завдання, за правильне виконання завдання – 5 балів).
Максимальна кількість балів – 20.

Приклад тестового завдання:

Оберіть один із запропонованих варіантів відповіді

1. Метод психологічного дослідження, що полягає у навмисному, систематичному та цілеспрямованому сприйманні психічних явищ з метою вивчення їх специфічних змін за певних умов:

а) експеримент; б) спостереження; в) тести; г) бесіда.

II. Теоретичні завдання (оцінюються від 0 до 30 балів).

Максимальна кількість балів – 30.

1. Визначення психології як науки.
2. Історія психологічних вчень.
3. Поняття про психіку.
4. Основні форми прояву психіки.
5. Місце сучасної психології в системі наук.
6. Структура сучасної психології.
7. Завдання сучасної психології.
8. Принципи психології: принцип детермінізму, принцип єдності свідомості та діяльності.
9. Принципи психології: принцип розвитку психіки у діяльності, системно-структурний принцип.
10. Поняття про експеримент як метод психології.
11. Поняття про спостереження як метод психології.
12. Допоміжні методи психології: анкетування, вивчення продуктів діяльності.
13. Допоміжні методи психології: тести, бесіда, біографічний метод.

III. Професійно-орієнтоване завдання (оцінюються від 0 до 50 балів).

Максимальна кількість балів – 50.

1. Підберіть 10 прислів'їв на психологічну тематику та визначте, про які форми прояву психіки йдеться.
2. Визначити переваги та недоліки самоспостереження як методу психологічного дослідження. Навести власні приклади психічних явищ, які підлягають ефективному самоспостереженню.
3. Проаналізувати значення кожного з основних принципів психології для побудови психологічного дослідження
4. Визначити недоліки та переваги бесіди як методу психологічного дослідження. Навести приклади явищ психічного життя людини, які можуть бути ефективно досліджені за допомогою бесіди.
5. Визначити недоліки та переваги тестів як методу психологічного дослідження. Навести приклади явищ психічного життя людини, які можуть бути ефективно досліджені за допомогою бесіди.
6. Визначити недоліки та переваги спостереження як методу психологічного дослідження. Навести приклади явищ психічного життя людини, які можуть бути ефективно досліджені за допомогою бесіди.
7. Визначити недоліки та переваги експерименту як методу психологічного дослідження. Навести приклади явищ психічного життя людини, які можуть бути ефективно досліджені за допомогою бесіди.

Модуль 2. РОЗВИТОК ПСИХІКИ У ФІЛОГЕНЕЗІ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин										
	Денна форма					Заочна форма					
	Всього	У тому числі					Всього	У тому числі			
		Л.	П.	Лаб.	Інд.	С.р		Л.	П.	Інд.	С.р.
Модуль 2. РОЗВИТОК ПСИХІКИ У ФІЛОГЕНЕЗІ											
Змістовий модуль 2. Еволюція та розвиток психіки											
Тема 4. Походження та історичний розвиток психіки тварин	8	6				2	8	2			6
• Розвиток форм відображення дійсності	4		2			2	4				4
• Етапи розвитку психіки	6		4			2	6		2		4
Тема 5. Походження та історичний розвиток психіки людини	8	4	2			2	8				8
Тема 6. Відмінності психіки людини і тварин	2					2	2				2
Виконання ІНДЗ (ПОЗ)	2				2		2			2	2
Разом за змістовим модулем 2	30	8	6		2	14	30	2	2	2	26

Практичні заняття № 5-7

Кількість оцінюваних занять у 2 модулі: 3 практичних заняття.

Для зарахування 2 модуля студенти мають одержати не менше **4 оцінок** (це мінімальна кількість обов'язкових оцінок)

Обов'язкові види робіт:

- опрацювати питання з плану практичного заняття;
- опрацювати основні поняття;
- законспектувати першоджерела;
- здати тему, яка виноситься на самостійне опрацювання на позитивну оцінку (не менше 60 балів) – лише для тих, хто претендує на автоматичне отримання оцінки за модуль; для всіх інших – тема на самостійне опрацювання входить до питань ПМР.

Види робіт на вибір:

- реферат або повідомлення (готує один студент з академічної групи).

ЛЕКЦІЙНИЙ КУРС

Тема 4. ПОХОДЖЕННЯ ТА ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК ПСИХІКИ ТВАРИН

Мета: оволодіння знаннями щодо розвитку форм відображення дійсності, виникнення психіки як результат еволюції матерії; розвиток психічних форм відображення та поведінки тварин; основних властивостей психіки тварин; залежність психіки від середовища і будови органів.

Професійна спрямованість: оволодіння уміннями аналізувати літературу з проблеми дослідження розвитку психіки в філогенезі.

План

1. Розвиток форм відображення дійсності. Виникнення психіки як результат еволюції матерії.
2. Розвиток психічних форм відображення та поведінки тварин.
3. Основні властивості психіки тварин.
4. Залежність психіки від середовища і будови органів.

Основні поняття	<i>відображення, подразливість, тропізми, чутливість, інстинкти, наuczіння, інтелектуальна поведінка, "мова" тварин, предметна діяльність тварин.</i>
----------------------------	---

Рекомендована література:

Основна література

1. Психологія /За ред. Г.С.Костюка. – К.: Рад.школа, 1968. – 572 с.
2. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. — СПб.: Питер, 2010. — 713 с: ил. — (Серия «Мас тера психологии»). Гл. 4,5.
3. Общая психология /Под ред. А.В. Петровського. – М, 1986. – Гл.3.
4. Загальна психологія. Скрипченко О.В., Долинська Л.В., Огороднійчук З.В. та ін. Підручник. — К.: Каравела, 2017. — 464 с.
5. Немов Р. С. Психологія. Книга 1. – М, 1999. – Гл. 4-5.
6. Психологія / За ред.Ю.Л.Трофімова. – К.: Либідь, 2001. – С.30-43.
7. М'ясоїд П.А. Загальна психологія. – К., 1999. – Р. 4.

Додаткова література

1. Варій, М. Й.. Основи психології і педагогіки / М.Й. Варій, В.Л. Ортинський ; Національний університет "Львівська політехніка" . - Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2017 . - 547 с.
2. Ільїна, Н. М.. Загальна психологія: теорія та практикум : навчальний посібник / Н.М. Ільїна, С.О. Мисник . - Суми : Університетська книга, 2015 . - 352 с.
3. Психология. Словарь /Под ред. А.В.Петровского, М.Г.Ярошевского. – М.: Политиздат, 1990.
4. Гамезо М. В., Домашенко И.А. Атлас по психологии. – М, 1986. – Р. III.
5. Хрестоматия по психологии /Под ред. А.В.Петровского. – М., Просвещение, 1987.

Тема 5. ПОХОДЖЕННЯ ТА ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК ПСИХІКИ ЛЮДИНИ

Мета: опанування знаннями щодо психологічних теорій філогенезу психіки людини; виникнення та історичний розвиток людської свідомості; основних властивостей психіки людини..

Професійна спрямованість: набуття умінь виділяти відмінності психіки людини і тварини.

План

1. Психологічні теорії філогенезу психіки людини.

2. Виникнення та історичний розвиток людської свідомості.
3. Основні властивості психіки людини.

Основні поняття	<i>свідомість, самосвідомість, трудова діяльність, дріопітеки, австралопітеки, пітекантропи, синантропи, неандертальці, кроманьйонці, неоантропи.</i>
------------------------	---

Рекомендована література:

Основна література

1. Психологія /За ред. Г.С.Костюка. – К.: Рад.школа, 1968. – 572 с.
2. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. — СПб.: Питер, 2010. — 713 с. Гл. 6.
3. Общая психология /Под ред. А.В. Петровського. – М, 1986. – С.85-91.
4. Загальна психологія. Скрипченко О.В., Долинська Л.В., Огороднійчук З.В. та ін. Підручник. — К.: Каравела, 2017. — 464 с.
5. Маклаков А.Г. Общая психология. СПб.: Питер, 2002. – Гл. 4.
6. Психологія / За ред.Ю.Л.Трофімова. – К.: Либідь, 2001. – С. 37-43.

Додаткова література

1. Варій, М. Й.. Основи психології і педагогіки / М.Й. Варій, В.Л. Ортинський ; Національний університет "Львівська політехніка" . - Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2017 . - 547 с.
2. Психология. Словарь /Под ред. А.В.Петровского, М.Г.Ярошевского. – М.: Политиздат, 1990.
3. Гамезо М. В., Домашенко И.А. Атлас по психологии. – М, 1986. – Р. III.
4. Хрестоматия по психологии /Под ред. А.В.Петровского. – М., Просвещение, 1987.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 4-6

Тема 4. ПОХОДЖЕННЯ ТА ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК ПСИХІКИ ТВАРИН

Розвиток форм відображення дійсності. Етапи розвитку психіки

Мета: оволодіння знаннями щодо розвитку форм відображення дійсності, виникнення психіки як результат еволюції матерії; розвиток психічних форм відображення та поведінки тварин; основних властивостей психіки тварин; залежність психіки від середовища і будови органів.

Професійна спрямованість: оволодіння уміннями аналізувати літературу з проблеми дослідження розвитку психіки в філогенезі.

План

1. Розвиток форм відображення дійсності. Виникнення психіки як результат еволюції матерії:
  - а) особливості відображення неорганічної матерії;
  - б) біологічні форми відображення.
2. Розвиток психіки в філогенезі:
  - а) сенсорна стадія розвитку психіки;
  - б) перцептивна стадія розвитку психіки;
  - в) інтелектуальна стадія розвитку психіки.
3. Спілкування і мова тварин.
4. Залежність психіки від середовища і будови органів.

Основні поняття	<i>відображення, подразливість, тропізми, чутливість, інстинкти, наuczіння, інтелектуальна поведінка, "мова" тварин, предметна діяльність тварин.</i>
------------------------	---

Законспектувати

- Шовен Р. Общества насекомых // Хрестоматия по психологии / Под ред. А.В. Петровского. – М., Просвещение, 1987. – С.68 - 76.
- Морозов В. Этот удивительный дельфин // Популярная психология: Хрестоматия: Учеб. пособие для студентов пединститутів / Сост. В.В. Мироненко. – М.: Просвещение, 1990. – 399с.

Реферат

- Особливості інтелектуальної поведінки тварин.

Завдання для самостійної роботи

▪ опрацювати питання	2 години
▪ опрацювати основні поняття	2 години
▪ законспектувати статті	2 години

Оцінювання

▪ усна відповідь на питання	2 оцінки
▪ тест	1 оцінка

Література

Основна література

1. Психологія /За ред. Г.С.Костюка. – К.: Рад.школа, 1968. – С.53-91.
2. Основы общей психологии. — СПб.: Питер, 2010. — 713 с: ил. — (Серия «Мас тера психологии»). Гл. 4,5.
3. Общая психология /Под ред. А.В. Петровського. – М, 1986. – Гл.3.
4. Немов Р. С. Психологія. Книга 1. – М, 1999. – Гл. 4-5.
5. Загальна психологія. Скрипченко О.В., Долинська Л.В., Огороднійчук З.В. та ін. Підручник. — К.: Каравела, 2017. — 464 с.
6. Психологія / За ред.Ю.Л.Трофімова. – К.: Либідь, 2001. – С.30-43.

Додаткова література

1. Загальна психологія : навчальний посібник / О.П. Сергєєнкова ... [та ін.] ; Міністерство освіти і науки України, Київський університет імені Бориса Грінченка. - Київ : Центр учбової літератури, 2012. - 295 с.
2. Психологія. Словарь /Под ред. А.В.Петровського, М.Г.Ярошевського. – М.: Политиздат, 1990.
3. Гамезо М. В., Домашенко И.А. Атлас по психологии. – М, 1986. – Р. III.
4. Хрестоматия по психологии /Под ред. А.В.Петровського. – М., Просвещение, 1987.

Контрольні питання і завдання:

1. Проаналізуйте особливості розвитку форм відображення дійсності.
2. Проаналізуйте особливості розвитку психіки в філогенезі. Виділіть основні стадії розвитку психіки.
3. Охарактеризуйте залежність розвитку психіки від середовища і будови органів.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 7

Тема 5. ПОХОДЖЕННЯ ТА ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК ПСИХІКИ ЛЮДИНИ

Суспільно-історична природа свідомості

Мета: опанування знаннями щодо психологічних теорій філогенезу психіки людини; виникнення та історичний розвиток людської свідомості; основних

властивостей психіки людини..

Професійна спрямованість: набуття умінь виділяти відмінності психіки людини і тварини.

План

1. Психологічні теорії філогенезу психіки людини.
2. Умови переходу до вищої форми відображення – людської свідомості:
  - а) біологічні передумови виникнення людської свідомості;
  - б) роль праці в виникненні людської свідомості.

Основні поняття	<i>свідомість, самосвідомість, трудова діяльність, дріопітеки, австралопітеки, пітекантропи, синантропи, неандертальці, кроманьйонці, неантропи.</i>
------------------------	--

Реферати

- Порівняльна характеристика інтелектуальної поведінки людини і тварин.
- Сучасні проблеми антропогенезу.

Завдання для самостійної роботи

▪ опрацювати питання	2 години
▪ опрацювати основні поняття	2 години

Оцінювання

▪ усна відповідь на питання	1 оцінка
▪ тест	1 оцінка

Література

Основна література

1. Психологія /За ред. Г.С.Костюка. – К.: Рад.школа, 1968. – 572 с.
2. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. — СПб.: Питер, 2010. — 713 с. Гл. 6.
3. Общая психология /Под ред. А.В. Петровського. – М, 1986. – С.85-91.
4. Загальна психологія. Скрипченко О.В., Долинська Л.В., Огороднійчук З.В. та ін. Підручник. — К.: Каравела, 2017. — 464 с.
5. Немов Р. С. Психология. Книга 1. – М, 1999. – Гл. 5.
6. Маклаков А.Г. Общая психология. СПб.: Питер, 2013. – 816 с. Гл. 4.
7. Психология / За ред.Ю.Л.Трофімова. – К.: Либідь, 2001. – С. 37-43.

Додаткова література

1. Психология. Словарь /Под ред. А.В.Петровского, М.Г.Ярошевского. – М.: Политиздат, 1990.
2. Гамезо М. В., Домашенко И.А. Атлас по психологии. – М, 1986. – Р. III.
3. Хрестоматия по психологии /Под ред. А.В.Петровского. – М., Просвещение, 1987.

Контрольні питання і завдання:

1. Проаналізуйте основні теоретичні положення психологічних теорій філогенезу психіки людини.
2. Опишіть основні умови переходу до вищої форми відображення – людської свідомості:

ТЕМА 6. ВІДМІННОСТІ ПСИХІКИ ЛЮДИНИ І ТВАРИН

План

1. Основні властивості психіки людини. Свідомість людини.
2. Суттєві відмінності психіки людини і тварини:
  1. відмінності в емоційній сфері;
  2. відмінності мислення;
  3. відмінності „мови”;
  4. відмінності у виконанні елементарної трудової діяльності;
  5. відмінності умов розвитку

Законспектувати

А.Н. Леонтьев. Общая характеристика психики животных. // Хрестоматия по психологии. /Под ред. А.В. Петровського. – М., Просвещение, 1987. – С. 62-68.

Завдання для самостійної роботи

■ опрацювати питання	2 години
■ опрацювати основні поняття	1 година
■ законспектувати статтю	1 година

Оцінювання

■ перевірка рівня засвоєння знань на індивідуальній консультації у викладача	1 оцінка
--	----------

Література

Основна література

1. Психологія /За ред. Г.С.Костюка. – К.: Рад.школа, 1968. – 572 с.
2. Общая психология /Под ред. А.В. Петровського. – М., 1986. – С.85-91.
3. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. — СПб.: Питер, 2010. — 713 с.
4. Загальна психологія. Скрипченко О.В., Долинська Л.В., Огороднійчук З.В. та ін. Підручник. — К.: Каравела, 2017. — 464 с.
5. Загальна психологія. Скрипченко О.В., Долинська Л.В., Огороднійчук З.В. та ін. Підручник. — К.: Каравела, 2017. — 464 с.

ЗАВДАННЯ ДО ПІДСУМКОВОЇ МОДУЛЬНОЇ РОБОТИ 2

Умовою допуску до ПМР є зарахування зошитів для практичних занять, конспекту першоджерел та словника основних понять.

I. Тестові завдання (4 завдання, за правильне виконання завдання – 5 балів).
Максимальна кількість балів – 20.

Здатність живого організму відповідати на біологічно значимі впливи:

а) відображення; б) чутливість; в) подразливість; г) психіка.

II. Теоретичні завдання (оцінюються від 0 до 30 балів).

Максимальна кількість балів – 30.

1. Розвиток форм відображення дійсності. Особливості відображення неорганічної матерії.
2. Виникнення психіки як результат еволюції матерії: біологічні форми відображення.
3. Розвиток психіки в філогенезі: сенсорна стадія розвитку психіки.
4. Розвиток психіки в філогенезі: перцептивна стадія розвитку психіки.
5. Розвиток психіки в філогенезі: інтелектуальна стадія розвитку психіки.
6. Спілкування і мова тварин.
7. Залежність психіки від середовища і будови органів.
8. Психологічні теорії філогенезу психіки людини.
9. Виникнення та історичний розвиток людської свідомості.
10. Суттєві відмінності психіки людини і тварини.

III. Професійно-орієнтоване завдання.

Максимальна кількість балів – 50.

1. Чи можуть інстинкти вважатися абсолютно доцільними формами пристосування організму до впливів зовнішнього середовища? Доведіть на прикладі будь-якого виду тварин.
2. Проаналізуйте, чи правильним є наступне висловлювання: „Спілкування тварин за своїм характером та змістом аналогічне спілкуванню людей”.
3. Визначте відмінності мислення людини та тварини. Проілюструйте прикладами з першоджерел або творів художньої літератури.
4. Поясніть психологічні механізми дресирування тварин. Проілюструйте прикладами з першоджерел або творів художньої літератури.
5. Визначте основні відмінності у будівельній діяльності бджоли та архітектора.
6. Доведіть, чи розуміють домашні тварини команди. Відповідь обґрунтуйте.
7. Прокоментуйте вислів Ф.Енгельса, що праця перетворила мавпу на людину.

Модуль 3. ПРИРОДА ТА СУТНІСТЬ ПСИХІКИ ЛЮДИНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин										
	Денна форма					Заочна форма					
	Всього	У тому числі					Всього	У тому числі			
		Л.	П.	Лаб.	Інд.	С.р.		Л.	П.	Інд.	С.р.
Модуль 3. ПРИРОДА ТА СУТНІСТЬ ПСИХІКИ ЛЮДИНИ											
Змістовий модуль 3. Матеріальні основи та фізіологічні механізми психіки											
Тема 7. Мозок і психіка	14	4	4			6	14	2			12
• Фізіологічні закономірності психічної діяльності	10	2	2			6	10				10
Тема 8. Свідоме і несвідоме в Психічній діяльності людини	14	6	4			4	14		2		12
Тема 9. Будова та властивості нервової системи людини	5					5	5				5
Виконання ІНДЗ (ПОЗ)	2				2		2			2	2
Разом за змістовим модулем 3	45	12	10		2	12	30	2	2	2	24

Практичні заняття № 8-11

Кількість оцінюваних занять у 3 модулі: 4 практичних заняття.

Для зарахування 3 модуля студенти мають одержати не менше **5 оцінок** (це мінімальна кількість обов'язкових оцінок)

Обов'язкові види робіт:

- опрацювати питання з плану практичного заняття;
- опрацювати основні поняття;
- законспектувати першоджерела;
- здати тему, яка виноситься на самостійне опрацювання на позитивну оцінку (не менше 60 балів) – лише для тих, хто претендує на автоматичне отримання оцінки за модуль; для всіх інших – тема на самостійне опрацювання входить до питань ПМР.

Види робіт на вибір:

- реферат або повідомлення (готує один студент з академічної групи).

ЛЕКЦІЙНИЙ КУРС**Тема 7. МОЗОК І ПСИХІКА**

Мета: опанування знаннями про рефлексорну природу психіки, три блоки мозку і їх основні функції та функціональну асиметрію великих півкуль головного мозку.

Професійна спрямованість: набуття знань про матеріальні основи психіки.

План

1. Матеріальні основи та фізіологічні механізми психіки. Рефлексорна природа психіки.
2. Три блоки мозку і їх основні функції.
3. Функціональна асиметрія великих півкуль головного мозку.

Основні поняття	<i>аналізатор, збудження, перша сигнальна система, друга сигнальна система, домінанта, індукція нервових процесів, іррадіація нервових процесів, гальмування, рефлекс, рефлексорний характер психіки, аферентний синтез, функціональна асиметрія великих півкуль головного мозку.</i>
------------------------	---

Рекомендована література:**Основна література**

1. Психологія /За ред. Г.С.Костюка. – К.: Рад.школа, 1968. – С.18-53, 93-96.
2. Общая психология /Под ред. А.В. Петровского. – М, 1986. – С.16-26.
3. Загальна психологія. Скрипченко О.В., Долинська Л.В., Огороднійчук З.В. та ін. Підручник. — К.: Каравела, 2017. — 464 с.
4. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. — СПб.: Питер, 2010. — 713 с.
5. Психологія / За ред.Ю.Л.Трофімова. – К.: Либідь, 2001. – С. 43-49.

Додаткова література

1. Бенеш Г. Психологія: dtv-Atlas: Довідник: Пер. з нім. / Худож. Герман і Катерина фон Заальфельд; Наук. ред. пер. В.О.Васютинський / Г. Бенеш – К.: Знання-Прес, 2007. – 510с.
2. Психология. Словарь /Под ред. А.В.Петровского, М.Г.Ярошевского. – М.:Политиздат, 1990.
3. Гамезо М. В., Домашенко И.А. Атлас по психологии. – М, 1986. – Р. 1.
4. Хрестоматия по психологии /Под ред. А.В.Петровского. – М., Просвещение, 1987.
5. Свааб Д. Ми – це наш мозок. – Х.: КСД, 2016. – 332 с.

Тема 8. СВІДОМЕ І НЕСВІДОМЕ В ПСИХІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ

Мета: оволодіння знаннями щодо свідомості людини, її структури, патологічних станів та проблеми несвідомого в психології.

Професійна спрямованість: набуття знань про рівні розвитку психіки.

План

1. Психіка і свідомість. Структура свідомості.
2. Патологічні стани свідомості.
3. Проблема несвідомого в психології.
4. Класифікація несвідомих психічних явищ.

Основні поняття	<i>свідомість, самосвідомість, несвідоме, пригнічення свідомості, затьмарення свідомості, кома.</i>
------------------------	---

Рекомендована література:

Основна література

1. Психологія /За ред. Г.С.Костюка. – К.: Рад.школа, 1968. – С. 93-96.
2. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. — СПб.: Питер, 2010. — С. 11-21.
3. Маклаков А.Г. Общая психология. СПб.: Питер, 2013. – 816 с. Гл. 4,6.
4. Общая психология /Под ред. А.В. Петровского. – М., 1986. – С.26-29.
5. Гиппенрейтер Ю.Б. Неосознаваемые процессы // Общая психология. Тексты: В 3 т. Т.1. – С. 151-164.
6. Загальна психологія. Скрипченко О.В., Долинська Л.В., Огороднійчук З.В. та ін. Підручник. — К.: Каравела, 2017. — 464 с.
7. Немов Р. С. Психология. Книга 1. – М., 1999. – Гл. 5.

Додаткова література

1. Психология. Словарь /Под ред. А.В.Петровского, М.Г.Ярошевского. – М.: Политиздат, 1990.
2. Гамезо М. В., Домашенко И.А. Атлас по психологии. – М., 1986. – Р. 1.
3. Хрестоматия по психологии /Под ред. А.В.Петровского. – М., 1987.
4. Свааб Д. Ми – це наш мозок. – Х.: КСД, 2016. – 332 с.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №8-10

Тема 7. МОЗОК І ПСИХІКА

Фізіологічні закономірності психічної діяльності

Мета: опанування знаннями про рефлекторну природу психіки, три блоки мозку і їх основні функції та функціональну асиметрію великих півкуль головного мозку.

Професійна спрямованість: набуття знань про матеріальні основи психіки.

План

1. Рефлекторна природа психіки:
  - психофізичні теорії психічного (вчення Декарта, Сеченова);
  - вчення Павлова про рефлекторну природу психічного: умовні та безумовні рефлекси;
  - вчення про дві сигнальні системи;
2. Закони вищої нервової діяльності:
  - іррадіації і конценрації збудження і гадбмунання;
  - взаємної індукції нервових процесів;
  - формування динамічного стереотипу.
3. Функції окремих мозкових структур:
  - гіпоталамус
  - лімібчна ситема та мигдалевидне тіло
  - кора великих півкуль
4. Три блоки мозку і їх основні функції.
5. Функціональна асиметрія великих півкуль головного мозку.

Основні поняття

аналізатор, збудження, перша сигнальна система, друга сигнальна система, домінанта, індукція нервових процесів, іррадіація нервових процесів, гальмування, рефлекс, рефлекторний характер психіки, аферентний синтез, функціональна асиметрія великих півкуль головного мозку.

Законспек-

Павлов И.П. Условный рефлекс.// Хрестоматия по психологии /Под

тувати

ред. А.В. Петровского. – М., Просвещение, 1987. – С.76 –82.
- Лурия А.Р. Мозг и психика.: Хрестоматия по психологии / Под ред. А.В. Петровского. – М., Просвещение, 1987. – С.83 –92.

Реферати

- Лобна частина кори великих півкуль головного мозку та її функції.
- Ретикулярна формація та її значення для психічної діяльності людини.

Практична частина:

- на основі знань законів вищої нервової діяльності, поясніть механізм формування звичної реакції на сигнал власного телефону;
- на основі знань про дві сигнальні системи, поясніть, чому слова можуть ранили більше, ніж фізичний біль;
- поясніть роль мигдалевидного тіла у формуванні поведінки людини у травмуючих умовах.

Завдання для самостійної роботи

▪ опрацювати питання	2 годин
▪ опрацювати основні поняття	1 години
▪ конспектування статті	1 години

Оцінювання

▪ усна відповідь на питання	1 оцінка
▪ тест	1 оцінка

Література

Основна література

1. Психологія /За ред. Г.С.Костюка. – К.: Рад.школа, 1968. – С.18-53, 93-96.
2. Общая психология /Под ред. А.В. Петровского. – М, 1986. – С.16-26.
3. Маклаков А.Г. Общая психология. СПб.: Питер, 2013. – 816 с.
4. Загальна психологія : навчальний посібник / О.П. Сергєєнкова ... [та ін.] ; Міністерство освіти і науки України, Київський університет імені Бориса Грінченка. - Київ : Центр учбової літератури, 2012. - 295 с.
5. Психологія / За ред.Ю.Л.Трофімова. – К.: Либідь, 2001. – С. 43-49.

Додаткова література

1. Бенеш Г. Психологія: dtv-Atlas: Довідник: Пер. з нім. / Худож. Герман і Катерина фон Заальфельд; Наук. ред. пер. В.О.Васютинський / Г. Бенеш – К.: Знання-Прес, 2007. – 510с.
2. Психология. Словарь /Под ред. А.В.Петровского, М.Г.Ярошевского. – М.:Политиздат, 1990.
3. Гамезо М. В., Домашенко И.А. Атлас по психологии. – М, 1986. – Р. 1.
4. Хрестоматия по психологии /Под ред. А.В.Петровского. – М., Прсвещение, 1987.
5. Свааб Д. Ми – це наш мозок. – Х.: КСД, 2016. – 332 с.

Контрольні питання і завдання:

1. Охарактеризуйте особливості рефлексорної природи психіки. Проаналізуйте основні теоретичні положення психофізичних теорій психічного (вчення Декарта, Сеченова) та вчення Павлова про рефлексорну природу психічного.
2. Вкажіть на специфіку роботи трьох блоків мозку та дайте характеристику їх основним функціям.
3. Опишіть основи дії функціональної асиметрії великих півкуль головного мозку.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №11-12

Тема 8. СВІДОМЕ І НЕСВІДОМЕ В ПСИХІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ

Мета: оволодіння знаннями щодо свідомості людини, її структури, патологічних станів та проблеми несвідомого в психології.

Професійна спрямованість: набуття знань про рівні розвитку психіки.

План

1. Психіка і свідомість. Структура свідомості.
2. Патологічні стани свідомості.
3. Проблема несвідомого в психології.
4. Класифікація несвідомих психічних явищ.

Основні поняття	<i>свідомість, самосвідомість, несвідоме, пригнічення свідомості, затьмарення свідомості, кома.</i>
------------------------	---

Законспектувати

- Бассин Ф.В. В вестибюле осознания // Хрестоматия по психологии / Под ред. А.В. Петровского. – М., Просвещение, 1987. – С.56 –62.
- Бахур В. Гипноз и сон // Популярная психология: Хрестоматия / Сост. В.В. Мироненко. – М. Просвещение, 1990. – С. 80-85.
- Матвеев В. Как возникают и сбываются предчувствия // Популярная психология: Хрестоматия / Сост. В.В. Мироненко. – М. Просвещение, 1990. – С. 94-99.

Практична частина:

- На основі знань про свідоме і несвідоме у психічній діяльності людини, поясніть, чому людина бачить сни.
- Наведіть приклади неусвідомлюваних явищ у власному житті.

Завдання для самостійної роботи

■ опрацювати питання	2 години
■ опрацювати основні поняття	1 година
■ законспектувати статті	1 година

Оцінювання

■ усна відповідь на питання	1 оцінка
■ тест	1 оцінка

Література

Основна література

1. Психологія /За ред. Г.С.Костюка. – К.: Рад.школа, 1968. – С. 93-96.
2. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. — СПб.: Питер, 2010. — С. 11-21.
3. Маклаков А.Г. Общая психология. СПб.: Питер, 2013. – 816 с. Гл. 4,6.
4. Общая психология /Под ред. А.В. Петровского. – М, 1986. – С.26-29.
5. Гиппенрейтер Ю.Б. Неосознаваемые процессы // Общая психология. Тексты: В 3 т. Т.1. – С. 151-164.
6. Общая психология: курс лекций /Сост. Е.М. Рогов. – М, 1999. – Лекція 2.
7. Варій, М. Й.. Основи психології і педагогіки / М.Й. Варій, В.Л. Ортинський ; Національний університет "Львівська політехніка" . - Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2017 . - 547 с.

Додаткова література

1. Бенеш Г. Психологія: dtv-Atlas: Довідник: Пер. з нім. / Худож. Герман і

- Катерина фон Заальфельд; Наук. ред. пер. В.О.Васютинський / Г. Бенеш – К.: Знання-Прес, 2007. – 510с.
2. Психология. Словарь /Под ред. А.В.Петровского, М.Г.Ярошевского. – М.: Политиздат, 1990.
  3. Гамезо М. В., Домашенко И.А. Атлас по психологии. – М, 1986. – Р. 1.
  4. Хрестоматия по психологии /Под ред. А.В.Петровского. – М., Просвещение, 1987.
  5. Свааб Д. Ми – це наш мозок. – Х.: КСД, 2016. – 332 с.

Контрольні питання і завдання:

1. Дайте визначення свідомості людини, її структури, патологічних станів.
2. Проаналізуйте особливості дослідження несвідомого в психології.
3. Дайте характеристику несвідомим психічним явищам.

Тема для самостійного опрацювання

ТЕМА 9. БУДОВА ТА ВЛАСТИВОСТІ НЕРВОВОЇ СИСТЕМИ ЛЮДИНИ

1. Будова, функції та види нейронів.
2. Аферентні і еферентні нерви.
3. Будова центральної нервової системи.

Основні поняття	<i>нейрон, нейрон локальної сітки, аферентні нерви, еферентні нерви, нервова система, головний мозок, лобні доли, кора великих півкуль.</i>
------------------------	---

Завдання для самостійної роботи

▪ опрацювати питання	4 годин
▪ опрацювати основні поняття	2 година

Оцінювання

▪ перевірка рівня засвоєння знань на індивідуальній консультації у викладача	1 оцінка
--	----------

Література

Основна література

1. Психологія /За ред. Г.С.Костюка. – К.: Рад.школа, 1968. – С.18-53, 93-96.
2. Общая психология /Под ред. А.В. Петровского. – М, 1986. – С.16-26.
3. Загальна психологія. Скрипченко О.В., Долинська Л.В., Огороднійчук З.В. та ін. Підручник. — К.: Каравела, 2017. — 464 с.
4. Маклаков А.Г. Общая психология. СПб.: Питер, 2013. – 816 с.
5. Психологія / За ред.Ю.Л.Трофімова. – К.: Либідь, 2001. – С. 43-49.

ЗАВДАННЯ ДО ПІДСУМКОВОЇ МОДУЛЬНОЇ РОБОТИ 3

Умовою допуску до ПМР є зарахування зошитів для практичних занять, конспекту першоджерел та словника основних понять.

I. Тестове завдання (4 завдання, за правильне виконання завдання – 5 балів).
Максимальна кількість балів – 20.

При надмірній фізичній дії умовних подразників відбувається зменшення їх ефекту порівняно із дією подразників помірної сили – основні положення закону:

- а) взаємної індукції нервових процесів; б) іррадіації та концентрації нервових процесів; в) позамежного гальмування; г) виникнення динамічного стереотипу.

II. Теоретичне питання (оцінюються від 0 до 30 балів).

Максимальна кількість балів – 30.

1. Будова, функції та види нейронів. Аферентні і еферентні нерви.
2. Будова центральної нервової системи.
3. Рефлекторна природа психіки: психофізичні теорії психічного (вчення Декарта, Сеченова).
4. Рефлекторна природа психіки: вчення Павлова про рефлекторну природу психічного: умовні та безумовні рефлекси; вчення про дві сигнальні системи;
5. Рефлекторна природа психіки: умовні та безумовні рефлекси; закони вищої нервової діяльності.
6. Три блоки мозку і їх основні функції.
7. Функціональна асиметрія великих півкуль головного мозку.
8. Психіка і свідомість.
9. Структура свідомості.
10. Патологічні стани свідомості.
11. Проблема несвідомого в психології.
12. Класифікація несвідомих психічних явищ.

III. Практичне (професійно-орієнтоване) завдання.

Максимальна кількість балів – 50.

1. Визначте суттєві відмінності між звичайним сном людини та сном під дією гіпнозу. Проілюструйте прикладами з першоджерел або творів художньої літератури.
2. За І.П.Павловим однією із найважливіших властивостей вищої нервової системи людини є надзвичайна пластичність, її величезні можливості: ніщо не залишається нерухомим, а все може покращуватись при забезпеченні відповідних умов. Яке значення має наведена властивість нервової системи для психології та педагогіки?
3. Однією із власне людських ділянок кори великих півкуль головного мозку є лобна ділянка. Пояснити її „людську” сутність, призначення у вищій нервовій діяльності людини та наслідки, до яких призводить її порушення.
4. Прокоментуйте вислів: „Несвідоме немислиме без свідомості”. Проілюструйте відповідь прикладами.
5. На основі знань щодо функціональної асиметрії півкуль головного мозку доведіть доцільність або недоцільність переучування „лівшей”.
6. Підберіть приклади із творів художньої літератури про особливості прояву окремих видів явищ несвідомого (снів, автоматизованих дій тощо).

Модуль 4. ПІЗНАВАЛЬНА СФЕРА ОСОБИСТОСТІ

Модуль 4. ПІЗНАВАЛЬНА СФЕРА ОСОБИСТОСТІ											
Змістовий модуль 4. Пізнавальні психічні процеси.											
Тема 10. Пізнавальна сфера особистості. Увага. Відчуття та сприймання	8	4	2			2	8				8
Тема 11. Пам'ять	8	2	2			4	8		2		6
Тема 12. Мислення та уява	8	4	2			2	8	2			6
Тема 13. Види пам'яті, мислення, уяви	2					2	2				2
Виконання ІНДЗ (ПОЗ)	2				2		2			2	
Разом за модулем 4	30	10	6		2	12	30	2	2	2	24

Кількість оцінюваних занять у 4 модулі: 3 практичних заняття.

Для зарахування модуля студенти мають одержати не менше **5 оцінок** (це мінімальна кількість обов'язкових оцінок)

Обов'язкові види робіт:

- опрацювати питання з плану практичного заняття;
- опрацювати основні поняття;
- законспектувати першоджерела;
- здати тему, яка виноситься на самостійне опрацювання на позитивну оцінку (не менше 60 балів) – лише для тих, хто претендує на автоматичне отримання оцінки за модуль; для всіх інших – тема на самостійне опрацювання входить до питань ПМР.

Види робіт на вибір:

реферат або повідомлення (готує один студент з академічної групи).

ЛЕКЦІЙНИЙ КУРС

Тема 10. УВАГА. ВІДЧУТТЯ ТА СПРИЙМАННЯ

Мета: оволодіння знаннями про пізнавальну сферу особистості, а саме увагу як регулятор психічної активності особистості: її фізіологічні основи, види та форми; структуру (властивості) та шляхи керування увагою учнів, сенсорну сферу особистості

Професійна спрямованість: формування навичок роботи з теоретичним матеріалом та аналізу практичних ситуацій; набуття знань про психологію уваги; розвивання умінь проводити дослідження пізнавальної сфери особистості.

План

1. Поняття про увагу. Фізіологічні основи уваги..
2. Види і форми уваги. Структура (властивості) уваги.
3. Поняття про відчуття. Рефлекторна природа відчуттів.
4. Класифікація відчуттів: екстероцептивні, інтероцептивні та пропріоцептивні відчуття.
5. Загальні властивості та закономірності відчуттів.
6. Поняття про сприймання. Фізіологічні основи сприймання.
7. Характерні особливості сприймань.

Основні поняття	увага, домінанта, індукція нервових процесів, довільність, мимовільна, післядовільна увага, стійкість, відволікання, переключення, обсяг, концентрація, коливання уваги, розсіювання уваги, відчуття, якість відчуття, тривалість відчуття, інтенсивність відчуття, просторова локалізація відчуття, чутливість, адаптація, сенсibiliзація, синестезія, сприймання, структурність, константність, осмисленість сприймання, апперцепція, ілюзії сприймання, спостережливість
------------------------	---

Рекомендована література:

Основна література

1. Бенеш Г. Психологія: dtv-Atlas: Довідник: Пер. з нім. / Худож. Герман і Катерина фон Заальфельд; Наук. ред. пер. В.О.Васютинський / Г. Бенеш – К.: Знання-Прес, 2007. – 510с.
2. Психологія /За ред. Г.С.Костюка. – К.: Рад.школа, 1968. – 572 с.
3. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. — СПб.: Питер, 2010. — 713 с. Гл. 4,5.
4. Общая психология /Под ред. А.В. Петровського. – М, 1986. – Гл.3.
5. Маклаков А.Г. Общая психология. СПб.: Питер, 2013. – 816 с.
6. Загальна психологія. Скрипченко О.В., Долинська Л.В., Огороднійчук З.В. та ін. Підручник. — К.: Каравела, 2017. — 464 с.
7. Психологія / За ред.Ю.Л.Трофімова. – К.: Либідь, 2001. – С.30-43.

Додаткова література

8. Психология. Словарь /Под ред. А.В.Петровского, М.Г.Ярошевского. – М.:Политиздат, 1990.
9. Ільїна, Н. М.. Загальна психологія: теорія та практикум : навчальний посібник / Н.М. Ільїна, С.О. Мисник . - Суми : Університетська книга, 2015 . - 352 с.
- 10.Хрестоматія по психології /Под ред. А.В.Петровского. – М., Просвещение, 1987.

Тема 11. ПАМ'ЯТЬ

Мета: оволодіння знаннями про пізнавальну сферу особистості, а саме психологію пам'яті: її фізіологічні основи, види, процеси пам'яті (умови ефективності запам'ятовування; відтворення і його види; забування і збереження та боротьба із забуванням).

Професійна спрямованість: формування навичок роботи з теоретичним матеріалом та аналізу практичних ситуацій; набуття знань про психологію пам'яті; розвивання умінь проводити дослідження пізнавальної сфери особистості.

План

1. Поняття про пам'ять. Теорії механізмів пам'яті.
2. Види пам'яті.
3. Запам'ятання і його види. Умови ефективності запам'ятовування.
4. Відтворення і його види. Уявлення пам'яті, їх особливості.
5. Забування і збереження. Боротьба із забуванням.

Основні поняття	пам'ять, запам'ятання, заучування, відтворення, впізнавання, збереження, ремінісценція, ретроактивне і проактивне гальмування
------------------------	---

Рекомендована література:

Основна література

1. Психологія /За ред. Г.С.Костюка. – К.: Рад.школа, 1968. – С.175-221.
2. Общая психология /Под ред. А.В. Петровского. – М, 1986. – 484 с.

3. Загальна психологія. Скрипченко О.В., Долинська Л.В., Огороднійчук З.В. та ін. Підручник. — К.: Каравела, 2017. — 464 с.
4. Маклаков А.Г. Общая психология. СПб.: Питер, 2013. — 816 с.
5. Психологія / За ред.Ю.Л.Трофімова. — К.: Либідь, 2001. — 390 с.

Додаткова література

1. Психология. Словарь /Под ред. А.В.Петровского, М.Г.Ярошевского. — М.:Политиздат, 1990.
2. Ільїна, Н. М.. Загальна психологія: теорія та практикум : навчальний посібник / Н.М. Ільїна, С.О. Мисник . - Суми : Університетська книга, 2015 . - 352 с.
3. Хрестоматия по психологии /Под ред. А.В.Петровского. — М., просвещение, 1987.
4. Свааб Д. Ми – це наш мозок. — Х.: КСД, 2016. — 332 с.

Тема 12. МИСЛЕННЯ ТА УЯВА

Мета: оволодіння знаннями про пізнавальну сферу особистості, а саме психологію мислення та уяви.

Професійна спрямованість: формування навичок роботи з теоретичним матеріалом та аналізу практичних ситуацій; набуття знань про психологію мислення та уяви; розвивання умінь проводити дослідження пізнавальної сфери особистості.

План

1. Поняття про мислення, його фізіологічні основи.
2. Процес розуміння. Розумові дії та мислительні операції.
3. Форми мислення. Процес засвоєння понять.
4. Мислення в процесі розв'язування задач.
5. Поняття про уяву, та її фізіологічні основи.
6. Процес утворення образів уяви.
7. Роль уяви в ігровій діяльності дитини і творчій діяльності дорослого.

Основні поняття	мислення, внутрішнє мовлення, поняття, аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, проблемна ситуація, задача, самостійність мислення, “штучний інтелект”, уява, випереджувальне відображення, інтуїція, аглютинація, гіперболізація, акцентування, схематизація, типізація, творчість, мрія
------------------------	--

Рекомендована література:

Основна література

1. Психологія /За ред. Г.С.Костюка. — К.: Рад.школа, 1968. — С. 221-250.
2. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. — СПб.: Питер, 2010. — 713 с
3. Маклаков А.Г. Общая психология. СПб.: Питер, 2013. — 816 с. Гл. 4,6.
4. Общая психология /Под ред. А.В. Петровского. — М, 1986. — 484 с.
5. Загальна психологія. Скрипченко О.В., Долинська Л.В., Огороднійчук З.В. та ін. Підручник. — К.: Каравела, 2017. — 464 с.
6. Немов Р. С. Психология. Книга 1. — М, 1999. — Гл. 5.

Додаткова література

1. Бенеш Г. Психологія: dtv-Atlas: Довідник: Пер. з нім. / Худож. Герман і Катерина фон Заальфельд; Наук. ред. пер. В.О.Васютинський / Г. Бенеш — К.: Знання-Прес, 2007. — 510 с.
2. Психология. Словарь /Под ред. А.В.Петровского, М.Г.Ярошевского. — М.:Политиздат, 1990.
3. Ільїна, Н. М.. Загальна психологія: теорія та практикум : навчальний посібник / Н.М. Ільїна, С.О. Мисник . - Суми : Університетська книга, 2015 . - 352 с.

4. Хрестоматия по психологии /Под ред. А.В.Петровского. – М., 1987.
5. Свааб Д. Ми – це наш мозок. – Х.: КСД, 2016. – 332 с.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 13

Тема 10. УВАГА. ВІДЧУТТЯ ТА СПРИЙМАННЯ

Мета: оволодіння знаннями про пізнавальну сферу особистості, а саме увагу як регулятор психічної активності особистості: її фізіологічні основи, види та форми; структуру (властивості) та шляхи керування увагою учнів, сенсорну сферу особистості

Професійна спрямованість: формування навичок роботи з теоретичним матеріалом та аналізу практичних ситуацій; набуття знань про психологію уваги; розвивання умінь проводити дослідження пізнавальної сфери особистості.

План

1. Поняття про увагу. Фізіологічні основи уваги..
2. Види і форми уваги. Структура (властивості) уваги.
3. Поняття про відчуття. Рефлекторна природа відчуттів.
4. Класифікація відчуттів: екстероцептивні, інтероцептивні та пропріоцептивні відчуття.
5. Загальні властивості та закономірності відчуттів.
6. Поняття про сприймання. Фізіологічні основи сприймання.
7. Характерні особливості сприймань.

Основні поняття	увага, домінанта, індукція нервових процесів, довільність, мимовільна, післядовільна увага, стійкість, відволікання, переключення, обсяг, концентрація, коливання уваги, розсіяння уваги, відчуття, якість відчуття, тривалість відчуття, інтенсивність відчуття, просторова локалізація відчуття, чутливість, адаптація, сенсibilізація, синестезія, сприймання, структурність, константність, осмисленість сприймання, апперцепція, ілюзії сприймання, спостережливість
------------------------	---

Законспектувати

- Гальперин П.Я. К проблеме внимания.// Хрестоматия по психологии /Под ред. А.В. Петровского. – М., Просвещение, 1987. – С.169 –175.
- Леонов А.А., Лебедев В.И. Влияние изоляции на психическое состояние человека.// Хрестоматия по психологии /Под ред. А.В. Петровского. – М., Просвещение, 1987. – С. 175 –180.

Реферати

- Види уваги, їх співвідношення в учнів різного віку.
- Довільна увага як самоконтроль в процесі навчальної діяльності школярів.
- Основні властивості уваги та їх прояв в учнів різного віку.
- Шляхи керування увагою людини.
- Компенсаторні можливості відчуттів.
- Взаємодія органів чуття.

Завдання для самостійної роботи

■ опрацювати питання	1 година
■ опрацювати основні поняття	0,5 годин
■ законспектувати статті	0,5 годин

Оцінювання

▪ усна відповідь на питання	1 оцінка
▪ тест	1 оцінка

Література

Основна література

1. Загальна психологія. Скрипченко О.В., Долинська Л.В., Огороднійчук З.В. та ін. Підручник. — К.: Каравела, 2017. — 464 с.
2. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. — СПб.: Питер, 2010. — 713 с. Гл. 4,5.
3. Общая психология /Под ред. А.В. Петровского. — М, 1986. — Гл.6.
4. Бенеш Г. Психологія: dtv-Atlas: Довідник: Пер. з нім. / Худож. Герман і Катерина фон Заальфельд; Наук. ред. пер. В.О.Васютинський / Г. Бенеш — К.: Знання-Прес, 2007. — 510с.
5. Немов Р. С. Психологія. Книга 1. — М, 1999. — Гл. 4-5.
6. Психологія / За ред.Ю.Л.Трофімова. — К.: Либідь, 2001. — 390 с.

Додаткова література

1. Психологія. Словарь /Под ред. А.В.Петровского, М.Г.Ярошевского. — М.:Политиздат, 1990.
2. Гамезо М. В., Домашенко И.А. Атлас по психологии. — М, 1986. — Р. III.
3. Хрестоматия по психологии /Под ред. А.В.Петровского. — М., Просвещение, 1987.
4. Свааб Д. Ми — це наш мозок. — Х.: КСД, 2016. — 332 с.

Контрольні питання і завдання:

1. Дайте психологічну характеристику поняттю про увагу.
2. Проаналізуйте фізіологічні основи уваги. Дайте характеристику основам вчення І.П. Павлова та О.О. Ухтомського. Проаналізуйте сучасні дослідження фізіології уваги.
3. Проаналізуйте структуру (властивості) уваги; види і форми уваги.
4. Вкажіть на особливості розвитку та виховання уваги.
5. Дайте психологічну характеристику поняттю про відчуття та сприймання. Опишіть погляди на природу відчуттів.
6. Дайте характеристику основам рефлексивної природи відчуттів.
7. Проаналізуйте загальні властивості та закономірності відчуттів.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №14

Тема 11. ПАМ'ЯТЬ

Мета: оволодіння знаннями про пізнавальну сферу особистості, а саме психологію пам'яті: її фізіологічні основи, види, процеси пам'яті (умови ефективності запам'ятовування; відтворення і його види; забування і збереження та боротьба із забуванням).

Професійна спрямованість: формування навичок роботи з теоретичним матеріалом та аналізу практичних ситуацій; набуття знань про психологію пам'яті; розвивання умінь проводити дослідження пізнавальної сфери особистості.

План

1. Поняття про пам'ять.
2. Теорії пам'яті.
3. Види пам'яті.
4. Запам'ятовування і його види.
5. Відтворення і його види. Уявлення пам'яті і їх особливості.
6. Забування і збереження.

Основні поняття	пам'ять, запам'ятання, заучування, відтворення, впізнавання, збереження, ремінісценція, ретроактивне і проактивне гальмування
------------------------	--

Законспектувати	- Лурия А.Р. Маленькая книжка о большой памяти. // Хрестоматия по психологии / Под ред. А.В. Петровского. – М., Просвещение, 1987. – С. 194– 201.
------------------------	---

Реферати	<ul style="list-style-type: none"> • Умови успішного запам'ятання та відтворення навчального матеріалу. • Основні теорії механізмів пам'яті. • Забування і боротьба з ним.
-----------------	---

Завдання для самостійної роботи	
▪ опрацювати питання	2 години
▪ опрацювати основні поняття	1 година
▪ конспектування статті	1 година

Оцінювання	
▪ усна відповідь на питання	1 оцінка
▪ тест	1 оцінка

Література

Основна література

1. Бенеш Г. Психология: dtv-Atlas: Довідник: Пер. з нім. / Худож. Герман і Катерина фон Заальфельд; Наук. ред. пер. В.О.Васютинський / Г. Бенеш – К.: Знання-Прес, 2007. – 510с.
2. Психология /За ред. Г.С.Костюка. – К.: Рад.школа, 1968. – 572 с.
3. Общая психология /Под ред. А.В. Петровского. – М., 1986. – С.16-26.
4. Маклаков А.Г. Общая психология. СПб.: Питер, 2013. – 816 с.
5. Загальна психологія. Скрипченко О.В., Долинська Л.В., Огороднійчук З.В. та ін. Підручник. — К.: Каравела, 2017. — 464 с.
6. Психология / За ред.Ю.Л.Трофімова. – К.: Либідь, 2001. – 43-49.

Додаткова література

1. Загальна психологія : навчальний посібник / О.П. Сергєєнкова ... [та ін.] ; Міністерство освіти і науки України, Київський університет імені Бориса Грінченка. - Київ : Центр учбової літератури, 2012. - 295 с.
2. Психология. Словарь /Под ред. А.В.Петровского, М.Г.Ярошевского. – М.:Политиздат, 1990.
3. Гамезо М. В., Домашенко И.А. Атлас по психологии. – М., 1986. – Р. 1.
4. Хрестоматия по психологии /Под ред. А.В.Петровского. – М., Просвещение, 1987.

Контрольні питання і завдання:

1. Опишіть основи дослідження пам'яті у психології.
2. Проаналізуйте основні теорії пам'яті.
3. Проаналізуйте види пам'яті. Наведіть приклади
4. Дайте характеристику процесам пам'яті (умовам ефективності запам'ятовування; відтворення і його види; забування і збереження та боротьба із забуванням).

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 15

Тема 12. МИСЛЕННЯ ТА УЯВА

Мета: оволодіння знаннями про пізнавальну сферу особистості, а саме психологію мислення: її фізіологічні основи.

Професійна спрямованість: формування навичок роботи з теоретичним матеріалом та аналізу практичних ситуацій; набуття знань про психологію мислення; розвивання умінь проводити дослідження пізнавальної сфери особистості.

План

1. Загальна характеристика мислення.
2. Розумові дії та мислительні операції.
3. Форми мислення. Процес засвоєння понять.
4. Процес розв'язування задач.
5. Поняття про уяву. Фізіологічні особливості процесів уяви.
6. Процес створення образів уяви: аглютинація, гіперболізація, акцентування, схематизація.

Основні поняття	мислення, внутрішнє мовлення, поняття, аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, проблемна ситуація, задача, самостійність мислення, “штучний інтелект”, уява, випереджувальне відображення, інтуїція, аглютинація, гіперболізація, акцентування, схематизація, типізація, творчість, мрія.
------------------------	---

Законспектувати	<ul style="list-style-type: none"> - Ж.Пиаже Природа інтелекта // Хрестоматія по общей психологии. Психология мышления. Под ред. Ю.Б.Гиппенрейтер, В.В. Петухова. – М., Изд-во Моск. Ун-та, 1981. – 400 с. - Р.Г. Натадзе. Воображение как фактор поведения.// Хрестоматія по психологии /Под ред. А.В. Петровского. – М., Просвещение, 1987. – С.217 – 222.
------------------------	--

Реферати	<ul style="list-style-type: none"> • Допоміжне та поняттєве мислення . • Особливості засвоєння наукових понять учнями різного віку. • Фантазія і дитяча гра. • Мрії як мотиви поведінки школяра.
-----------------	--

Завдання для самостійної роботи

■ опрацювати питання	1 годин
■ опрацювати основні поняття	0,5 годин
■ законспектувати статті	0,5 годин

Оцінювання

■ усна відповідь на питання	1 оцінка
■ тест	1 оцінка

Література

Основна література

1. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. — СПб.: Питер, 2010. — 713 с
2. Бенеш Г. Психологія: dtv-Atlas: Довідник: Пер. з нім. / Худож. Герман і Катерина фон Заальфельд; Наук. ред. пер. В.О.Васютинський / Г. Бенеш – К.: Знання-Прес, 2007. – 510с.

1. Психологія /За ред. Г.С.Костюка. – К.: Рад.школа, 1968. – 572 с.
2. Маклаков А.Г. Общая психология. СПб.: Питер, 2002. – Гл. 4,6.
3. Общая психология /Под ред. А.В. Петровского. – М, 1986. – С.26-29.
4. Гиппенрейтер Ю.Б. Неосознаваемые процессы // Общая психология. Тексты: В 3 т. Т.1. – С. 151-164.
5. Общая психология: курс лекций /Сост. Е.М. Рогов. – М, 1999. – Лекція 2.
6. Немов Р. С. Психология. Книга 1. – М, 1999. – Гл. 5.

Додаткова література

1. Варій, М. Й.. Основи психології і педагогіки / М.Й. Варій, В.Л. Ортинський ; Національний університет "Львівська політехніка" . - Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2017 . - 547 с.
2. Психология. Словарь /Под ред. А.В.Петровского, М.Г.Ярошевского. – М.:Политиздат, 1990.
3. Гамезо М. В., Домашенко И.А. Атлас по психологии. – М, 1986. – Р. 1.
4. Хрестоматия по психологии /Под ред. А.В.Петровского. – М., 1987.
5. Коломинский Я.Л. Человек: психология. – М.: Просвещение, 1986.

Контрольні питання і завдання:

1. Дайте загальну характеристику мислення у психології.
2. Проаналізуйте основні форми мислення та особливості процесу засвоєння понять.
3. Проаналізуйте процес розв'язування задач. Наведіть приклади.
4. Проаналізуйте процес розв'язування задач.
5. Наведіть приклади пов'язування задач.
6. Дайте загальну характеристику поняттю про уяву. Опишіть соціальну природу уяви.
7. Проаналізуйте фізіологічні особливості процесів уяви.
8. Проаналізуйте процес створення образів уяви: аглютинація, гіперболізація, акцентування, схематизація.
9. Вкажіть на роль уяви в ігровій діяльності дитини і творчій діяльності дорослого.

Тема для самостійного опрацювання

ТЕМА 13. ВИДИ ПАМ'ЯТІ, МИСЛЕННЯ, УЯВИ

1. Індивідуальні особливості в процесах пам'яті. Типи пам'яті.
2. Види мислення та його індивідуальні особливості. Якісні розуму.
3. Види уяви та її індивідуальні особливості.

Основні поняття	<i>Швидкість, точність пам'яті, міцність запам'ятання, готовність до відтворення; наочно-образна, словесно-логічна, рухова пам'ять; самостійність, гнучкість, швидкість, критичність, економність, послідовність мислення, глибина думки; змістовність, широта, сила, швидкість уяви, дієвість, реалістичність, яскравість образів.</i>
------------------------	---

Завдання для самостійної роботи

▪ опрацювати питання	1 година
▪ опрацювати основні поняття	1 година

Оцінювання

▪ перевірка рівня засвоєння знань на індивідуальній консультації у викладача	1 оцінка
--	----------

Література

Основна література

1. Психологія /За ред. Г.С.Костюка. – К.: Рад.школа, 1968. – 572 с.
2. Общая психология /Под ред. А.В. Петровского. – М, 1986. – С.16-26.
3. Ільїна, Н. М.. Загальна психологія: теорія та практикум : навчальний посібник / Н.М. Ільїна, С.О. Мисник . - Суми : Університетська книга, 2015 . - 352 с.
4. Загальна психологія. Скрипченко О.В., Долинська Л.В., Огороднійчук З.В. та ін. Підручник. — К.: Каравела, 2017. — 464 с.
5. Психологія / За ред.Ю.Л.Трофімова. – К.: Либідь, 2001. – 390 с.

ЗАВДАННЯ ДО ПІДСУМКОВОЇ МОДУЛЬНОЇ РОБОТИ 4

I. Тестове завдання (4 завдання, за правильне виконання завдання – 5 балів).
Максимальна кількість балів – 20.

Психічний пізнавальний процес запам'ятовування, збереження, відтворення та забування інформації:

а) сприймання; б) пам'ять; в) мислення; г) уява.

II. Теоретичне питання (оцінюються від 0 до 30 балів).

Максимальна кількість балів – 30.

1. Поняття про увагу.
2. Фізіологічні основи уваги: вчення І.П. Павлова, О.О. Ухтомського.
3. Види і форми уваги.
4. Поняття про відчуття та сприймання, погляди на природу відчуттів.
5. Рефлекторна природа відчуттів.
6. Загальні властивості і закономірності відчуттів: якість, інтенсивність, тривалість відчуттів.
7. Загальні властивості і закономірності відчуттів: пороги відчуттів; явище адаптації, явище синестезії і сенсibiliзації; компенсаторні можливості відчуттів.
8. Поняття сприймання у психології. Фізіологічні основи сприймання.
9. Характерні особливості сприймання: цілісність, усвідомлюваність, предметність, константність, апперцепція, узагальненість.
10. Основні види відчуттів: екстероцептивні, інтероцептивні, пропріоцептивні відчуття.
11. Основні види сприймання: сприймання простору, руху, часу.
12. Поняття про пам'ять.
13. Види пам'яті.
14. Процеси пам'яті: запам'ятовування, відтворення, забування і збереження.
15. Загальна характеристика мислення. Розумові дії та мислительні операції.
16. Процес розв'язування задач.
17. Поняття про уяву. Соціальна природа уяви. Фізіологічні особливості процесів уяви.
18. Процес створення образів уяви: аглютинація, гіперболізація, акцентування, схематизація.
19. Види мислення та його індивідуальні особливості. Якості розуму.
20. Види уяви та її індивідуальні особливості.

III. Практичне (професійно-орієнтоване) завдання.

Максимальна кількість балів – 50.

1. Розробіть програму запам'ятання вірша дитиною 3-х років та підлітком. Які види та прийоми запам'ятання використовуються у кожному випадку? Обґрунтуйте свою позицію.
2. На основі знань про закономірності та етапи розв'язання задач проаналізуйте процес постановки проблеми та розв'язання Вами конкретної проблемної ситуації.
3. Проаналізуйте з точки зору психології один із наведених висловів:
  - Уява дитини багатша за уяву дорослої людини.
  - Чим багатший досвід людини, тим краще розвинена її уява.
  - Оскільки уява створила світ, вона керує ним (Бодлер).
4. На основі теоретичних відомостей про закономірності збереження та забування розробіть програму дій, спрямованих на попередження забування інформації студентами при підготовці до практичних занять та екзаменів. Наведіть приклади.
5. Проаналізуйте структуру мислительних дій та операцій при виконанні Вами будь-якої діяльності (на вибір). Наведіть аналогічні приклади.
6. На основі теоретичних відомостей про закономірності збереження та забування розробіть програму дій, спрямованих на попередження забування інформації студентами при підготовці до практичних занять та екзаменів. Наведіть приклади.

7. Проаналізуйте роль та види уваги, які використовуються студентами при сприйманні інформації на лекціях із психології. Наведіть приклади.
8. Підберіть та проаналізуйте з точки зору психології вислови відомих людей прислів'я та приказки про пам'ять. Схема аналізу: процес пам'яті, його вид (за змістом, довільністю, тривалістю), індивідуальні властивості та закономірності, вплив на ефективність діяльності.
  1. Використовуючи знання про властивості та види уваги визначте умови та фактори утримання довільної уваги студентів протягом лекції. Наведіть приклади.
  2. Підберіть 1-2 приклади закономірностей відчуттів та сприймання, використаних у рекламних проектах. Поясніть їх психологічний зміст, використовуючи знання про властивості та закономірності відчуттів та сприймання.
  3. Прокоментуйте з позицій наукової психології наведене твердження. „Геній – це перш за все увага” (Ж.Кювье). Наведіть приклади.
  4. Використовуючи знання про властивості та види уваги визначити умови та фактори збереження довільної уваги студентів при виконанні домашнього завдання.
  5. Проаналізуйте роль адаптації відчуттів у трудовій (навчальній, спортивній) діяльності людини. Проілюструйте власним прикладами.
  6. Прокоментуйте мовою сучасної психології один з афоризмів. Наведіть власні приклади на підтвердження думки.
    - *Щодо смаку у кожного своя думка.*
    - *Той, хто спостерігає за грою збоку, бачить набагато більше гравців.*
7. Спробуйте дати відповідь на одне з вічних питань:
  - *Чому ми можемо відчувати смак та запах, не відчуваючи відповідних предметів?*
  - *Чому повним людям рекомендують носити одягу з продовговуватими смугами?*
8. Визначте та проаналізуйте, які властивості сприймання допомагають засвоєнню матеріалу студентами на лекції, а які заважають. Наведіть приклади.

ВИМОГИ ДО ЕКЗАМЕНУ

- Володіння теоретичним матеріалом з тем курсу.
- Зараховано усі звіти за лабораторні заняття, передбачені робочою програмою та інструктивно-методичними матеріалами.
- Пройдено перевірку рівня засвоєння знань з тем, які виносилися на самостійне опрацювання, на індивідуальній консультації у викладача.

ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ**I семестр****Теоретичні питання**

1. Визначення психології як науки.
2. Історія психологічних вчень.
3. Поняття про психіку. Основні форми прояву психіки.
4. Місце сучасної психології в системі наук.
5. Структура сучасної психології.
6. Завдання сучасної психології.
7. Принципи психології (принцип детермінізму, єдності свідомості та діяльності; розвитку психіки у діяльності, системно-структурний принцип).
8. Основні методи психології (спостереження, експеримент).
9. Допоміжні методи психології (анкетування, вивчення продуктів діяльності, тести, бесіда, біографічний метод).
10. Розвиток форм відображення дійсності. Особливості відображення неорганічної матерії. Біологічні форми відображення.
11. Розвиток психіки в філогенезі: сенсорна, перцептивна, інтелектуальна стадія розвитку психіки.
12. Залежність психіки від середовища і будови органів.
13. Психологічні теорії філогенезу психіки людини.
14. Виникнення та історичний розвиток людської свідомості.
15. Суттєві відмінності психіки людини і тварини.
16. Рефлекторна природа психіки: вчення Павлова про рефлекторну природу психічного: умовні та безумовні рефлекси; вчення про дві сигнальні системи;
17. Рефлекторна природа психіки: умовні та безумовні рефлекси; закони вищої нервової діяльності.
18. Три блоки мозку і їх основні функції.
19. Функціональна асиметрія великих півкуль головного мозку.
20. Психіка і свідомість.
21. Структура свідомості.
22. Патологічні стани свідомості.
23. Проблема несвідомого в психології. Класифікація несвідомих психічних явищ.
24. Поняття про увагу.
25. Фізіологічні основи уваги.
26. Види і форми уваги.
27. Структура (властивості) уваги.
28. Шляхи керування увагою людини.
29. Поняття про відчуття.
30. Рефлекторна природа відчуттів.
31. Класифікація та види відчуттів.
32. Загальні властивості та закономірності відчуттів.
33. Поняття про сприймання.
34. Фізіологічні основи сприймання.
35. Характерні особливості сприймань.
36. Сприймання як дія. Спостереження і спостережливість.

37. Класифікація та види сприймань.
38. Поняття про пам'ять. Теорії механізмів пам'яті.
39. Види пам'яті.
40. Запам'ятання і його види. Умови ефективності запам'ятовування.
41. Відтворення і його види. Уявлення пам'яті, їх особливості.
42. Забування і збереження. Боротьба із забуванням.
43. Індивідуальні особливості в процесах пам'яті. Типи пам'яті.
44. Поняття про мислення, його фізіологічні основи.
45. Розвиток мислення. Мислення допонятійне та понятійне.
46. Процес розуміння. Розумові дії та мислительні операції.
47. Форми мислення. Процес засвоєння понять.
48. Мислення в процесі розв'язування задач.
49. Види мислення та його індивідуальні особливості. Якості розуму.
50. Поняття про уяву, та її фізіологічні основи.
51. Розвиток уяви. Крива Рібо.
52. Процес утворення образів уяви.
53. Види уяви та її індивідуальні особливості. .
54. Роль уяви в ігровій діяльності дитини та творчій діяльності дорослого.

Модуль 5. ПСИХОЛОГІЯ ОСОБИСТОСТІ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин										
	Денна форма					Заочна форма					
	Всього	У тому числі				Всього	У тому числі				
		Л.	П.	Лаб.	Інд.		С.р	Л.	П.	Інд.	С.р.
Модуль 4. ПСИХОЛОГІЯ ОСОБИСТОСТІ											
Змістовий модуль 4. Поняття про особистість. Структура особистості											
Тема 14. Загальна характеристика особистості	8	2	2			2	8	2			6
Тема 15. Активність і спрямованість особистості	6	2	2			2	6				6
Тема 16. Самосвідомість особистості	4	4					4				4
• Я-концепція та образ Я	4		2			2	4		2		2
• Самооцінка особистості	4		2			2	4				4
Тема 17. Розвиток особистості	2					2	2				2
Тема 14. Загальна характеристика особистості	8	2	2			2	8	2			6
Разом за змістовим модулем 5	30	10	8		2	10	30	2	2	2	24

Кількість оцінюваних занять у 5 модулі: 4 практичних заняття.

Для зарахування 5 модуля студенти мають одержати не менше **5 оцінок** (це мінімальна кількість обов'язкових оцінок)

Обов'язкові види робіт:

- опрацювати питання з плану практичного заняття;
- опрацювати основні поняття;
- законспектувати першоджерела;
- здати тему, яка виноситься на самостійне опрацювання на позитивну оцінку (не менше 60 балів) – лише для тих, хто претендує на автоматичне отримання оцінки за модуль; для всіх інших – тема на самостійне опрацювання входить до питань ПМР.

Види робіт на вибір:

- реферат або повідомлення (готує один студент з академічної групи).

ЛЕКЦІЙНИЙ КУРС

Тема 14. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОСОБИСТОСТІ

Мета: оволодіння знаннями щодо поняття про особистість у психології, її структуру та критерії сформованості особистості.

Професійна спрямованість: розвивання умінь аналізувати різні теоретичні моделі особистості та її складові компоненти.

План

1. Поняття про особистість у психології.
2. Структура особистості.
3. Критерії сформованості особистості.

Основні поняття	<i>людина, індивід, особистість, суб'єкт, індивідуальність, інтраіндивідна, інтеріндивідна, метаіндивідна піструктура особистості.</i>
------------------------	--

Рекомендована література:

Основна література

1. Психологія /За ред. Г.С.Костюка. – К.: Рад.школа, 1968. – 572 с.
2. Общая психология /Под ред. А.В. Петровського. – М., 1986. – 484 с.
3. Маклаков А.Г. Общая психология. СПб.: Питер, 2013. – 816 с.
4. Немов Р. С. Психология. Книга 1. – М., 1999. – С.336-341.
5. Психологія /За ред.Ю.Л.Трофімова. – К.: Либідь, 2001.– 390 с.
6. Загальна психологія. Скрипченко О.В., Долинська Л.В., Огороднійчук З.В. та ін. Підручник. — К.: Каравела, 2017. — 464 с.

Додаткова література

1. Варій, М. Й.. Основи психології і педагогіки / М.Й. Варій, В.Л. Ортинський ; Національний університет "Львівська політехніка" . - Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2017 . - 547 с.
2. Психология. Словарь /Под ред. А.В.Петровского, М.Г.Ярошевского. – М.:Политиздат, 1990.
3. Гиппенрейтер Ю.Б. Введение в общую психологию. – М.: Изд-во МГУ, 1988.
4. Гамезо М. В., Домашенко И.А. Атлас по психологии. – М., 1986.
5. Хрестоматия по психологии /Под ред. А.В.Петровского. – М., Просвещение, 1987.

Тема 15. АКТИВНІСТЬ І СПРЯМОВАНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ

Мета: опанування знаннями про активність особистості та її життєву позицію; спрямованість особистості як систему мотивів її поведінки.

Професійна спрямованість: формування навичок роботи з теоретичним матеріалом та аналізу практичних ситуацій.

План

1. Активність особистості і її життєва позиція.
2. Спрямованість особистості як система мотивів її поведінки.
3. Інтереси особистості.
4. Переконавання і світогляд особистості.
5. Установки особистості.

Основні поняття	<i>активність особистості, життєва позиція, спрямованість, ідеали, інтереси, цінності, установки, інтереси, переконання, потяг, світогляд .</i>
------------------------	---

Рекомендована література:

Основна література

1. Психологія /За ред. Г.С.Костюка. – К.: Рад.школа, 1968. – 572 с.
2. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. — СПб.: Питер, 2010. — 713 с.
3. Общая психология /Под ред. А.В. Петровского. – М, 1986. – 484 с.
4. Психологія / За ред.Ю.Л.Трофімова. – К.: Либідь, 2001. – 390 с..
5. Загальна психологія. Скрипченко О.В., Долинська Л.В., Огороднійчук З.В. та ін. Підручник. — К.: Каравела, 2017. — 464 с.

Додаткова література

1. Ільїна, Н. М.. Загальна психологія: теорія та практикум : навчальний посібник / Н.М. Ільїна, С.О. Мисник . - Суми : Університетська книга, 2015 . - 352 с.
2. Психология. Словарь /Под ред. А.В.Петровского, М.Г.Ярошевского. – М.: Политиздат, 1990.
3. Гамезо М. В., Домашенко И.А. Атлас по психологии. – М, 1986.
4. Хрестоматия по психологии /Под ред. А.В.Петровского. – М., Просвещение, 1987.

Тема 16. САМОСВІДОМІСТЬ ОСОБИСТОСТІ

Мета: оволодіння знаннями щодо дослідження самосвідомості особистості: функцій, структури, розвиток; категорії „Я” в психології; Я-концепції та образу Я; дослідження самооцінки та рівня домагань особистості; психологічний захист особистості.

Професійна спрямованість: набуття знань про Я-концепцію, образ Я та самооцінку особистості.

План

1. Самосвідомість особистості: функції, структура, розвиток.
2. Категорія „Я” в психології.
3. Я-концепція та образ Я. Самоповага особистості.
4. Самооцінка та рівень домагань особистості.
5. Психологічний захист особистості.

Основні поняття	<i>рівень домагання, фрустрація, образ "Я", самооцінка, ціннісна орієнтація особистості</i>
------------------------	---

Рекомендована література:

Основна література

1. Психологія /За ред. Г.С.Костюка. – К.: Рад.школа, 1968. – 572 с.
2. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. — СПб.: Питер, 2010. — 713 с.
3. Общая психология /Под ред. А.В. Петровского. – М, 1986. – 484 с.
4. Психологія / За ред.Ю.Л.Трофімова. – К.: Либідь, 2001. – 390 с.
5. Маклаков А.Г. Общая психология. СПб.: Питер, 2013. – 816 с.
6. Немов Р. С. Психология. Книга 1. – М, 1999. – Гл. 5.

Додаткова література

1. Загальна психологія : навчальний посібник / О.П. Сергєєнкова ... [та ін.] ; Міністерство освіти і науки України, Київський університет імені Бориса Грінченка. - Київ : Центр учбової літератури, 2012. - 295 с.
2. Психология. Словарь /Под ред. А.В.Петровского, М.Г.Ярошевского. – М.: Политиздат, 1990.
3. Гамезо М. В., Домашенко И.А. Атлас по психологии. – М, 1986.
4. Хрестоматия по психологии /Под ред. А.В.Петровского. – М., Просвещение, 1987.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №16

Тема 14. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОСОБИСТОСТІ У ПСИХОЛОГІЇ

Мета: оволодіння знаннями щодо поняття про особистість у психології, її структуру та критерії сформованості особистості.

Професійна спрямованість: розвивання умінь аналізувати різні теоретичні моделі особистості та її складові компоненти.

План

1. Поняття особистості у психології.
2. Розмежування понять „людина”, „індивід”, „особистість”, „суб’єкт”. „індивідуальність”.
3. Співвідношення біологічного і соціального у структурі особистості:
  - структура особистості за С.Л. Рубінштейном;
  - структура особистості за О.Г. Ковальовим;
  - структура особистості за К.К.Платоновим;
  - структура особистості за А.В.Петровським.

Основні поняття	<i>людина, індивід, особистість, суб’єкт, індивідуальність, інтраіндивідна, інтеріндивідна, метаіндивідна піструктра особистості.</i>
------------------------	---

Законспектувати

- Леонтьев А.Н. Индивид и личность // Хрестоматия по психологии / Под ред. А.В. Петровского. – М., Просвещение, 1987. – С.140 – 145.

Реферат

- Порівняльна характеристика біологічного та соціального у структурі особистості різних вітчизняних психологів (на вибір студента).

Завдання для самостійної роботи

■ опрацювати питання	1 година
■ опрацювати основні поняття	0,5 годин
■ конспектування статті	0,5 годин

Оцінювання

■ усна відповідь на питання	1 оцінка
■ тест	1 оцінка

Література

Основна література

1. Психологія /За ред. Г.С.Костюка. – К.: Рад.школа, 1968. – 572 с.
2. Общая психология /Под ред. А.В. Петровского. – М, 1986. – 484 с.
3. Маклаков А.Г. Общая психология. СПб.: Питер, 2013. – 816 с.
4. Варій, М. Й.. Основи психології і педагогіки / М.Й. Варій, В.Л. Ортинський ; Національний університет "Львівська політехніка" . - Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2017 . - 547 с.
5. Психологія /За ред.Ю.Л.Трофімова. – К.: Либідь, 2001.– 390 с.

Додаткова література

1. Ільїна, Н. М.. Загальна психологія: теорія та практикум : навчальний посібник / Н.М. Ільїна, С.О. Мисник . - Суми : Університетська книга, 2015 . - 352 с.

2. Психология. Словарь /Под ред. А.В.Петровского, М.Г.Ярошевского. – М.:Политиздат, 1990.
3. Гиппенрейтер Ю.Б. Введение в общую психологию. – М.: Изд-во МГУ, 1988.
4. Гамезо М. В., Домашенко И.А. Атлас по психологии. – М, 1986.
5. Хрестоматия по психологии /Под ред. А.В.Петровского. – М., 1987.
6. Коломинский Я.Л. Человек: психология. – М.: Просвещение, 1986.

Контрольні питання і завдання:

1. Дайте визначення та розмежуйте поняття „людина”, „індивід”, „особистість”, „суб’єкт”, „індивідуальність”.
2. Проаналізуйте на прикладі структуру особистості за С.Л. Рубінштейном.
3. Проаналізуйте на прикладі структуру особистості за О.Г. Ковальовим.
4. Проаналізуйте на прикладі структуру особистості за К.К.Платоновим.
5. Проаналізуйте на прикладі структуру особистості за А.В.Петровським.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №17

Тема 15. АКТИВНІСТЬ І СПРЯМОВАНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ

Мета: оволодіння знаннями щодо поняття про активність особистості та її види, п'яття та структуру спрямованості.

Професійна спрямованість: розвивання умінь аналізувати власної спрямованості.

План

1. Активність особистості і її життєва позиція.
2. Спрямованість особистості як система мотивів її поведінки.
3. Інтереси особистості.
4. Переконавання і світогляд особистості.
5. Установки особистості.

Основні поняття	<i>активність особистості, життєва позиція, спрямованість, ідеали, інтереси, цінності, установки, інтереси, переконання, потяг, світогляд.</i>
------------------------	--

Практична частина:

- Підберіть приклади прояву вами різних видів активності (нормативної, наднормативної, ситуативної, надситуативної).
- Проаналізуйте змістове наповнення окремих компонентів власної спрямованості.

Завдання для самостійної роботи

▪ опрацювати питання	1 година
▪ опрацювати основні поняття	0,5 годин
▪ конспектування статті	0,5 годин

Оцінювання

▪ усна відповідь на питання	1 оцінка
▪ тест	1 оцінка

Література

Основна література

1. Психологія /За ред. Г.С.Костюка. – К.: Рад.школа, 1968. – 572 с.
2. Общая психология /Под ред. А.В. Петровського. – М, 1986. – 484 с.
3. Маклаков А.Г. Общая психология. СПб.: Питер, 2013. – 816 с.

4. Варій, М. Й.. Основи психології і педагогіки / М.Й. Варій, В.Л. Ортинський ; Національний університет "Львівська політехніка" . - Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2017 . - 547 с.
5. Психологія /За ред.Ю.Л.Трофімова. – К.: Либідь, 2001.– 390 с.

Додаткова література

6. Ільїна, Н. М.. Загальна психологія: теорія та практикум : навчальний посібник / Н.М. Ільїна, С.О. Мисник . - Суми : Університетська книга, 2015 . - 352 с.
7. Психология. Словарь /Под ред. А.В.Петровского, М.Г.Ярошевского. – М.:Политиздат, 1990.
8. Гиппенрейтер Ю.Б. Введение в общую психологию. – М.: Изд-во МГУ, 1988.
9. Гамезо М. В., Домашенко И.А. Атлас по психологии. – М, 1986.
- 10.Хрестоматия по психологии /Под ред. А.В.Петровского. – М., 1987.
11. Коломинский Я.Л. Человек: психология. – М.: Просвещение, 1986.

Контрольні питання і завдання:

6. Дайте визначення та розмежуйте поняття „активність”, „активність особистості”, „наднормативна активність”, „позаситуативна активність”.
7. Проаналізуйте структур активності особистості.
8. Проаналізуйте структуру спрямованості особистості.
9. Дайте визначення основних складових спрямованості особистості.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №18-19

Тема 12. САМОСВІДОМІСТЬ ОСОБИСТОСТІ

Я-концепція та образ Я. Самооцінка особистості

Мета: оволодіння знаннями щодо дослідження самосвідомості особистості: функцій, структури, розвиток; категорії „Я” в психології; Я-концепції та образу Я; дослідження самооцінки та рівня домагань особистості; психологічний захист особистості.

Професійна спрямованість: набуття знань про Я-концепцію, образ Я та самооцінку особистості.

План

1. Самосвідомість особистості:
  - функції;
  - структура;
  - розвиток; взаємозумовленість свідомості та самосвідомості.
2. Категорія „Я” в психології:
  - Я-концепція та образ Я;
  - види образу Я.
3. Самооцінка та рівень домагань особистості.
4. Психологічний захист особистості.

Основні поняття	<i>рівень домагання, фрустрація, образ "Я", самооцінка, ціннісна орієнтація особистості</i>
------------------------	---

Законспектувати

- Ананьев Б.Г. Социальные ситуации развития личности и ее статус // Хрестоматия по психологии / Под ред. А.В. Петровского. – М., Просвещение, 1987. – С. 134 –140.

Практична частина:

- Підберіть висловлювань з художньої літератури, кінфільмів, власного життя про Я-Образ.

- Опишіть чинники, що впливають на Вашу самооцінку.

Завдання для самостійної роботи

▪ опрацювати питання	2 години
▪ опрацювати основні поняття	1 година
▪ законспектувати статті	1 година

Оцінювання

▪ усна відповідь на питання	1 оцінка
▪ тест	1 оцінка

Література

Основна література

1. Психологія /За ред. Г.С.Костюка. – К.: Рад.школа, 1968. – 572 с.
2. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. — СПб.: Питер, 2010. — 713 с
3. Общая психология /Под ред. А.В. Петровского. – М, 1986. – 484 с.
4. Психологія / За ред.Ю.Л.Трофімова. – К.: Либідь, 2001. – 390 с.
5. Загальна психологія. Скрипченко О.В., Долинська Л.В., Огороднійчук З.В. та ін. Підручник. — К.: Каравела, 2017. — 464 с.

Додаткова література

1. Варій, М. Й.. Основи психології і педагогіки / М.Й. Варій, В.Л. Ортинський ; Національний університет "Львівська політехніка" . - Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2017 . - 547 с.
2. Ільїна, Н. М.. Загальна психологія: теорія та практикум : навчальний посібник / Н.М. Ільїна, С.О. Мисник . - Суми : Університетська книга, 2015 . - 352 с.
3. Психология. Словарь /Под ред. А.В.Петровского, М.Г.Ярошевского. – М.: Политиздат, 1990.
4. Гамезо М. В., Домашенко И.А. Атлас по психологии. – М, 1986.
5. Хрестоматия по психологии /Под ред. А.В.Петровского. – М., 1987.
6. Коломинский Я.Л. Человек: психология. – М.: Просвещение, 1986.

Контрольні питання і завдання:

1. Дайте визначення поняттю самосвідомості особистості: її функціям, структури, розвитку.
2. Проаналізуйте особливості використання категорії „Я” в психології: Я-концепції та образу Я.
3. Вкажіть на специфіку розвитку самооцінки та рівня домагань особистості.
4. Охарактеризуйте дію захисних механізмів на прикладах творів народної творчості.

1. Поняття про розвиток. Рушійні сили розвитку особистості.
2. Роль спадковості у розвитку особистості.
3. Становлення особистості в процесі соціалізації.
4. Роль активності у розвитку особистості.
5. Культурно-історична теорія Л.С.Виготського.

Законспек- тувати

Завдання для самостійної роботи

Оцінювання

Література

Основна література

- 52

ЗАВДАННЯ ДО ПІДСУМКОВОЇ МОДУЛЬНОЇ РОБОТИ 5

Умовою допуску до ПМР є зарахування зошитів для практичних занять, конспекту першоджерел та словника основних понять.

I. Тестове завдання (4 завдання, за правильне виконання завдання – 5 балів).
Максимальна кількість балів – 20.

Системна якість, що набувається індивідом у предметній діяльності та спілкуванні, і характеризує його з боку включеності у суспільні стосунки:

а) індивід; б) особистість; в) самосвідомість; г) індивідуальність.

II. Теоретичне питання (оцінюються від 0 до 30 балів).

Максимальна кількість балів – 30.

1. Поняття особистості у психології.
2. Розмежування понять „людина”, „індивід”, „особистість”.
3. Розмежування понять „особистість”, „суб’єкт”. „індивідуальність”.
4. Співвідношення біологічного і соціального у структурі особистості.
5. Структура особистості за С.Л. Рубінштейном.
6. Структура особистості за К.К.Платоновим.
7. Структура особистості за А.В.Петровським.
8. Структура особистості за О.Г. Ковальовим.
9. Критерії сформованості особистості.
10. Активність особистості та її життєва позиція.
11. Спрямованість особистості як система мотивів її поведінки.
12. Усвідомлювані мотиви: інтереси особистості.
13. Переконавання та світогляд особистості.
14. Неусвідомлювані мотиви: установки, потяги.
15. Самосвідомість особистості: функції, структура, розвиток.
16. Категорія „Я” в психології. Я-концепція та образ Я.
17. Я-концепція та образ Я. Самоповага особистості.
18. Самооцінка та рівень домагань особистості.
19. Розвиток самооцінки у дитячому та підлітковому віці.
20. Поняття психологічного захисту як засобу підтримки самоповаги особистості.
21. Характеристика основних механізмів психологічного захисту особистості.
22. Культурно-історична теорія Л.С.Виготського.
23. Фактори розвитку особистості.
24. Роль спадковості у розвитку особистості.
25. Становлення особистості в процесі соціалізації.
26. Роль активності у розвитку особистості.

III. Практичне (професійно-орієнтоване) завдання.

Максимальна кількість балів – 50.

1. Відомо, що особистість являє собою єдність природного та соціального. Покажіть на 2-3 прикладах, які характеристики особистості є природно зумовленими, а які формуються під впливом соціальних умов (наприклад, навчання, виховання).
2. Який феномен описано: Досліджувані на початку експерименту проявляли позитивні емоції до важких завдань, що вимагали кмітливості. Але після ряду негативних оцінок стали проявляти агресію, відмову від виконання. Поясніть психологічні механізми поведінки досліджуваних. Наведіть приклади дії описаного феномену із власного життя. Які можливі стратегії поведінки в аналогічних ситуаціях?
3. Який феномен описано: досліджуваним необхідно розв’язати прості арифметичні приклади із звичайними дробами, проте при відповіді завжди першими

відповідали члени підставної групи, даючи неправильний результат. Як змінилась поведінка досліджуваних? Чому? Поясніть психологічний зміст описаного феномену. Наведіть власні приклади дії описаного феномену.

4. Підберіть приклади переходу індивідуальних рис в особистісні (проілюструйте на власному прикладі).
5. Підберіть приклади проявів квазіособистості, харизматичної особистості на основі аналізу біографій видатних особистостей, творів художньої літератури, кінофільмів.
6. Проаналізуйте наведений приклад. Які механізми психологічного захисту спрацьовують в описаній ситуації? В одному африканському племені є легенда, що той, хто почує шуп осіннього водоспаду, помре. Ні один представник племені ніколи не чув шуму водоспаду.
7. Охарактеризуйте статус власної особистості з позицій концепції Б.Г. Ананьєва.
8. Проаналізуйте наведений приклад. Які механізми психологічного захисту спрацьовують в описаній ситуації? Студент виправдовує свій провал на екзамені недостатністю часу для відповіді або тим, що в білеті були питання „на засипку”. Визначити основні шляхи збереження самоповаги особистості у ситуаціях фрустрації.
9. Охарактеризуйте дію захисних механізмів на прикладах 5-7 творів народної творчості за планом: вид механізму, його психологічний зміст, тлумачення у конкретному прикладі.
10. Охарактеризуйте власні інтереси з позицій їх глибини, змістовності, широти, дієвості. Кожну позицію проілюструвати за допомогою конкретних фактів.

Модуль 6. ІНДИВІДУАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ВЛАСТИВОСТІ ОСОБИСТОСТІ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Всього	У тому числі					Всього	У тому числі				
		Л.	П.	Лаб.	Інд.	С.р		Л.	П.	Інд.	С.р.	
Модуль 6. ІНДИВІДУАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ВЛАСТИВОСТІ ОСОБИСТОСТІ												
Змістовий модуль 6. Психічні властивості особистості												
Тема 18. Темперамент	10	4	2			2	10	2				8
Тема 19. Характер	6	2	2			2	6					6
Тема 20. Здібності	4	2					4					4
• Поняття та структура здібностей	4		2			2	4					4
• Розвиток здібностей	4		2			2	4					4
Тема 21. Зв'язок властивостей нервової системи та індивідуальних відмінностей Виконання ІНДЗ (ПОЗ)	2					2	2			2		2
Разом за змістовим модулем 6	30	8	8		6	10	30	2	2	2		24

Кількість оцінюваних занять у 6 модулі: 4 практичних заняття.

Для зарахування 6 модуля студенти мають одержати не менше **5 оцінок** (це мінімальна кількість обов'язкових оцінок)

Обов'язкові види робіт:

- опрацювати питання з плану практичного заняття;
- опрацювати основні поняття;
- законспектувати першоджерела;
- здати тему, яка виноситься на самостійне опрацювання на позитивну оцінку (не менше 60 балів) – лише для тих, хто претендує на автоматичне отримання оцінки за модуль; для всіх інших – тема на самостійне опрацювання входить до питань ПМР.

Види робіт на вибір:

- реферат або повідомлення (готує один студент з академічної групи).

ЛЕКЦІЙНИЙ КУРС

Тема 18. ТЕМПЕРАМЕНТ

Мета: опанування знаннями щодо дослідження поняття про темперамент і його фізіологічні основи; основні психічні властивості, які характеризують темперамент; вивчення типів темпераментів та їх психологічної характеристики; ролі темпераменту в трудовій та навчальній діяльності.

Професійна спрямованість: формування навичок роботи з теоретичним матеріалом та аналізу практичних ситуацій; набуття знань про роль темпераменту в діяльності.

План

1. Поняття про темперамент і його фізіологічні основи.
2. Основні психічні властивості, які характеризують темперамент.
3. Типи темпераментів та їх психологічна характеристика.
4. Роль темпераменту в трудовій та навчальній діяльності.

Основні поняття	<i>темперамент, тип ВНД, тип темпераменту, реактивність, активність, пластичність, ригідність, екстраверсія, інтроверсія, емоційна збудливість, індивідуальний стиль діяльності.</i>
------------------------	--

Рекомендована література:

Основна література

1. Общая психология /Под ред. А.В. Петровского. – М, 1986. –484 с. Гл. 16.
2. Загальна психологія. Скрипченко О.В., Долинська Л.В., Огороднійчук З.В. та ін. Підручник. — К.: Каравела, 2017. — 464 с.
3. Психологія: Підручник /За ред. Ю.Л. Трофімова. – К.: Либідь, 2001. – 558 с.
4. Загальна психологія : навчальний посібник / О.П. Сергєєнкова ... [та ін.] ; Міністерство освіти і науки України, Київський університет імені Бориса Грінченка. - Київ : Центр учбової літератури, 2012. - 295 с.
5. Маклаков А.Г. Общая психология. СПб.: Питер, 2013. – 816 с.

Додаткова література

1. Бенеш Г. Психология: dtv-Atlas: Довідник: Пер. з нім. / Худож. Герман і Катерина фон Заальфельд; Наук. ред. пер. В.О.Васютинський / Г. Бенеш – К.: Знання-Прес, 2007. – 510с.
2. Психология. Словарь /Под ред. А.В.Петровского, М.Г.Ярошевского. – М.:Политиздат, 1990.
3. Гиппенрейтер Ю. Б. Введение в общую психологию. Курс лекций . — М.: «ЧеРо», при участии издательства «Юрайт», 2002. – 336 с.
4. Гамезо М. В., Домашенко И.А. Атлас по психологии. – М, 1986.
5. Хрестоматия по психологии /Под ред. А.В.Петровского. – М., Просвещение, 1987.

Тема 19. ХАРАКТЕР

Мета: опанування знаннями про дослідження поняття про характер та його структуру; його природні та соціальні передумови; акцентуацію рис характеру та формування характеру в особистості.

Професійна спрямованість: формування навичок роботи з теоретичним матеріалом та аналізу практичних ситуацій; набуття знань про соціальну природу характеру.

План

1. Поняття про характер та його структуру.

2. Природні та соціальні передумови характеру.
3. Акцентуація рис характеру.
4. Формування характеру.

Основні поняття	<i>характер, структура характеру, акцентуація характеру, вчинок, фізіогноміка, френологія.</i>
------------------------	--

Рекомендована література:

Основна література

1. Общая психология /Под ред. А.В. Петровского. – М, 1986. – 484 с. Гл. 17.
2. Загальна психологія. Скрипченко О.В., Долинська Л.В., Огороднійчук З.В. та ін. Підручник. — К.: Каравела, 2017. — 464 с.
3. Психологія: Підручник / За ред. Ю.Л. Трофімова. – К.: Либідь, 2000. – 558 с.
4. Маклаков А.Г. Общая психология. СПб.: Питер, 2013. – 816 с.
5. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. — СПб.: Питер, 2010. — 713 с
6. Немов Р. С. Психология. Книга 1. – М, 1999. – Гл.16.

Додаткова література

1. Варій, М. Й.. Основи психології і педагогіки / М.Й. Варій, В.Л. Ортинський ; Національний університет "Львівська політехніка" . - Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2017 . - 547 с.
2. Психология. Словарь /Под ред. А.В.Петровского, М.Г.Ярошевского. – М.: Политиздат, 1990.
3. Гамезо М. В., Домашенко И.А. Атлас по психологии. – М, 1986.
4. Хрестоматия по психологии /Под ред. А.В.Петровского. – М., 1987.

Тема 20. ЗДІБНОСТІ

Мета: опанування знаннями про здібності людини: їх структуру, види, кількісну і якісну характеристику, природні передумови розвитку та їх формування.

Професійна спрямованість: формування навичок роботи з теоретичним матеріалом та аналізу практичних ситуацій; набуття знань про розвиток та дослідження здібностей людини.

План

1. Поняття про здібності та їх структуру. Загальні та спеціальні здібності.
2. Кількісна і якісна характеристика здібностей.
3. Природні передумови здібностей.
4. Формування здібностей. Рівні розвитку здібностей.
5. Здібності та завдання профорієнтації.

Основні поняття	<i>здатки, здібності, загальні здібності, спеціальні здібності, обдарованість, геніальність, талант, схильність, професійна придатність, профорієнтації</i>
------------------------	---

Рекомендована література:

Основна література

1. Общая психология /Под ред. А.В. Петровского. – М, 1986. – 484 с. Гл. 17.
2. Загальна психологія. Скрипченко О.В., Долинська Л.В., Огороднійчук З.В. та ін. Підручник. — К.: Каравела, 2017. — 464 с.
3. Психологія: Підручник / За ред. Ю.Л. Трофімова. – К.: Либідь, 2000. – 558 с.
4. Маклаков А.Г. Общая психология. СПб.: Питер, 2013. – 816 с.
5. Немов Р. С. Психология. Книга 1. – М, 1999. – Гл.14.

Додаткова література

1. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. — СПб.: Питер, 2010. — 713 с
2. Психология. Словарь /Под ред. А.В.Петровского, М.Г.Ярошевского. — М.: Политиздат, 1990.
3. Гамезо М. В., Домашенко И.А. Атлас по психологии. — М, 1986.
4. Хрестоматия по психологии /Под ред. А.В.Петровского. — М., Просвещение, 1987.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 20

Тема 14. **ТЕМПЕРАМЕНТ**

Роль темпераменту в діяльності

Мета: опанування знаннями щодо дослідження поняття про темперамент і його фізіологічні основи; основні психічні властивості, які характеризують темперамент; вивчення типів темпераментів та їх психологічної характеристики; ролі темпераменту в трудовій та навчальній діяльності.

Професійна спрямованість: формування навичок роботи з теоретичним матеріалом та аналізу практичних ситуацій; набуття знань про роль темпераменту в діяльності.

План

1. Поняття про темперамент. Історичний зміст термінології у вченні про темперамент.
2. Вчення І.П. Павлова про фізіологічні основи темпераменту. Основні психічні властивості, що характеризують темперамент.
3. Психологічні характеристики типів темпераментів.
4. Роль темпераменту в трудовій і навчальній діяльності.

Основні поняття	<i>темперамент, тип ВНД, тип темпераменту, реактивність, активність, пластичність, ригідність, екстраверсія, інтроверсія, емоційна збудливість, індивідуальний стиль діяльності.</i>
------------------------	--

Законспектувати	- Мерлин В.С. Отличительные признаки темперамента. // Хрестоматия по психологии /Под ред. А.В. Петровского. — М., Просвещение, 1987. — С.286 –293.
Реферати	<ul style="list-style-type: none"> • Поняття про темперамент: історичний огляд проблеми. • Врахування вчителем особливостей темпераменту учнів у навчально-виховному процесі. • Темперамент та індивідуальний стиль діяльності.

Завдання для самостійної роботи

■ опрацювати питання	1 година
■ опрацювати основні поняття	0,5 годин
■ конспектування статті	0,5 годин

Оцінювання

■ усна відповідь на питання	1 оцінка
■ тест	1 оцінка

Література

Основна література

1. Общая психология /Под ред. А.В. Петровского. – М., 1986. – 484 с. Гл. 16.
2. Психологія /За ред. Г.С.Костюка. – К., 1969. – .21.
3. Психологія: Підручник /За ред. Ю.Л. Трофімова. – К.: Либідь, 2000. – 558 с.
4. Загальна психологія : навчальний посібник / О.П. Сергєєнкова ... [та ін.] ; Міністерство освіти і науки України, Київський університет імені Бориса Грінченка. - Київ : Центр учбової літератури, 2012. - 295 с.
5. Немов Р. С. Психология. Книга 1. – М., 1999. – Гл.15.

Додаткова література

1. Психология. Словарь /Под ред. А.В.Петровского, М.Г.Ярошевского. – М.:Политиздат, 1990.
2. Гиппенрейтер Ю. Б. Введение в общую психологию. Курс лекций . — М.: «ЧеРо», при участии издательства «Юрайт», 2002. – 336 с.
3. Гамезо М. В., Домашенко И.А. Атлас по психологии. – М., 1986.
4. Хрестоматия по психологии /Под ред. А.В.Петровского. – М., Просвещение, 1987.

Контрольні питання і завдання:

1. Дайте визначення поняттю темпераменту в психології. Опишіть історичний зміст термінології у вченні про темперамент.
2. Проаналізуйте основні теоретичні положення вчення І.П.Павлова про фізіологічні основи темпераменту.
3. Дайте психологічну характеристику типам темпераменту. Покажіть на прикладі особливості прояву типів темпераменту.
4. Вкажіть на роль темпераменту в трудовій і навчальній діяльності.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №21 Тема 19. **ХАРАКТЕР** **Соціальна природа характеру**

Мета: опанування знаннями про дослідження поняття про характер та його структуру; його природні та соціальні передумови; акцентуацію рис характеру та формування характеру в особистості.

Професійна спрямованість: формування навичок роботи з теоретичним матеріалом та аналізу практичних ситуацій; набуття знань про соціальну природу характеру.

План

1. Поняття про характер.
2. Структура характеру. Акцентуація рис характеру.
3. Природні і соціальні передумови рис характеру.
4. Формування характеру.

Основні поняття	<i>характер, структура характеру, акцентуація характеру, вчинок, фізіогноміка, френологія.</i>
------------------------	--

Законспектувати

- Л. Гуревич Характер и почерк // Бахур В. Гипноз и сон // Популярная психология: Хрестоматия / Сост. В.В. Мироненко. – М.: Просвещение, 1990. – С. 314-319.

Реферати

- Акцентуація рис характеру.
- Проблема формування характеру.

Завдання для самостійної роботи

▪ опрацювати питання	1 година
▪ опрацювати основні поняття	0,5 годин
▪ законспектувати статті	0,5 годин

Оцінювання

▪ усна відповідь на питання	1 оцінка
▪ тест	1 оцінка

Література

Основна література

1. Общая психология /Под ред. А.В. Петровского. – М, 1986. – 484 с. Гл. 17.
2. Психологія /За ред. Г.С.Костюка. – К., 1969. – Р.22.
3. Психологія: Підручник / За ред. Ю.Л. Трофімова. – К.: Либідь, 2000. – 558 с.
4. Маклаков А.Г. Общая психология. – СПб.: Питер, 2002. – 592 с.
5. Загальна психологія. Скрипченко О.В., Долинська Л.В., Огороднійчук З.В. та ін. Підручник. — К.: Каравела, 2017. — 464 с.

Додаткова література

1. Варій, М. Й.. Основи психології і педагогіки / М.Й. Варій, В.Л. Ортинський ; Національний університет "Львівська політехніка" . - Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2017 . - 547 с.
2. Психология. Словарь /Под ред. А.В.Петровского, М.Г.Ярошевского. – М.: Политиздат, 1990.
3. Гамезо М. В., Домашенко И.А. Атлас по психологии. – М, 1986.
4. Хрестоматия по психологии /Под ред. А.В.Петровского. – М., Просвещение. 1987.

Контрольні питання і завдання:

1. Дайте визначення поняттю характеру в психології.
2. Проаналізуйте структуру характеру.
3. Вкажіть на особливості формування характеру: природні і соціальні передумови рис характеру.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №22-23

Тема 20. ЗДІБНОСТІ

Мета: опанування знаннями про здібності людини: їх структуру, види, кількісну і якісну характеристику.

Професійна спрямованість: формування навичок роботи з теоретичним матеріалом та аналізу практичних ситуацій; набуття знань про розвиток та дослідження здібностей людини.

План

1. Поняття про здібності:
  - а) визначення здібностей;
  - б) структура здібностей: загальні, спеціальні здібності.
2. Кількісна і якісна характеристика здібностей.
3. Природні передумови здібностей. Здібності і спадковість
4. Формування здібностей. Рівні розвитку здібностей:
  - а) обдарованість;
  - в) талант, його походження і структура;
  - г) геніальність – вищий рівень розвитку здібностей.
5. Здібності і завдання профорієнтації.

Основні поняття	<i>здатки, здібності, загальні здібності, спеціальні здібності, Обдарованість, геніальність, талант, схильність, професійна придатність, профорієнтації.</i>
------------------------	--

Законспектувати	- Теплов Б.М. Способности и одаренность // Хрестоматия по психологии / Под ред. А.В. Петровского. – М., Просвещение, 1987. – С. 281 – 286.
Реферати	<ul style="list-style-type: none"> • Структура творчих здібностей. • Роль інтересів і схильностей у формуванні здібностей дитини. • Розвиток здібностей і формування особистості.

Завдання для самостійної роботи	
▪ опрацювати питання	1 година
▪ опрацювати основні поняття	0,5 годин
▪ законспектувати статті	0,5 годин

Оцінювання	
▪ усна відповідь на питання	1 оцінка
▪ тест	1 оцінка

Література

Основна література

1. Общая психология /Под ред. А.В. Петровского. – М, 1986. – 484 с. Гл. 17.
2. Психологія /За ред. Г.С.Костюка. – К., 1969. – 572 с. Р.20.
3. Психологія: Підручник / За ред. Ю.Л. Трофімова. – К.: Либідь, 2000. – 558 с.
4. Маклаков А.Г. Общая психология. СПб.: Питер, 2013. – 816 с.
5. Загальна психологія. Скрипченко О.В., Долинська Л.В., Огороднійчук З.В. та ін. Підручник. — К.: Каравела, 2017. — 464 с.

Додаткова література

1. Варій, М. Й.. Основи психології і педагогіки / М.Й. Варій, В.Л. Ортинський ; Національний університет "Львівська політехніка" . - Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2017 . - 547 с.
2. Психология. Словарь /Под ред. А.В.Петровского, М.Г.Ярошевского. – М.: Политиздат, 1990.
3. Гамезо М. В., Домашенко И.А. Атлас по психологии. – М, 1986.
4. Хрестоматия по психологии /Под ред. А.В.Петровского. – М., Просвещение, 1987.
5. Загальна психологія : навчальний посібник / О.П. Сергєєнкова ... [та ін.] ; Міністерство освіти і науки України, Київський університет імені Бориса Грінченка. - Київ : Центр учбової літератури, 2012. - 295 с.

Контрольні питання і завдання:

1. Дайте визначення поняттю здібності в психології.
2. Дайте характеристику кількісному і якісному показнику здібностей.
3. Опишіть природні передумови здібностей.
4. Вкажіть на особливості формування здібностей.
5. Дайте визначення поняттю здібності в психології.
6. Дайте характеристику кількісному і якісному показнику здібностей.
7. Опишіть природні передумови здібностей.
8. Вкажіть на особливості формування здібностей.

Тема для самостійного опрацювання

ТЕМА 21. ЗВ'ЯЗОК ВЛАСТИВОСТЕЙ НЕРВОВОЇ СИСТЕМИ ТА ІНДИВІДУАЛЬНИХ ВІДМІННОСТЕЙ

1. Зв'язок фізіологічного та психологічного в індивідуальних відмінностях людини.
2. Основні властивості нервової системи:
  - сила;
  - врівноваженість;
  - динамічність
  - рухливість, лабільність.
3. Проблема полярності властивостей нервової системи.
4. Зв'язок властивостей нервової системи зі здібностями.

Основні поняття	<i>сила, врівноваженість, рухливість нервових процесів, динамічність, лабільність</i>
------------------------	---

УВАГА! Цей документ є власністю Міністерства освіти і науки України. Будь-яке копіювання, розповсюдження або інше використання цього документа без письмового дозволу Міністерства освіти і науки України є порушенням законодавства України про авторське право.

Законспектувати

- Теплов Б.М., Небылицин В.Д. Изучение основных свойств нервной системы и их значение для психологии индивидуальных различий. // Хрестоматия по психологии /Под ред. А.В. Петровского. – М., Просвещение, 1987. – С. 269 – 275.

УВАГА! Цей документ є власністю Міністерства освіти і науки України. Будь-яке копіювання, розповсюдження або інше використання цього документа без письмового дозволу Міністерства освіти і науки України є порушенням законодавства України про авторське право.

Завдання для самостійної роботи

▪ опрацювати питання	1 година
▪ опрацювати основні поняття	0,5 годин
▪ законспектувати статтю	0,5 годин

Оцінювання

▪ перевірка рівня засвоєння знань на індивідуальній консультації у викладача	1 оцінка
--	----------

Література

Основна література

1. Гиппенрейтер Ю. Б. Введение в общую психологию. Курс лекций . — М.: «ЧеРо», при участии издательства «Юрайт», 2002. – 336 с.
2. Психологія. Підручник для педагогічних вузів / За ред. Г.С.Костюка. – К.: „Радянська школа”, 1968. – 572 с.
3. Петровский А.В. Общая психология. – М., Просвещение, 1986. – 464 с.
4. Психологія: Підручник /За ред. Ю.Л. Трофімова. – К.: Либідь, 2000. – 558 с.
5. Загальна психологія : навчальний посібник / О.П. Сергєєнкова ... [та ін.] ; Міністерство освіти і науки України, Київський університет імені Бориса Грінченка. - Київ : Центр учбової літератури, 2012. - 295 с.

ЗАВДАННЯ ДО ПІДСУМКОВОЇ МОДУЛЬНОЇ РОБОТИ 6

Умовою допуску до ПМР є зарахування зошитів для практичних занять, конспекту першоджерел та словника основних понять.

I. Тестове завдання (4 завдання, за правильне виконання завдання – 5 балів).
Максимальна кількість балів – 20.

Сукупність психічних та психофізіологічних особливостей людини, необхідних для досягнення суспільно прийнятної ефективності у професійній діяльності:

а) професійна придатність; б) профорієнтація; в) схильність; г) здібності.

II. Теоретичне питання (оцінюються від 0 до 30 балів).

Максимальна кількість балів – 30.

1. Поняття про темперамент і його фізіологічні основи.
2. Історичний зміст термінології у вченні про темперамент.
3. Вчення Павлова про фізіологічні основи темпераменту.
4. Основні психічні властивості, що характеризують темперамент: активність, реактивність, сензитивність, пластичність.
5. Основні психічні властивості, що характеризують темперамент: співвідношення активності та реактивності, ригідність, екстравертованість – інтровертованість, емоційна збудливість.
6. Основні психічні властивості, що характеризують темперамент: активність, темп моторики, сенситивність, пластичність.
7. Психологічні характеристики типів темпераментів.
8. Роль темпераменту в трудовій і навчальній діяльності.
9. Поняття про характер.
10. Структура характеру.
11. Акцентуація рис характеру.
12. Природні і соціальні передумови рис характеру.
13. Формування характеру.
14. Поняття про здібності: визначення здібностей; структура здібностей.
15. Поняття про здібності: визначення здібностей; загальні, спеціальні здібності.
16. Кількісна і якісна характеристика здібностей.
17. Природні передумови здібностей. Здібності і спадковість.
18. Формування здібностей: залежність розвитку здібностей від навчання.
19. Формування здібностей: здібності і інтереси.
20. Рівні розвитку здібностей.
21. Здібності і завдання профорієнтації.

III. Практичне (професійно-орієнтоване) завдання.

Максимальна кількість балів – 50.

1. Поясніть з психологічної точки зору феномен династій обдарованих особистостей (сім'ї, в яких талант передається з покоління в покоління).
2. Побуває думка, що для спільного життя необхідно обирати або дуже схожу на себе людину, або повну протилежність. На чому базується ця думка? Візьміть для прикладу будь-який вид спільної діяльності та визначте найкращих та найгірших партнерів з перерахованих пар: сангвінік – меланхолік; сангвінік – флегматик; холерик – флегматик; флегматик – флегматик.
3. Поясніть роль задатків у розвитку здібностей та обдарованості у побутовій психології та з погляду Б.М. Теплова.
4. Чи можна розвивати здібності до малювання у дитини, батьки якої не вміють гарно малювати? Визначити умови такого розвитку.

5. Визначте можливі позитивні та негативні прояви у поведінці та діяльності особистості, пов'язані із флегматичним типом темпераменту.
6. Поясніть, чому до темпераменту не можна застосовувати особистісні та соціальні характеристики типу „хороший – поганий”. Проілюструйте конкретними прикладами.
7. Поясніть психологічний зміст приказки: «Посієш вчинок – пожнеш звичку, посієш звичку – пожнеш характер, посієш характер – пожнеш долю». Наведіть власні приклади з творів художньої літератури.
8. У психології прийнято вважати, що із задатків хорошого слуху в процесі розвитку особистості можуть сформуватися музичні здібності та здібності радіоакустика. Який висновок можна зробити про співвідношення задатків та здібностей? Від чого залежить, які здібності розвиватимуться на основі задатків?
9. Побутує думка, що здібності та талант передаються по спадковості від одного покоління до іншого. Як Ви до цього ставитесь? Доведіть свою думку прикладами з художньої літератури та біографій відомих особистостей.

Модуль 7. ОСОБИСТІСТЬ В ДІЯЛЬНОСТІ ТА СПІЛКУВАННІ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин										
	Денна форма					Заочна форма					
	Всього	У тому числі					Всього	У тому числі			
		Л.	П.	Лаб.	Інд.	С.р		Л.	П.	Інд.	С.р.
Модуль 7. ОСОБИСТІСТЬ У ДІЯЛЬНОСТІ ТА СПІЛКУВАННІ											
Змістовий модуль 7. Поведінка та діяльність особистості											
Тема 22. Діяльність	14	4	4			6	14	2			12
Тема 23. Спілкування	6	4				2	6				6
• Поняття про спілкування. Обмін інформацією	4		2			2	4		2		2
• Спілкування як взаємодія та сприймання людьми один одного	7		2			3	7				3
Тема 24. Міжособові стосунки в групах Виконання ІНДЗ (ПОЗ)	12	4	2		4	2	12			2	10
Тема 25. Освоєння діяльності. Основні види діяльності людини	2					2	2				2
Разом за змістовим модулем 6	45	12	12		4	17	45	2	2	1	25

Кількість оцінюваних занять у 7 модулі: 5 практичних заняття.

Для зарахування 6 модуля студенти мають одержати не менше **7 оцінок** (це мінімальна кількість обов'язкових оцінок)

Обов'язкові види робіт:

- опрацювати питання з плану практичного заняття;
- опрацювати основні поняття;
- законспектувати першоджерела;
- здати тему, яка виноситься на самостійне опрацювання на позитивну оцінку (не менше 60 балів) – лише для тих, хто претендує на автоматичне отримання оцінки за модуль; для всіх інших – тема на самостійне опрацювання входить до питань ПМР.

Види робіт на вибір:

реферат або повідомлення (готує один студент з академічної групи).

ЛЕКЦІЙНИЙ КУРС

Тема 22. ДІЯЛЬНІСТЬ

Мета: опанування знаннями щодо дослідження потреб як джерело активності; відмінностей діяльності людини і поведінки тварини; структури діяльності; керування дією та контроль за нею; освоєння діяльності; закономірності формування навичок.

Професійна спрямованість: формування навичок роботи з теоретичним матеріалом та аналізу практичних ситуацій; набуття знань про активність і діяльність.

План

1. Активність і діяльність.
2. Потреби як джерело активності.
3. Структура діяльності.
4. Керування дією та контроль за нею.
5. Освоєння діяльності. Закономірності формування навичок.
6. Взаємодія навичок та виникнення умінь.
7. Звички та їх роль в поведінці особистості.

Основні поняття	<i>діяльність, активність, поведінка, дія, операція, потреба, мотиви, мотивація, ціль, задача, план (програма) дії, інтеріоризація, екстеріоризація, уміння, навички, звички, гра, навчання, праця, педагогічна діяльність</i>
------------------------	--

Рекомендована література:

Основна література

1. Психологія /За ред. Г.С.Костюка. – К.: Рад.школа, 1968. – 572 с.Гл.14-18.
2. Общая психология /Под ред. А.В. Петровского. – М, 1986. – 484 с.
3. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. — СПб.: Питер, 2010. — 713 с.
4. Маклаков А.Г. Общая психология. СПб.: Питер, 2013. – 816 с.
5. Психологія /За ред.Ю.Л.Трофімова. – К.: Либідь, 2001.–390с.

Додаткова література

1. Варій, М. Й.. Основи психології і педагогіки / М.Й. Варій, В.Л. Ортинський ; Національний університет "Львівська політехніка" . - Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2017 . - 547 с.
2. Загальна психологія. Скрипченко О.В., Долинська Л.В., Огороднійчук З.В. та ін. Підручник. — К.: Каравела, 2017. — 464 с.
3. Психология. Словарь /Под ред. А.В.Петровского, М.Г.Ярошевского. – М.:Политиздат, 1990.
4. Гамезо М. В., Домашенко И.А. Атлас по психологии. – М, 1986. – Р. 1.
5. Хрестоматия по психологии /Под ред. А.В.Петровского. – М., Просвещение, 1987.

Тема 23. СПІЛКУВАННЯ

Мета: оволодіння знаннями про спілкування людини: його види, сторони спілкування, психологічні механізми сприймання людиною людини та зворотній зв'язок у спілкуванні.

Професійна спрямованість: формування навичок роботи з теоретичним матеріалом та аналізу практичних ситуацій; набуття знань про спілкування як багатоплановий процес.

План

1. Поняття про спілкування та його види.
2. Спілкування як обмін інформацією. Невербальна і вербальна комунікації.
3. Мовлення як процес спілкування за допомогою мови, його фізіологічні механізми і розвиток у дітей. Мовлення вчителя.
4. Спілкування як міжособова взаємодія. Основні засоби впливу в процесі спілкування.
5. Спілкування як розуміння людьми один одного. Психологічні механізми сприймання людиною людини.
6. Зворотній зв'язок у спілкуванні.

Основні поняття	<i>спілкування, комунікація, інтеракція, соціальна перцепція, педагогічне спілкування, мова, мовлення, невербальна комунікація, міжособова взаємодія, соціальний контроль, соціальні норми, роль, ролеві очікування, ролеві конфлікти, такт і безтактовність, смислові бар'єри в спілкуванні, дружба і товаришування, ідентифікація, рефлексія, стереотипізація, каузальна атрибуція, "ефект ореолу", тренінг спілкування.</i>
------------------------	--

Рекомендована література:

Основна література

1. Загальна психологія. Скрипченко О.В., Долинська Л.В., Огороднійчук З.В. та ін. Підручник. — К.: Каравела, 2017. — 464 с.
2. Общая психология /Под ред. А.В. Петровского. — М, 1986. — 484 с.
3. Маклаков А.Г. Общая психология. СПб.: Питер, 2013. — 816 с.
4. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. — СПб.: Питер, 2010. — 713 с.
5. Психологія / За ред.Ю.Л.Трофімова. — К.: Либідь, 2001. — 390 с..

Додаткова література

1. Бенеш Г. Психологія: dtv-Atlas: Довідник: Пер. з нім. / Худож. Герман і Катерина фон Заальфельд; Наук. ред. пер. В.О.Васютинський / Г. Бенеш — К.: Знання-Прес, 2007. — 510с.
2. Загальна психологія : навчальний посібник / О.П. Сергєєнкова ... [та ін.] ; Міністерство освіти і науки України, Київський університет імені Бориса Грінченка. - Київ : Центр учбової літератури, 2012. - 295 с.
3. Психология. Словарь /Под ред. А.В.Петровского, М.Г.Ярошевского. — М.:Политиздат, 1990.
4. Гамезо М. В., Домашенко И.А. Атлас по психологии. — М, 1986. — Р. 1.
5. Хрестоматия по психологии /Под ред. А.В.Петровского. — М., Просвещение, 1987.

Тема 24. МІЖОСОВОБІ СТОСУНКИ В ГРУПАХ

Мета: опанування знаннями та уміннями щодо дослідження внутрігрупових процесів в колективах.

Професійна спрямованість: формування навичок роботи з теоретичним матеріалом та аналізу практичних ситуацій; набуття умінь аналізувати міжособові стосунки в групах та колективах.

План

1. Групи та їх класифікація.
2. Колектив як вища форма розвитку групи.
3. Диференціація в групах і колективах.
4. Інтеграція в групах і колективах.
5. Формування колективу і колективізму.

Основні поняття	колектив, група, референтна група, соціометрія, референтометрія, лідерство, авторитет, референтність, статус, престиж, згуртованість, колективістське самовизначення, колективістська ідентифікація, психологічна сумісність, конформізм, нонконформізм.
------------------------	--

Рекомендована література:

Основна література

1. Горбунова В.В. Психологія командотворення: ціннісно-рольовий підхід до формування та розвитку команд : монографія. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014 – 380 с.
2. Общая психология /Под ред. А.В. Петровского. – М., 1986. – 484 с.
3. Варій, М. Й.. Основи психології і педагогіки / М.Й. Варій, В.Л. Ортинський ; Національний університет "Львівська політехніка" . - Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2017 . - 547 с.
4. Маклаков А.Г. Общая психология. СПб.: Питер, 2013. – 816 с.
5. Психологія / За ред.Ю.Л.Трофімова. – К.: Либідь, 2001. – 390 с.

Додаткова література

1. Загальна психологія: навчальний посібник / О.П. Сергєєнкова ... [та ін.] ; Міністерство освіти і науки України, Київський університет імені Бориса Грінченка. - Київ : Центр учбової літератури, 2012. - 295 с.
2. Психология. Словарь /Под ред. А.В.Петровского, М.Г.Ярошевского. – М.:Политиздат, 1990.
3. Гамезо М. В., Домашенко И.А. Атлас по психологии. – М., 1986. – Р. 1.
4. Хрестоматия по психологии /Под ред. А.В.Петровского. – М., Просвещение, 1987.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №24-25.

ТЕМА 22. ДІЯЛЬНІСТЬ

Активність і діяльність

Мета: опанування знаннями щодо дослідження потреб як джерело активності; відмінностей діяльності людини і поведінки тварини; структури діяльності; керування дією та контроль за нею; освоєння діяльності; закономірності формування навичок.

Професійна спрямованість: формування навичок роботи з теоретичним матеріалом та аналізу практичних ситуацій; набуття знань про активність і діяльність.

План

1. Активність і діяльність:
  - а) потреба як джерело активності;
  - б) види потреб.
2. Поняття про діяльність. Відмінність діяльності людини і поведінки тварини.
3. Структура діяльності.
4. Керування дією та контроль за нею.
5. Інтеріоризація та екстеріоризація діяльності.
6. Освоєння діяльності:
  - а) виникнення навичок, їх структура;
  - б) взаємодія навичок;
  - в) виникнення умінь;
  - г) формування звичок.

Основні поняття	діяльність, активність, поведінка, дія, операція, потреба, мотиви, мотивація, ціль, задача, план (програма) дії, інтеріоризація, екстеріоризація, уміння, навички, звички, гра, навчання, праця, педагогічна діяльність
------------------------	---

УВАГА! Завдання для самостійної роботи

Законспектувати	Леонтьев А.Н. Общее понятие о деятельности.// Хрестоматия по психологии /Под ред. А.В. Петровского. – М., Просвещение, 1987. – С. 93 –100.
------------------------	--

УВАГА! Завдання для самостійної роботи

Реферати	<ul style="list-style-type: none"> Психологічні особливості гри. Праця та її психологічне значення. Звички та їх роль в поведінці особистості.
-----------------	---

УВАГА! Завдання для самостійної роботи

Завдання для самостійної роботи	
■ опрацювати питання	2 години
■ опрацювати основні поняття	1 година
■ законспектувати статтю	1 година

Оцінювання	
■ усна відповідь на питання	1 оцінка
■ тест	1 оцінка

Література

Основна література

1. Психологія /За ред. Г.С.Костюка. – К.: Рад.школа, 1968. – 572 с., Гл.14-18.
2. Общая психология /Под ред. А.В. Петровського. – М, 1986. – 484 с.
3. Общая психология: курс лекций /Сост. Е.М. Рогов. – М., 1999. – С.3-11.
4. Маклаков А.Г. Общая психология. СПб.: Питер, 2013. – 816 с.
5. Загальна психологія. Скрипченко О.В., Долинська Л.В., Огороднійчук З.В. та ін. Підручник. — К.: Каравела, 2017. — 464 с.
6. Психологія /За ред.Ю.Л.Трофімова. – К.: Либідь, 2001.–390 с..

Додаткова література

1. Варій, М. Й.. Основи психології і педагогіки / М.Й. Варій, В.Л. Ортинський ; Національний університет "Львівська політехніка" . - Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2017 . - 547 с.
2. Гиппенрейтер Ю. Б. Введение в общую психологию. Курс лекций . — М.: «ЧеРо», при участии издательства «Юрайт», 2002. – 336 с.
3. Психология. Словарь /Под ред. А.В.Петровского, М.Г.Ярошевского. – М.:Политиздат, 1990.
4. Гамезо М. В., Домашенко И.А. Атлас по психологии. – М, 1986. – Р. 1.
5. Хрестоматия по психологии /Под ред. А.В.Петровского. – М., Просвещение. 1987.

Контрольні питання і завдання:

1. Проаналізуйте особливості дослідження потреб як джерела активності.
2. Дайте визначення поняттю діяльність. Опишіть відмінності діяльності людини і поведінки тварини.
3. Проаналізуйте структуру діяльності та керування дією й контроль за нею.
4. Дайте психологічну характеристику поняттям інтеріоризації та екстеріоризації діяльності.

5. Вкажіть на основи освоєння діяльності: виникнення навичок, їх структура; взаємодія навичок; виникнення умінь; формування звичок.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 26

Тема 23. СПІЛКУВАННЯ

Поняття про спілкування. Обмін інформацією

Мета: оволодіння знаннями про спілкування людини: його види, сторони спілкування.

Професійна спрямованість: формування навичок роботи з теоретичним матеріалом та аналізу практичних ситуацій; набуття знань про спілкування як багатоплановий процес.

План

1. Поняття про спілкування.
2. Комунікативна сторона спілкування:
  - а) види комунікації;
  - б) мовлення як процес спілкування за допомогою мови, його фізіологічні механізми;
  - в) розвиток мовлення у дітей.

Основні поняття	<i>спілкування, комунікація, інтеракція, соціальна перцепція, педагогічне спілкування, мова, мовлення, невербальна комунікація,</i>
------------------------	---

Законспектувати

– Жинкин Н.Н. Взаимоотношение двух звеньев механизма речи – составление слова из звуков и сообщения из слов// Хрестоматия по психологии./ Под ред. А.В. Петровского. – М., 1987. –С. 124 –133.

Реферати

- Спілкування і розвиток особистості.
- Основні засоби впливу в процесі спілкування.

Завдання для самостійної роботи

▪ опрацювати питання	1 година
▪ опрацювати основні поняття	1 година

Оцінювання

▪ усна відповідь на питання	1 оцінка
▪ тест	1 оцінка

Література

Основна література

1. Общая психология /Под ред. А.В. Петровского. – М, 1986. – 484 с.
2. Маклаков А.Г. Общая психология. СПб.: Питер, 2013. – 816 с.
3. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. — СПб.: Питер, 2010. — 713 с
4. Психологія / За ред.Ю.Л.Трофімова. – К.: Либідь, 2001. – 390 с.

Додаткова література

1. Бенеш Г. Психологія: dtv-Atlas: Довідник: Пер. з нім. / Худож. Герман і Катерина фон Заальфельд; Наук. ред. пер. В.О.Васютинський / Г. Бенеш – К.: Знання-Прес, 2007. – 510с.
2. Бенеш Г. Психологія: dtv-Atlas: Довідник: Пер. з нім. / Худож. Герман і Катерина фон Заальфельд; Наук. ред. пер. В.О.Васютинський / Г. Бенеш – К.: Знання-Прес, 2007. – 510с.

3. Психология. Словарь /Под ред. А.В.Петровского, М.Г.Ярошевского. – М.:Политиздат, 1990.
4. Гамезо М. В., Домашенко И.А. Атлас по психологии. – М, 1986. – Р. 1.
5. Хрестоматия по психологии /Под ред. А.В.Петровского. – М., Просвещение, 1987.

Контрольні питання і завдання:

1. Дайте визначення поняттю спілкуванню людини.
2. Опишіть основи комунікативної сторони спілкування: види комунікації; мовлення як процес спілкування за допомогою мови, його фізіологічні механізми; розвиток мовлення у дітей.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №27

Тема 23. СПІЛКУВАННЯ

Спілкування як взаємодія та сприймання людьми один одного

Мета: сформувати у студентів уявлення про психологічні механізми сприймання людиною людини та зворотній зв'язок у спілкуванні.

Професійна спрямованість: формування навичок роботи з теоретичним матеріалом та аналізу практичних ситуацій; набуття знань про спілкування як багатоплановий процес.

План

1. Характеристика інтерактивної сторони спілкування.
2. Перцептивна сторона спілкування. Психологічні механізми сприймання людини людиною.
3. Спілкування і мовлення вчителя.
4. Зворотній зв'язок у спілкуванні. Соціально-психологічний тренінг спілкування і психологічна служба в школі.

Основні поняття	<i>міжособова взаємодія, соціальний контроль, соціальні норми, роль, ролеві очікування, ролеві конфлікти, такт і безтактовність, смислові бар'єри в спілкуванні, дружба і товаришування, ідентифікація, рефлексія, стереотипізація, каузальна атрибуція, "ефект ореолу", тренінг спілкування.</i>
------------------------	---

Законспектувати	<p>– Бодалев А.А. Восприятие человека человеком // Хрестоматия по психологии./ Под ред. А.В. Петровского. – М., 1987. –С. 117 –123.</p> <p>– Ломов Б.Ф. Проблема общения в психологии.// Хрестоматия по психологии./ Под ред. А.В. Петровского. – М., 1987. – С.108 –116.</p>
------------------------	---

Реферати	<ul style="list-style-type: none"> • Спілкування і розвиток особистості. • Основні засоби впливу в процесі спілкування.
-----------------	---

Завдання для самостійної роботи

■ опрацювати питання	1 година
■ опрацювати основні поняття	1 година
■ законспектувати статті	1 година

Оцінювання

■ усна відповідь на питання	1 оцінка
■ тест	1 оцінка

Література

Основна література

1. Общая психология /Под ред. А.В. Петровского. – М, 1986. – С.38-62.
2. Общая психология: курс лекций /Сост. Е.М. Рогов. – М, 1999. – С. 63-102.
3. Немов Р. С. Психология. Книга 1. – М, 1999. – С. 8-25.
4. Общая психология/ Под ред. В.В.Богословского. – С. 30-63.
5. Психологія / За ред.Ю.Л.Трофімова. – К.: Либідь, 2001. – 50-71.

Додаткова література

1. Загальна психологія. Скрипченко О.В., Долинська Л.В., Огороднійчук З.В. та ін. Підручник. — К.: Каравела, 2017. — 464 с.
2. Загальна психологія : навчальний посібник / О.П. Сергєєнкова ... [та ін.] ; Міністерство освіти і науки України, Київський університет імені Бориса Грінченка. - Київ : Центр учбової літератури, 2012. - 295 с.
3. Психология. Словарь /Под ред. А.В.Петровского, М.Г.Ярошевского. – М.:Политиздат, 1990.
4. Гамезо М. В., Домашенко И.А. Атлас по психологии. – М, 1986. – Р. 1.
5. Хрестоматия по психологии /Под ред. А.В.Петровского. – М., Просвещение 1987.

Контрольні питання і завдання:

3. Дайте характеристику інтерактивної сторони спілкування.
4. Дайте характеристику перцептивної сторони спілкування. Охарактеризуйте психологічні механізми сприймання людини людиною.
5. Вкажіть на особливості спілкування та мовлення вчителя.
Опишіть основи зворотнього зв'язку у спілкуванні та особливості використання соціально-психологічного тренінгу спілкування.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №28

Тема 24. МІЖОСОБОВІ СТОСУНКИ В ГРУПАХ

Внутрігрупові процеси. Соціометрія та референтометрія

Мета: опанування знаннями та уміннями щодо дослідження внутрігрупових процесів в колективах.

Професійна спрямованість: формування навичок роботи з теоретичним матеріалом та аналізу практичних ситуацій; набуття умінь аналізувати міжособові стосунки в групах та колективах.

План

1. Групи і їх класифікація.
2. Колектив як вища форма розвитку групи.
3. Диференціація в групах і колективах.
4. Інтеграція в групах і колективах.
5. Колектив і колективізм у виховному процесі. Формування колективізму в школі, сім'ї.
6. Соціометрія та референтометрія як методи дослідження внутрігрупових процесів.

Основні поняття	колектив, група, референтна група, соціометрія, референтометрія, лідерство, авторитет, референтність, статус, престиж, згуртованість, колективістське самовизначення, колективістська ідентифікація, психологічна сумісність, конформізм, нонконформізм.
------------------------	--

Реферати

- Соціометричне і референтометричне вивчення груп.
- Особливості міжособових стосунків молодших школярів.
- Особливості міжособових стосунків підлітків.
- Колективізм. Психологічний феномен чи ідеологічна інсинуація?

Завдання для самостійної роботи

▪ опрацювати питання	3 години
▪ опрацювати основні поняття	1 година

Оцінювання

▪ усна відповідь на питання	2 оцінки
▪ тест	1 оцінка

Література

Основна література

1. Горбунова В. В. Психологія командотворення: Ціннісно-рольовий підхід до формування та розвитку команд : монографія / Вікторія Горбунова. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – 380 с.
2. Общая психология /Под ред. А.В. Петровского. – М., 1986. – 484 с.
3. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. — СПб.: Питер, 2010. — 713 с
- Маклаков А.Г. Общая психология. СПб.: Питер, 2013. – 816 с.
4. Психологія / За ред.Ю.Л.Трофімова. – К.: Либідь, 2001. – 390 с.

Додаткова література

1. Психология. Словарь /Под ред. А.В.Петровского, М.Г.Ярошевского. – М.:Политиздат, 1990.
2. Гамезо М. В., Домашенко И.А. Атлас по психологии. – М., 1986. – Р. 1.
3. Хрестоматия по психологии /Под ред. А.В.Петровского. – М., Просвещение, 1987.
4. Ільїна, Н. М.. Загальна психологія: теорія та практикум : навчальний посібник / Н.М. Ільїна, С.О. Мисник . - Суми : Університетська книга, 2015 . - 352 с.

Контрольні питання і завдання:

1. Дайте характеристику груп та їх класифікації.
2. Проаналізуйте особливості розвитку колективу як вищої форми розвитку групи.
3. Проаналізуйте особливості дослідження внутрігрупових процесів в групах та колективах.
4. Вкажіть на особливості формування колективізму в школі та сім'ї.
5. Опишіть основи використання соціометрії та референтометрії як методів дослідження внутрігрупових процесів.

Тема для самостійного опрацювання

ТЕМА 25. ОСВОЄННЯ ДІЯЛЬНОСТІ. ОСНОВНІ ВИДИ ДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ

1. Ігрова діяльність.
2. Навчальна діяльність
3. Трудова діяльність.

Завдання для самостійної роботи

▪ опрацювати питання	2 години
----------------------	----------

Оцінювання

▪ перевірка рівня засвоєння знань на індивідуальній консультації у викладача	1 оцінка
--	----------

Література

Основна література

1. Психологія /За ред. Г.С.Костюка. – К.: Рад.школа, 1968. – 572 с. Гл. 14-18.
2. Общая психология /Под ред. А.В. Петровского. – М., 1986. – 484 с.
3. Варій, М. Й.. Основи психології і педагогіки / М.Й. Варій, В.Л. Ортинський ; Національний університет "Львівська політехніка" . - Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2017 . - 547 с.
4. Загальна психологія. Скрипченко О.В., Долинська Л.В., Огороднійчук З.В. та ін. Підручник. — К.: Каравела, 2017. — 464 с.
5. Психологія / За ред.Ю.Л.Трофімова. – К.: Либідь, 2001. – 390 с.

ЗАВДАННЯ ДО ПІДСУМКОВОЇ МОДУЛЬНОЇ РОБОТИ 7

Умовою допуску до ПМР є зарахування зошитів для практичних занять, конспекту першоджерел та словника основних понять.

I. Тестові завдання (4 завдання, за правильне виконання завдання – 5 балів).
Максимальна кількість балів – 20.

Приклад тестового завдання:

Оберіть один із запропонованих варіантів відповіді

1. Метод психологічного дослідження, що полягає у навмисному, систематичному та цілеспрямованому сприйманні психічних явищ з метою вивчення їх специфічних змін за певних умов:

а) експеримент; б) спостереження; в) тести; г) бесіда.

II. Теоретичні завдання (оцінюються від 0 до 30 балів).

Максимальна кількість балів – 30.

1. Активність і діяльність: потреба як джерело активності; види потреб.
2. Поняття про діяльність. Відмінність діяльності людини і поведінки тварини.
3. Структура діяльності. Інтеріоризація та екстеріоризація діяльності.
4. Керування дією та контроль за нею.
5. Освоєння діяльності: виникнення навичок, їх структура; взаємодія навичок.
6. Освоєння діяльності: виникнення умінь; формування звичок.
7. Поняття про спілкування.
8. Комунікативна сторона спілкування: види комунікації.
9. Комунікативна сторона спілкування: мовлення як процес спілкування за допомогою мови, його фізіологічні механізми; розвиток мовлення у дітей.
10. Характеристика інтерактивної сторони спілкування. Механізми впливу однієї людини на іншу.
11. Перцептивна сторона спілкування. Психологічні механізми сприймання людини людиною.
12. Спілкування і мовлення вчителя.
13. Зворотній зв'язок у спілкуванні. Соціально-психологічний тренінг спілкування і психологічна служба в школі.
14. Групи і їх класифікація.
15. Колектив як вища форма розвитку групи.
16. Диференціація в групах і колективах.
17. Інтеграція в групах і колективах.
18. Колектив і колективізм у виховному процесі. Формування колективізму в школі, сім'ї.
19. Основні види діяльності людини: ігрова та навчальна діяльність.
20. Основні види діяльності людини: навчальна та трудова діяльність.

III. Професійно-орієнтоване завдання (оцінюються від 0 до 50 балів).

Максимальна кількість балів – 50.

1. Наведіть приклад виконання літературним чи кіно- героєм окремої дії. Проаналізуйте з точки зору керування дією та контролю за нею; опишіть показники моторного, сенсорного та регуляційного компонентів.
2. Підберіть з творів художньої літератури, кінофільмів приклади, у яких би було наведено фрагмент діалогу або полілогу. Проаналізуйте наведений фрагмент з точки зору сторін та функцій спілкування за планом: які сторони спілкування відображено, функції, вид комунікації, механізми впливу, механізми сприймання людини людиною.
3. Проаналізуйте особливості міжособової взаємодії в одній із відомих Вам груп. Визначте тип цієї групи (за критеріями розміру, формальності, реальності, значимості для особистості, рівня розвитку тощо), особливості диференціації та інтеграції стосунків. Проілюструйте прикладами.

4. Поясніть причину та психологічну сутність описаного явища. Наведіть власні приклади.
Якщо одного разу у модному салоні Вам сказали, що Вам не личить довге волосся та рудий колір, надалі Ви будете цього уникати.
5. Прокоментуйте з точки зору психології діяльності наведене твердження: „Той, хто хоче, робить більше, ніж той, хто може”. Використайте поняття мотивації та структури діяльності. Проілюструйте прикладами.
6. Побудуйте схему власного дослідження конформізму (предмет, мета, хід проведення дослідження, критерії аналізу результатів).
7. На основі теоретичних відомостей про форми та функції невербальних засобів спілкування визначте та продовжте перелік основних психологічних функцій пауз у мовленні. Наприклад, вважається, що пауз уникають тривожні люди, які бояться опинитися у пустоті...
8. Використовуючи знання сутності механізмів та ефектів спілкування побудуйте модель поведінки нового працівника з метою працевлаштування під час бесіди із роботодавцем.
9. Проаналізуйте психологічний зміст легенди з точки зору психології діяльності: майстрів, що підносили каміння до будівництва запитали, що вони роблять. Один відповів: „Хіба не бачите, тягаю каміння”, другий: „Я в поті чола заробляю собі на хліб”, третій: „Я буду дім, де житимуть люди”
10. Використовуючи знання сутності механізмів та ефектів спілкування побудуйте модель поведінки людини на вечірці з метою привернення уваги оточуючих.

Модуль 8. ЕМОЦІЙНА СФЕРА ОСОБИСТОСТІ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин										
	Денна форма						Заочна форма				
	Всього	У тому числі					Всього	У тому числі			
		Л.	П.	Лаб.	Інд.	С.р.		Л.	П.	Інд.	С.р.
Модуль 8. ЕМОЦІЙНА СФЕРА ОСОБИСТОСТІ											
Змістовий модуль 8. Афективна сфера											
Тема 26. Емоції та почуття	6	2	2			2	6	2			4
Тема 27. Форми переживання почуттів	4	2				2	4				4
• Загальна характеристика основних форм переживання почуттів	4		2			2	4				4
• Розвиток емоційної сфери	4		2			2	4				4
Тема 28. Вираження емоцій у людини та тварин	2					2	2				2
Тема 29. Емоційні стани особистості. Емоції у структурі особистості	6	2	2			2	6		2		4
Виконання ІНДЗ (ПОЗ)	4				4		4			4	
Разом за змістовим модулем 1	45	8	10		4	23	45		2	4	39

Практичні заняття № 35-39

Кількість оцінюваних занять у 9 модулі: 5 практичних занять.

Для зарахування 9 модуля студенти мають одержати не менше **6 оцінок** (це мінімальна кількість обов'язкових оцінок)

Обов'язкові види робіт:

- опрацювати питання з плану практичного заняття;
- опрацювати основні поняття;
- законспектувати першоджерела;
- здати тему, яка виноситься на самостійне опрацювання на позитивну оцінку (не менше 60 балів) – лише для тих, хто претендує на автоматичне отримання оцінки за модуль; для всіх інших – тема на самостійне опрацювання входить до питань ПМР.

Види робіт на вибір:

реферат або повідомлення (готує один студент з академічної групи).

ЛЕКЦІЙНИЙ КУРС

Тема 26. ЕМОЦІЇ ТА ПОЧУТТЯ

Мета: оволодіння знаннями про афективну сферу особистості: її фізіологічні основи, їх роль у практичній та пізнавальній діяльності.

Професійна спрямованість: формування навичок роботи з теоретичним матеріалом та аналізу практичних ситуацій; набуття знань про психологію емоцій та почуттів; розвивання умінь проводити дослідження емоційної сфери особистості.

План

1. Поняття про почуття та їх роль у практичній та пізнавальній діяльності.
2. Фізіологічні основи почуттів.
3. Теорії емоцій та почуттів у психології.

Основні поняття	<i>емоції, почуття, емоціональні стани, амбівалентність почуттів</i>
------------------------	--

Рекомендована література:

Основна література

1. Психологія /За ред. Г.С.Костюка. – К.: Рад.школа, 1968. – 572 с. Гл. 11.
2. Общая психология /Под ред. А.В. Петровского. – М, 1986. – 484 с.
3. Маклаков А.Г. Общая психология. СПб.: Питер, 2013. – 816 с.
4. Психологія /За ред.Ю.Л.Трофімова. – К.: Либідь, 2001.– 390.
5. Загальна психологія : навчальний посібник / О.П. Сергєєнкова ... [та ін.] ; Міністерство освіти і науки України, Київський університет імені Бориса Грінченка. - Київ : Центр учбової літератури, 2012. - 295 с.

Додаткова література

1. Варій, М. Й.. Основи психології і педагогіки / М.Й. Варій, В.Л. Ортинський ; Національний університет "Львівська політехніка" . - Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2017 . - 547 с.
2. Психология. Словарь /Под ред. А.В.Петровского, М.Г.Ярошевского. – М.:Политиздат, 1990.
3. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. — СПб.: Питер, 2010. — 713 с.
4. Гамезо М. В., Домашенко И.А. Атлас по психологии. – М, 1986.
5. Хрестоматия по психологии /Под ред. А.В.Петровского. – М., просвещение, 1987.

Тема 27. ФОРМИ ПЕРЕЖИВАННЯ ПОЧУТТІВ

Мета: оволодіння знаннями про афективну сферу особистості: основні форми переживання почуттів, емоціональні стани, їх зовнішній вираз; вищі почуття та їх види.

Професійна спрямованість: формування навичок роботи з теоретичним матеріалом та аналізу практичних ситуацій; набуття знань про психологію емоцій та почуттів; розвивання умінь проводити дослідження емоційної сфери особистості.

План

1. Основні форми переживання почуттів:
  - емоційний фон, емоції, настрій;
  - афект, стрес.
2. Основні емоціональні стани та їх зовнішній вираз.
3. Почуття і особистість.

4. Вищі почуття та їх види.
5. Розвиток емоційної сфери

Основні поняття	<i>Прості емоції, стрес, тривога, радість, здивування, сором, пристрасть, афект, настрій, емоційний тон, огида, гнів, інтерес, ревності, кохання, патріотичні, праксичні, моральні, естетичні почуття, пристрасть, емоційна регуляція діяльності</i>
------------------------	--

Рекомендована література:

Основна література

1. Психологія /За ред. Г.С.Костюка. – К.: Рад.школа, 1968. – 572 с. Гл.11.
2. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. — СПб.: Питер, 2010. — 713 с.
3. Общая психология /Под ред. А.В. Петровского. – М, 1986. – 484 с.
4. Психологія / За ред.Ю.Л.Трофімова. – К.: Либідь, 2001. – 390 с.
5. Общая психология /Под ред.В.В.Богословского. – М.: Просвещение, 1981. – 80-93.
6. Загальна психологія. Скрипченко О.В., Долинська Л.В., Огороднійчук З.В. та ін. Підручник. — К.: Каравела, 2017. — 464 с.

Додаткова література

1. Бенеш Г. Психологія: dtv-Atlas: Довідник: Пер. з нім. / Худож. Герман і Катерина фон Заальфельд; Наук. ред. пер. В.О.Васютинський / Г. Бенеш – К.: Знання-Прес, 2007. – 510с.
2. Свааб Д. Ми – це наш мозок. – Х.: КСД, 2016. – 332 с.
3. Психология. Словарь /Под ред. А.В.Петровского, М.Г.Ярошевского. – М.: Политиздат, 1990.
4. Гамезо М. В., Домашенко И.А. Атлас по психологии. – М, 1986.
5. Хрестоматия по психологии /Под ред. А.В.Петровского. – М., 1987.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №29 Тема 26. ЕМОЦІЇ ТА ПОЧУТТЯ Почуття та особистість

Мета: оволодіння знаннями про афективну сферу особистості: її фізіологічні основи, їх роль у практичній та пізнавальній діяльності.

Професійна спрямованість: формування навичок роботи з теоретичним матеріалом та аналізу практичних ситуацій; набуття знань про психологію емоцій та почуттів; розвивання умінь проводити дослідження емоційної сфери особистості.

План

1. Поняття про почуття та їх роль у практичній та пізнавальній діяльності.
2. Фізіологічні основи почуттів.
3. Теорії емоцій та почуттів у психології:
  - теорія В.Вундта
  - теорія Джеймса-Ланге;
  - інформаційна теорія П.В. Симонова.

Основні поняття	<i>емоції, почуття, емоціональні стани, амбівалентність почуттів</i>
------------------------	--

Законспектувати - П.В.Симонов. Информационная теория эмоций // Хрестоматия по психологии / Под ред. А.В. Петровского. – М., Просвещение, 1987. – С.232 –238.

Завдання для самостійної роботи

▪ опрацювати питання	2 години
▪ опрацювати основні поняття	1 година
▪ конспектування статті	1 година

Оцінювання

▪ усна відповідь на питання	1 оцінка
▪ тест	1 оцінка

Література

Основна література

1. Психологія /За ред. Г.С.Костюка. – К.: Рад.школа, 1968. – 572 с. Гл.11.
2. Общая психология /Под ред. А.В. Петровского. – М, 1986. – 484 с.
3. Маклаков А.Г. Общая психология. СПб.: Питер, 2013. – 816 с.
4. Немов Р. С. Психология. Книга 1. – М, 1999. – С.336-341.
5. Психологія /За ред.Ю.Л.Трофімова. – К.: Либідь, 2001.– 390 с.

Додаткова література

1. Психология. Словарь /Под ред. А.В.Петровского, М.Г.Ярошевского. – М.:Политиздат, 1990.
2. Бенеш Г. Психология: dtv-Atlas: Довідник: Пер. з нім. / Худож. Герман і Катерина фон Заальфельд; Наук. ред. пер. В.О.Васютинський / Г. Бенеш – К.: Знання-Прес, 2007. – 510с.
3. Гамезо М. В., Домашенко И.А. Атлас по психологии. – М, 1986.
4. Хрестоматия по психологии /Под ред. А.В.Петровского. – М., Просвещение, 1987.
5. Загальна психологія. Скрипченко О.В., Долинська Л.В., Огороднійчук З.В. та ін. Підручник. — К.: Каравела, 2017. — 464 с.

Контрольні питання і завдання:

1. Дайте загальну характеристику поняттю про почуття та їх роль у практичній та пізнавальній діяльності.
2. Проаналізуйте фізіологічні основи почуттів.
3. Проаналізуйте теоретичні основи теорій емоцій та почуттів у психології: теорія В.Вундта; теорія Джеймса-Ланге; інформаційна теорія П.В. Симонова.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 30

Тема 27. ФОРМИ ПЕРЕЖИВАННЯ ПОЧУТТІВ

Загальна характеристика основних форм переживання почуттів

Мета: оволодіння знаннями про афективну сферу особистості: основні форми переживання почуттів, емоціональні стани та їх зовнішній вираз.

Професійна спрямованість: формування навичок роботи з теоретичним матеріалом та аналізу практичних ситуацій; набуття знань про психологію емоцій та почуттів; розвивання умінь проводити дослідження емоційної сфери особистості.

План

1. Основні форми переживання почуттів:

- емоційний фон;
- прості емоції;
- настрій;
- афект;
- стрес.

2. Основні емоціональні стани та їх зовнішній вираз. Теорія К. Ізарда.

Основні поняття	<i>Прості емоції, стрес, тривога, радість, здивування, сором, пристрасть, афект, настрій, емоційний тон, огида, гнів, інтерес</i>
------------------------	---

Завдання для самостійної роботи

▪ опрацювати питання	2 години
▪ опрацювати основні поняття	1 година

Оцінювання

▪ усна відповідь на питання	1 оцінка
▪ тест	1 оцінка

Література

Основна література

1. Психологія /За ред. Г.С.Костюка. – К.: Рад.школа, 1968. – 572 с. Гл. 11
2. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. — СПб.: Питер, 2010. — 713 с.
3. Общая психология /Под ред. А.В. Петровского. – М, 1986. – 4884 с.
4. Психологія / За ред.Ю.Л.Трофімова. – К.: Либідь, 2001. – 112-114.
5. Общая психология /Под ред.В.В.Богословского. – М.: Просвещение, 1981. – 80-93.
6. Маклаков А.Г. Общая психология. СПб.: Питер, 2013. – 816 с.

Додаткова література

1. Психология. Словарь /Под ред. А.В.Петровского, М.Г.Ярошевского. – М.: Политиздат, 1990.
2. Гамезо М. В., Домашенко И.А. Атлас по психологии. – М, 1986.
3. Хрестоматия по психологии /Под ред. А.В.Петровского. – М., Просвещение, 1987.
4. Загальна психологія. Скрипченко О.В., Долинська Л.В., Огороднійчук З.В. та ін. Підручник. — К.: Каравела, 2017. — 464 с.

Контрольні питання і завдання:

1. Дайте характеристику основним формам переживання почуттів.
2. Проаналізуйте основні емоціональні стани та їх зовнішній вираз. Дайте характеристику теорії К. Ізарда.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 31

Тема 27. **ФОРМИ ПЕРЕЖИВАННЯ ПОЧУТТІВ**

Розвиток емоційної сфери

Мета: оволодіння знаннями про афективну сферу особистості: вищі почуття та їх види; розвиток емоційної сфери.

Професійна спрямованість: формування навичок роботи з теоретичним матеріалом та аналізу практичних ситуацій; набуття знань про психологію емоцій та почуттів; розвивання умінь проводити дослідження емоційної сфери особистості.

План

1. Почуття і особистість.
2. Вищі почуття та їх види.
3. Розвиток емоційної сфери

Основні поняття	<i>Ревнощі, кохання, патріотичні, праксичні, моральні, естетичні почуття, пристрасть, емоційна регуляція діяльності</i>
------------------------	---

- Реферати**
- Емоції і здоров'я людини.
  - Почуття ревнощів.
  - Моральні почуття і особистість.

Завдання для самостійної роботи

▪ опрацювати питання	3 години
▪ опрацювати основні поняття	1 година

Оцінювання

▪ усна відповідь на питання	1 оцінка
▪ тест	1 оцінка

Література

Основна література

1. Психологія /За ред. Г.С.Костюка. – К.: Рад.школа, 1968. – 572 с. Гл. 11.
2. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. — СПб.: Питер, 2010. — 713 с.
3. Общая психология /Под ред. А.В. Петровского. – М., 1986. – 484 с..
4. Психологія / За ред.Ю.Л.Трофімова. – К.: Либідь, 2001. – 390 с.
5. Загальна психологія. Скрипченко О.В., Долинська Л.В., Огороднійчук З.В. та ін. Підручник. — К.: Каравела, 2017. — 464 с.

Додаткова література

1. Психологія. Словарь /Под ред. А.В.Петровского, М.Г.Ярошевского. – М.: Политиздат, 1990.
2. Маклаков А.Г. Общая психология. СПб.: Питер, 2013. – 816 с.
3. Хрестоматия по психологии /Под ред. А.В.Петровского. – М., Просвещение, 1987.
4. Ільїна, Н. М.. Загальна психологія: теорія та практикум : навчальний посібник / Н.М. Ільїна, С.О. Мисник . - Суми : Університетська книга, 2015 . - 352 с.

Контрольні питання і завдання:

1. Дайте загальну характеристику вищим почуттям та їх видам.
2. Проаналізуйте розвиток емоційної сфери.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 32

Тема 29. **ФОРМИ ПЕРЕЖИВАННЯ ПОЧУТТІВ**

Емоційні стани особистості. Емоції у структурі особистості

Мета: оволодіння про емоціональні стани та їх зовнішній вираз.

Професійна спрямованість: формування навичок роботи з теоретичним матеріалом та аналізу практичних ситуацій; набуття знань про психологію емоцій та почуттів; розвивання умінь проводити дослідження емоційної сфери особистості.

План

1. Основні емоціональні стани особистості та їх зовнішній вираз.
2. Теорія Карла Ізарда.

3. Емоції у структурі особистості

Основні поняття	<i>Емоційний стан, стрес, тривога, радість, здивування, сором, пристрасть, афект, настрій, емоційний тон, огида, гнів, інтерес</i>
Законспектувати	<ul style="list-style-type: none"> - Ч. Дарвин <i>Выражение эмоций у человека и животных</i>// <i>Хрестоматия по психологии</i> / Под ред. А.В. Петровского. – М., Просвещение, 1987. – С.223–232. - И.С. Кон <i>Дружба и возраст</i>// <i>Хрестоматия по психологии</i> / Под ред. А.В. Петровского. – М., Просвещение, 1987. – С.238–250.

Завдання для самостійної роботи

▪ опрацювати питання	1 година
▪ опрацювати основні поняття	2 години
▪ законспектувати статті	3 години

Оцінювання

▪ усна відповідь на питання	1 оцінка
▪ тест	1 оцінка

Література*Основна література*

1. Психологія /За ред. Г.С.Костюка. – К.: Рад.школа, 1968. – 572 с. гл.11
2. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. — СПб.: Питер, 2010. — 713 с.
3. Общая психология /Под ред. А.В. Петровского. – М, 1986. – 484 с.
4. Психологія / За ред.Ю.Л.Трофімова. – К.: Либідь, 2001. – 390 с.

Додаткова література

5. Загальна психологія. Скрипченко О.В., Долинська Л.В., Огороднійчук З.В. та ін. Підручник. — К.: Каравела, 2017. — 464 с.
6. Психология. Словарь /Под ред. А.В.Петровского, М.Г.Ярошевского. – М.: Политиздат, 1990.
7. Гамезо М. В., Домашенко И.А. Атлас по психологии. – М, 1986.
8. Загальна психологія : навчальний посібник / О.П. Сергєєнкова ... [та ін.] ; Міністерство освіти і науки України, Київський університет імені Бориса Грінченка. - Київ : Центр учбової літератури, 2012. - 295 с.
9. Хрестоматия по психологии /Под ред. А.В.Петровского. – М., Просвещение, 1987.

Контрольні питання і завдання:

3. Дайте характеристику основним формам переживання почуттів.
4. Проаналізуйте основні емоціональні стани та їх зовнішній вираз. Дайте характеристику теорії К. Ізарда.

ТЕМА 28. ВИРАЖЕННЯ ЕМОЦІЙ У ЛЮДИНИ ТА ТВАРИНИ

1. Принципи аналізу виразних рухів людини та тварини.
2. Виникнення виразних рухів у філогенезі:
  - рухи, що мають вроджені передумови;
  - рухи, що попередньо виконувалися довільно.
3. Розвиток виразних рухів у немовлят.
4. Особливості виникнення окремих виразних рухів людини у процесі історичного розвитку.

Основні поняття	<i>виразні рухи, прості емоції</i>
------------------------	------------------------------------

Законспектувати	- Ч.Дарвин. Выражение эмоций у человека и животного. // Хрестоматия по психологии /Под ред. А.В. Петровского. – М., Просвещение, 1987. – С. 223 – 232.
------------------------	--

Завдання для самостійної роботи	
■ опрацювати питання	2 години
■ опрацювати основні поняття	2 години
■ законспектувати статтю	2 години

Оцінювання	
■ перевірка рівня засвоєння знань на індивідуальній консультації у викладача	1 оцінка

Література

Основна література

1. Психологія. Підручник для педагогічних вузів / За ред. Г.С.Костюка. – К.: „Радянська школа”, 1968. – 572 с.
2. Петровский А.В. Общая психология. – М., Просвещение, 1986. – 484 с.
3. Психологія: Підручник /За ред. Ю.Л. Трофімова. – К.: Либідь, 2000. – 558 с.
4. Загальна психологія. Скрипченко О.В., Долинська Л.В., Огороднійчук З.В. та ін. Підручник. — К.: Каравела, 2017. — 464 с.
5. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. — СПб.: Питер, 2010. — 713 с.

ЗАВДАННЯ ДО ПІДСУМКОВОЇ МОДУЛЬНОЇ РОБОТИ 8

I. Тестове завдання (4 завдання, за правильне виконання завдання – 5 балів).
Максимальна кількість балів – 20.

Емоційний стан, що виникає у відповідь на дію різних екстремальних чинників:

а) воля; б) радість; в) емоції; г) стрес.

II. Теоретичне питання (оцінюються від 0 до 30 балів).

Максимальна кількість балів – 30.

1. Дайте загальну характеристику почуттів та їх ролі в практичній та пізнавальній діяльності.
2. Опишіть розвиток емоційної сфери в онтогенезі.
3. Охарактеризуйте психологічні теорії емоцій та почуттів. теорія В.Вундта, теорія Джеймса-Ланге.
4. Охарактеризуйте теорії емоцій та почуттів у психології: інформаційна теорія П.В. Симонова.
5. Опишіть основні емоційні стани та їх зовнішній вираз.
6. Охарактеризуйте фізіологічні основи почуттів.
7. Опишіть форми переживання почуттів: емоціональний тон; прості емоції; афекти.
8. Охарактеризуйте зв'язок почуттів і особистості. Вищі почуття і їх види.
9. Опишіть форми переживання почуттів: афекти; стресові стани; настрої, тощо.
10. Опишіть основні емоційні стани та їх зовнішній вираз. Теорія фундаментальних емоцій К. Ізарда.

III. Практичне (професійно-орієнтоване) завдання.

Максимальна кількість балів – 50.

1. Проаналізуйте з точки зору психології наведене твердження. Наведіть приклади.
  - *Під впливом емоцій зростає продуктивність діяльності.*
  - *Емоції потрібні для пристосування до оточуючого середовища.*
2. Доведіть соціальну природу почуттів на основі відомих Вам факторів (порівняння емоційних проявів у людини та тварини, ролі емоцій у діяльності людини...). Проілюструвати прикладами.
3. Прокоментуйте з точки зору сучасної психології вислів Л.М. Толстого: ніщо вірніше того, що людина соромиться і чого не соромиться, не показує ступінь моральної поведінки, на якому вона знаходиться. Наведіть приклади.
4. Проаналізуйте наведені висловлювання з точки зору сучасної психології:
  - *Почуття та емоції мають тваринне походження, та по мірі розвитку вони будуть поступово зникати.*
  - *Почуття не можна передати мовою слів та жестів.*
 Проілюструйте власними прикладами.
5. Поясніть з точки зору психології такі суперечності:
  - *Коли спортсмени встановлюють рекорд, замість того, щоб радіти, дратуються, плачуть.*
  - *У напружених екстремальних умовах замість страху люди сміються, шуткують.*
6. Проаналізуйте наведені висловлювання з точки зору сучасної психології. Проілюструйте власними прикладами.
  - *Без емоцій неможливі пізнання та діяльність.*
  - *Розум завжди може взяти гору на емоціями.*
7. Проаналізуйте з точки зору психології наведені твердження. Наведіть приклади.
  - *Емоції знижують уваги до дій.*
  - *Страх – це завжди наслідок дефіциту інформації*

Модуль 9. ВОЛЬОВА СФЕРА ОСОБИСТОСТІ											
Назви змістових модулів і тем	Кількість годин										
	Денна форма						Заочна форма				
	Всього	У тому числі					Всього	У тому числі			
		Л.	П.	Лаб.	Інд.	С.р.		Л.	П.	Інд.	С.р.
Модуль 9. ВОЛЬОВА СФЕРА ОСОБИСТОСТІ											
Змістовий модуль 10. Регулятивна сфера											
Тема 30. Поняття про волю	6	2				2	6	2			4
• Структура вольового акту	4		2			2	4				4
• Вольові стани особистості	4		2			2	4				4
Тема 31. Розвиток волі	2	2					2				2
• Вольова регуляція діяльності особистості	4		2			2	4		2		2
Тема 32. Вольові якості особистості	2					2	2				2
Виконання ІНДЗ (ПОЗ)	4				4		4			4	
Разом за змістовим модулем 9	30	4	6		4	12	30	2	2	4	22

Кількість оцінюваних занять у 10 модулі: 2 практичних заняття.

Для зарахування 10 модуля студенти мають одержати не менше **3 оцінки** (це мінімальна кількість обов'язкових оцінок)

Обов'язкові види робіт:

- опрацювати питання з плану практичного заняття;
- опрацювати основні поняття;
- законспектувати першоджерела;
- здати тему, яка виноситься на самостійне опрацювання на позитивну оцінку (не менше 60 балів) – лише для тих, хто претендує на автоматичне отримання оцінки за модуль; для всіх інших – тема на самостійне опрацювання входить до питань ПМР.

Види робіт на вибір:

реферат або повідомлення (готує один студент з академічної групи).

ЛЕКЦІЙНИЙ КУРС

Тема 30. ПОНЯТТЯ ПРО ВОЛЮ

Мета: оволодіння знаннями про регулятивну сферу особистості: основні види вольових дій людини; структуру вольового акту; вольову регуляцію дій людини.

Професійна спрямованість: формування навичок роботи з теоретичним матеріалом та аналізу практичних ситуацій; набуття знань про психологію волі; розвивання умінь проводити дослідження вольової сфери особистості.

План

1. Поняття про волю.
2. Основні види вольових дій людини.
3. Структура вольового акту:
  - простий вольовий акт;
  - складний вольовий акт.
4. Загальна характеристика вольових станів.
5. Психологічна характеристика стану мобілізаційної готовності.
6. Психологічна характеристика стану зосередженості.
7. Безвілля, його причини та переборення.

Основні поняття	<i>воля, вольові акти, боротьба мотивів, прийняття рішення, вольове зусилля, намір, переборення перешкод, труднощі, мобілізаційна готовність, зосередженість, безвілля</i>
----------------------------	--

Рекомендована література:*Основна література*

1. Общая психология /Под ред. А.В. Петровского. – М, 1986. – 484 с.
2. Психология /За ред. Г.С.Костюка. – К., 1969. – 572 с. Гл.13.
3. Ильин Е.П. Психология воли. – СПб.: Изд-во “Питер”, 2000. – 288 с.
4. Психология: Підручник /За ред. Ю.Л. Трофімова. – К.: Либідь, 2001. – 390 с.
5. Загальна психологія. Скрипченко О.В., Долинська Л.В., Огороднійчук З.В. та ін. Підручник. — К.: Каравела, 2017. — 464 с.

Додаткова література

1. Психология. Словарь /Под ред. А.В.Петровского, М.Г.Ярошевского. – М.:Политиздат, 1990.
2. Загальна психологія : навчальний посібник / О.П. Сергєєнкова ... [та ін.] ; Міністерство освіти і науки України, Київський університет імені Бориса Грінченка. - Київ : Центр учбової літератури, 2012. - 295 с.
3. Гамезо М. В., Домашенко И.А. Атлас по психологии. – М, 1986.
4. Хрестоматия по психологии /Под ред. А.В.Петровского. – М., Просвещение, 1987.
5. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. — СПб.: Питер, 2010. — 713 с

Тема 31. РОЗВИТОК ВОЛІ

Мета: оволодіння знаннями про регулятивну сферу особистості: розвиток вольової регуляції поведінки; вікові особливості формування здатності до вольових дій; критерії волі.

Професійна спрямованість: формування навичок роботи з теоретичним матеріалом та аналізу практичних ситуацій; набуття знань про психологію волі; розвивання умінь проводити дослідження вольової сфери особистості.

План

1. Загальна характеристика розвитку вольової регуляції поведінки.

2. Вікові особливості формування здатності до вольових дій.
3. Розвиток волі в онтогенезі. Критерії волі.
4. Виховання та самовиховання волі.

**Основні
поняття**

Вольова регуляція, вольові дії, виховання волі, самовиховання волі

Рекомендована література:

Основна література

1. Ильин.Е. Психология воли. – СПб.: Питер, 2000. – 288 с. (С.88-112)
2. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. — СПб.: Питер, 2010. — 713 с
3. Общая психология /Под ред. А.В. Петровского. – М, 1986. – 484 с.
4. Психологія /За ред. Г.С.Костюка. – К., 1969. – 572 с. Гл.13.

Додаткова література

1. Психология. Словарь /Под ред. А.В.Петровского, М.Г.Ярошевского. – М.: Политиздат, 1990.
2. Гамезо М. В., Домашенко И.А. Атлас по психологии. – М, 1986.
3. Хрестоматия по психологии /Под ред. А.В.Петровского. – М., Просвещение, 1987.
4. Загальна психологія. Скрипченко О.В., Долинська Л.В., Огороднійчук З.В. та ін. Підручник. — К.: Каравела, 2017. — 464 с.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №33
Тема 30. ПОНЯТТЯ ПРО ВОЛЮ
Структура вольового акту

Мета: оволодіння знаннями про регулятивну сферу особистості: основні види вольових дій людини; структуру вольового акту; вольову регуляцію дій людини.

Професійна спрямованість: формування навичок роботи з теоретичним матеріалом та аналізу практичних ситуацій; набуття знань про психологію волі; розвивання умінь проводити дослідження вольової сфери особистості.

План

1. Поняття волю.
2. Основні види дій людини: мимовільні, довільні, вольові.
3. Структура вольового акту:
  - простий вольовий акт;
  - складний вольовий акт.
4. Прийняття рішення.
5. Формулювання наміру.
6. Переборення перешкод. Вольове зусилля.

**Основні
поняття**

воля, вольові акти, боротьба мотивів, прийняття рішення, вольове зусилля, намір, переборення перешкод, труднощі

**Законспек-
тувати**

- Иванников В.А. К сущности волевого поведения.// Хрестоматия по психологии /Под ред. А.В. Петровского. – М., Просвещение, 1987. – С. 260 –267.

Завдання для самостійної роботи

▪ опрацювати питання	3 години
▪ опрацювати основні поняття	1 година
▪ конспектування статті	2 години

Оцінювання

▪ усна відповідь на питання	1 оцінка
▪ тест	1 оцінка

Література*Основна література*

1. Общая психология /Под ред. А.В. Петровского. – М., 1986. – 484 с.
2. Психологія /За ред. Г.С.Костюка. – К., 1969. – 572 с. Гл.13
3. Ильин Е.П. Психология воли. – СПб.: Изд-во “Питер”, 2000. – 288 с.
4. Психологія: Підручник /За ред. Ю.Л. Трофімова. – К.: Либідь, 2000. – 558 с.
5. Загальна психологія. Скрипченко О.В., Долинська Л.В., Огороднійчук З.В. та ін. Підручник. — К.: Каравела, 2017. — 464 с.

Додаткова література

1. Психология. Словарь /Под ред. А.В.Петровского, М.Г.Ярошевского. – М.:Политиздат, 1990.
2. Г Ільїна, Н. М.. Загальна психологія: теорія та практикум : навчальний посібник / Н.М. Ільїна, С.О. Мисник . - Суми : Університетська книга, 2015 . - 352 с.
Ільїна, Н. М.. Загальна психологія: теорія та практикум : навчальний посібник / Н.М. Ільїна, С.О. Мисник . - Суми : Університетська книга, 2015 . - 352 с.
3. Гамезо М. В., Домашенко И.А. Атлас по психологии. – М., 1986.
4. Хрестоматия по психологии /Под ред. А.В.Петровского. – М., 1987.
5. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. — СПб.: Питер, 2010. — 713 с
- 6.

Контрольні питання і завдання:

1. Дайте загальну характеристику поняттю про волю.
2. Проаналізуйте основні види дій людини: мимовільні, довільні, вольові.
3. Проаналізуйте на прикладі власної особистості структуру вольового акту.
4. Опишіть психологічні механізми прийняття рішення та формулювання наміру.
5. Вкажіть на психологію переборення перешкод та формування вольового зусилля.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №34**Тема 32. ВОЛЬОВІ СТАНИ ОСОБИСТОСТІ. ВОЛЬОВА РЕГУЛЯЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ**

Мета: оволодіння знаннями про регулятивну сферу особистості: виховання та самовиховання волі; характеристику вольових станів.

Професійна спрямованість: формування навичок роботи з теоретичним матеріалом та аналізу практичних ситуацій; набуття знань про психологію волі; розвивання умінь проводити дослідження вольової сфери особистості.

План

1. Загальна характеристика вольових станів.
2. Виховання та самовиховання волі.
3. Психологічна характеристика станів мобілізаційної готовності, зосередженості.
4. Безвілля, його причини та переборення.

Основні поняття	Виховання волі, самовиховання волі, мобілізаційна готовність, зосередженість, безвілля
------------------------	--

Реферати

- Проблема свободи волі і шляхи її розв'язання.
- Виховання і самовиховання волі.

Завдання для самостійної роботи

▪ опрацювати питання	1 година
▪ опрацювати основні поняття	1 година

Оцінювання

▪ усна відповідь на питання	1 оцінка
▪ тест	1 оцінка

Література

Основна література

1. Общая психология /Под ред. А.В. Петровского. – М, 1986. – 484 с.
2. Психологія /За ред. Г.С.Костюка. – К., 1969. – 572 с. Гл.13
3. Психологія: Підручник / За ред. Ю.Л. Трофімова. – К.: Либідь, 2000. – 558 с.
4. Маклаков А.Г. Общая психология. СПб.: Питер, 2013. – 816 с.

Додаткова література

1. Психология. Словарь /Под ред. А.В.Петровского, М.Г.Ярошевского. – М.: Политиздат, 1990.
2. Гамезо М. В., Домашенко И.А. Атлас по психологии. – М, 1986.
3. Хрестоматия по психологии /Под ред. А.В.Петровского. – М., Просвещение, 1987.
4. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. — СПб.: Питер, 2010. — 713 с

Контрольні питання і завдання:

1. Проаналізуйте роль виховання та самовиховання волі.
2. Дайте загальну характеристику вольовим станам.
3. Дайте психологічну характеристику стану мобілізаційної готовності.
4. Дайте психологічну характеристику стану зосередженості.
5. Проаналізуйте причини та основи боротьби із безвіллям.

ТЕМА 33. **ВОЛЬОВІ ЯКОСТІ ОСОБИСТОСТІ**

1. Поняття про вольові якості особистості.
2. Вольові якості особистості: структура, умови прояву, класифікація.
3. Характеристика основних вольових якостей особистості.
4. Формування вольових якостей.

Основні поняття	<i>вольові якості, відповідальність, ініціативність, рішучість, наполегливість, негативізм, скептицизм, впертість</i>
------------------------	---

Завдання для самостійної роботи

▪ опрацювати питання	1 година
▪ опрацювати основні поняття	1 година

Оцінювання

▪ перевірка рівня засвоєння знань на індивідуальній консультації у викладача	1 оцінка
--	----------

Література*Основна література*

1. Психологія. Підручник для педагогічних вузів / За ред. Г.С.Костюка. – К.: „Радянська школа”, 1968. – 572 с.
2. Петровский А.В. Общая психология. – М., Просвещение, 1986. – 464 с.
3. Психологія: Підручник /За ред. Ю.Л. Трофімова. – К.: Либідь, 2000. – 558 с.
4. Ільїна, Н. М.. Загальна психологія: теорія та практикум : навчальний посібник / Н.М. Ільїна, С.О. Мисник . - Суми : Університетська книга, 2015 . - 352 с.
5. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. — СПб.: Питер, 2010. — 713 с

ЗАВДАННЯ ДО ПІДСУМКОВОЇ МОДУЛЬНОЇ РОБОТИ 10

I. Тестове завдання (4 завдання, за правильне виконання завдання – 5 балів).
Максимальна кількість балів – 20.

Свідома регуляція та саморегуляція людиною своєї поведінки, спрямована на подолання перешкод у досягненні мети:

а) мислення; б) емоції та почуття; в) воля; г) характер.

II. Теоретичне питання (оцінюються від 0 до 30 балів).

Максимальна кількість балів – 30.

1. Дайте загальну характеристику волі та її функцій.
2. Опишіть особливості виникнення та критерії ефективності наміру.
3. Охарактеризуйте психологічні теорії волі.
4. Опишіть основні види дій людини: мимовільні, довільні, вольові.
5. Охарактеризуйте процес прийняття рішення.
6. Опишіть вольові якості особистості: структура, умови прояву.
7. Охарактеризуйте проблему вольових якостей особистості.
8. Опишіть особливості переборення перешкод. Вольове зусилля.
9. Опишіть критерії волі. Виховання волі.
10. Опишіть структуру вольового акта: простий вольовий акт; складний вольовий акт.
11. Опишіть розвиток волі в онтогенезі

III. Практичне (професійно-орієнтоване) завдання.

Максимальна кількість балів – 50.

1. Проаналізуйте з точки зору психології одне із наведених висловлювань:
  - *Щоб дійти до мети, необхідно передусім йти до неї. (Бальзак)*
  - *В кого немає мети, той не знайде радості у жодному занятті. (Леопарді)*
2. Проаналізуйте з точки зору наукової психології одне з тверджень:
  - *Єдиний критерій прояву волі – вольові якості особистості.*
  - *Серйозне прагнення до мети – справді половина успіху у її досягненні. (Гумбольдт).*
3. Прокоментуйте з точки зору сучасної психології один із висловів. Проілюструйте власними прикладами.
  - *Чим легше досягти мети, тим слабше прагнення її досягнення.*
  - *Воля – частина мотиваційного процесу при виникненні дії.*
4. Прокоментуйте з точки зору сучасної психології один із висловів. Проілюструвати власними прикладами.
  - *Воля – здатність розуму прийняти рішення щодо потягів та дій.*
  - *Сутність волі – в оволодінні собою, своїми психічними процесами, в тому числі й мотивацією.*
5. Перекладіть на мову сучасної психології один з таких афоризмів:
  - *Цілеспрямована людина знаходить засоби, а коли не може знайти, створює їх. (Цицерон)*
  - *Серйозне прагнення до мети – справді половина успіху у її досягненні. (Гумбольдт)*
6. Охарактеризуйте власні способи та засоби переборення перешкод у ситуації виконання вольової дії. Відповідь проілюструйте прикладами.
7. Проаналізуйте структуру власної особистості за критерієм ролі окремих вольових якостей у діяльності.

8. Сформулюйте проблему у наукових термінах та дайте наукове обґрунтування дій психолога в описаній ситуації. Про які якості та процеси волі йдеться.
До психолога звернули я батьки учня 3-го класу: „Наш син погано вчиться. Вчителька каже, що він розумний, але лінивий. Він починає робити домашнє завдання одразу після повернення зі школи, а закінчує пізно ввечері. Його однокласники встигають ще й погуляти, а він – ні”.
9. Сформулюйте проблему у наукових термінах та дайте наукове обґрунтування дій психолога в описаній ситуації. Про які якості та процеси волі йдеться.
До психолога звернулася старшокласниця: „Я завжди починаю готувати домашні завдання. Але у мене не вистачає сил для їх завершення. Мені стає нецікаво та я їх покидаю. А на уроці отримую погані оцінки.”
10. До психолога на підприємстві звернувся молодий менеджер зі скаргою на те, що його тривалий час не дають підвищення. „У мене багато нових ідей, як покращити продаж товарів. Але я соромлюся їх попонувати керівництву. Коли мені потрібно вирішити, як діяти в певній ситуації, я намагаюся врахувати всі варіанти і думаю, буває по кілька днів”. Сформулюйте проблему у наукових термінах. Побудуйте програму розвитку вольових якостей рішучості та ініціативності менеджера.

ВИМОГИ ДО ЕКЗАМЕНУ

- Володіння теоретичним матеріалом з тем курсу.
- Зараховано усі звіти за лабораторні заняття, передбачені робочою програмою та інструктивно-методичними матеріалами.
- Пройдено перевірку рівня засвоєння знань з тем, які виносилися на самостійне опрацювання, на індивідуальній консультації у викладача.

ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ

II семестр

Теоретичні питання

1. Активність і діяльність.
2. Потреби як джерело активності.
3. Поняття про діяльність. Структура діяльності.
4. Освоєння діяльності. Закономірності формування навичок.
5. Керування дією і контроль за нею.
6. Взаємодія навичок та виникнення умінь.
7. Звички та їх роль в поведінці особистості.
8. Основні види діяльності людини.
9. Поняття про спілкування та його види.
10. Спілкування як обмін інформацією. Невербальна і вербальна комунікації.
11. Мовлення як процес спілкування за допомогою мови, його фізіологічні механізми і розвиток у дітей. Мовлення вчителя.
12. Спілкування як міжособова взаємодія.
13. Спілкування як розуміння людьми один одного. Психологічні механізми сприймання людиною людини.
14. Зворотній зв'язок у спілкуванні.
15. Групи та їх класифікація.
16. Диференціація в групах і колективах.
17. Інтеграція в групах і колективах.
18. Колектив як вища форма розвитку групи.
19. Формування колективу і колективізму.
20. Поняття особистості у психології. Розмежування понять „індивід”, „особистість”, „індивідуальність”.
21. Структура особистості.
22. Критерії сформованості особистості.
23. Активність особистості та її життєва позиція.
24. Спрямованість особистості як система мотивів її поведінки.
25. Усвідомлювані мотиви: інтереси особистості, переконання та світогляд особистості.
26. Неусвідомлювані мотиви: установки, потяги.
27. Самосвідомість особистості: функції, структура, розвиток.
28. Категорія „Я” в психології. Я-концепція та образ Я.
29. Я-концепція та образ Я. Самоповага особистості.
30. Самооцінка та рівень домагань особистості.
31. Поняття психологічного захисту як засобу підтримки самоповаги особистості. Характеристика основних механізмів психологічного захисту особистості.
32. Фактори розвитку особистості.

33. Поняття про темперамент і його фізіологічні основи.
34. Вчення Павлова про фізіологічні основи темпераменту.
35. Основні психічні властивості, що характеризують темперамент: активність, реактивність, сензитивність, пластичність, співвідношення активності та реактивності, ригідність, екстравертованість – інтровертованість, емоційна збудливість.
36. Психологічні характеристики типів темпераментів.
37. Роль темпераменту в трудовій і навчальній діяльності.
38. Поняття про характер.
39. Структура характеру. Акцентуація рис характеру.
40. Природні і соціальні передумови рис характеру.
41. Формування характеру.
42. Поняття про здібності: визначення здібностей; структура здібностей.
43. Поняття про здібності: визначення здібностей; загальні, спеціальні здібності.
44. Кількісна і якісна характеристика здібностей.
45. Природні передумови здібностей. Здібності і спадковість.
46. Формування здібностей: залежність розвитку здібностей від навчання, здібності і інтереси.
47. Рівні розвитку здібностей.
48. Здібності і завдання профорієнтації.
49. Психологічний зміст понять „емоції”, „почуття”, „емоційна сфера особистості”.
50. Основні функції емоцій та почуттів.
51. Теорії та класифікації емоцій.
52. Поняття про почуття та їх роль у практичній та пізнавальній діяльності.
53. Фізіологічні основи почуттів.
54. Форми переживання почуттів.
55. Основні емоціональні стани та їх зовнішній вираз.
56. Почуття і особистість. Вищі почуття та їх види.
57. Поняття про волю. Функції волі.
58. Вольовий акт і його структура.
59. Вольові якості особистості.
60. Безвілля, його причини і шляхи переборення.
61. Виховання і самовиховання волі.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДО КУРСУ «ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ»

Базова:

1. Маклаков А.Г. Общая психология. СПб.: Питер, 2013. – 816 с.
2. Общая психология /Под ред. А.В. Петровского. – М, 1986. – 484 с.
3. Ільїна, Н. М.. Загальна психологія: теорія та практикум : навчальний посібник / Н.М. Ільїна, С.О. Мисник . - Суми : Університетська книга, 2015 . - 352 с.
4. Психологія /За ред. Г.С.Костюка. – К.: Рад.школа, 1968. – 572 с.
5. Психологія / За ред.Ю.Л.Трофімова. – К.: Либідь, 2001. – 390 с.
6. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. — СПб.: Питер, 2010. — 713 с.
7. Пасніченко, А. Е. Психологія пізнавальної сфери особистості: відчуття, сприймання, мислення. Курс лекцій [Текст]. – Чернівці: ВІЦ «Місто», 2013. – 320 с.
8. Савчин М.В. Загальна психологія. – Дрогобич: Посвіт, 2009.

Додаткова:

1. Бенеш Г. Психологія: dtv-Atlas: Довідник: Пер. з нім. / Худож. Герман і Катерина фон Заальфельд; Наук. ред. пер. В.О.Васютинський / Г. Бенеш – К.: Знання-Прес, 2007. – 510с.
2. Варій, М. Й.. Основи психології і педагогіки / М.Й. Варій, В.Л. Ортинський ; Національний університет "Львівська політехніка" . - Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2017 . - 547 с.Гамезо М. В., Домашенко І.А. Атлас по психології. – М, 1986.
3. Гиппенрейтер Ю.Б. Введение в общую психологию. – М.: Изд-во МГУ, 2008.
4. Загальна психологія : навчальний посібник / О.П. Сергєєнкова ... [та ін.] ; Міністерство освіти і науки України, Київський університет імені Бориса Грінченка. - Київ : Центр учбової літератури, 2012. - 295 с.
5. Загальна психологія. Скрипченко О.В., Долинська Л.В., Огороднійчук З.В. та ін. Підручник. — К.: Каравела, 2017. — 464 с.
6. Ільїна, Н. М.. Загальна психологія: теорія та практикум : навчальний посібник / Н.М. Ільїна, С.О. Мисник . - Суми : Університетська книга, 2015 . - 352 с.
7. Коломинский Я.Л. Человек: психология. – М.: Просвещение, 1986.
8. Основи психології /За заг.ред. О.В.Киричука, В.А.Роменця. – К.: Либідь, 1997.
9. Пасніченко, А. Е. Психологія пізнавальної сфери особистості: відчуття, сприймання, мислення. Курс лекцій [Текст]. – Чернівці: ВІЦ «Місто», 2013. – 320 с.
10. Психологический словарь / Под ред. В.В. Давыдова, А.В. Запорожца и др. – М.: Педагогика, 1983.
11. Психологічний словник / За ред. В.І.Войтка. – К.: Вища школа, 1982.
12. Психология. Словарь / Под ред. А.В. Петровского, М.Г.Ярошевского. – М.: Политиздат, 1990.
13. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. — СПб.: Питер, 2010. — 713 с
14. Свааб Д. Ми – це наш мозок. – Х.: КСД, 2016. – 332 с.
15. Хрестоматия по общей психологии. Психология мышления / Под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер, В.В. Петухова. – И.: Изд-во МГУ, 1981.
16. Хрестоматия по психологии /Под ред. А.В.Петровского. – М., Просвещение, 1987. – 362 с.

Інформаційні ресурси:

1. Інструктивно-методичні матеріали. Електронна хрестоматія до курсу. Тести: <https://sunp-universum.zu.edu.ua/>
2. lib.rus.ec › [Книги](#)
3. http://www.koob.ru/common_psychology/
4. www.twirpx.com › ... › [Загальна психологія](#)

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. Опорні конспекти лекцій, інструктивно-методичні матеріали, матеріали презентацій, ілюстративні матеріали.
2. Музика О.Л. Професійно-орієнтовані завдання у системі підготовки студентів-психологів // Професійно-орієнтовані завдання з психології / За ред. О.Л. Музики. Навчальний посібник. (Рекомендовано МОН України як навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів (лист № 1.4/17-Г-3165 від 28.09.2010 року) – 3-тє вид., перероб. і доп. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2010.

**КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ 3 КУРСУ
«ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ»**

Рівень	Бали за 100-бальною системою	Критерії оцінювання відповіді	
		Теоретичні знання	Вміння
Початковий рівень знань «2» (рецептивно-продуктивний)	0-25 балів без права перескладання іспиту	Студент за допомогою викладача розпізнає приклади наукових психологічних досліджень, однослівно („так” чи „ні”) відповідає на конкретні запитання.	Студент намагається відповідати, однак потребує постійної консультації та контролю з боку викладача. За допомогою викладача намагається використовувати почуту інформацію для формулювання елементарних психологічних висновків.
	26-49 балів	Студент за допомогою викладача однослівно відповідає на запитання, відтворює незначну частину питання в тому вигляді і в тій послідовності, у якій воно було розглянуте на лекції або консультації.	Студент вміє при постійному контролі і допомозі викладача в загальних рисах описати суть проведених психологічних досліджень.
	50-59 балів	Студент з помилками характеризує окремі поняття та явища. Володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.	Студент вміє при постійному контролі і допомозі викладача проводити інформаційно-пошукові роботи для реалізації конкретних завдань психологічних досліджень.
Середній рівень знань «3» (репродуктивний)	60-65 балів	Студент володіє матеріалом на початковому рівні, значну частину матеріалу відтворює на репродуктивному рівні: за допомогою викладача відтворює словами, близькими до тексту лекції, визначення термінів; частково відтворює текст підручника; у процесі відповіді допускає окремі видозміни навчальної інформації; ілюструє відповіді прикладами, що були наведені на	Студент вміє проводити інформаційно-пошукові роботи, використовуючи інформаційно-довідкові системи; вміє формулювати мету та конкретні завдання дослідження; вміє з допомогою викладача формулювати та перевіряти гіпотези досліджень.

Рівень	Бали за 100-бальною системою	Критерії оцінювання відповіді	
		Теоретичні знання	Вміння
		консультації.	
	66-70 балів	Студент за допомогою викладача дає правильне визначення окремих понять з порівняльної психології; словесно описує явища, вказує на деякі їх властивості; відтворює всю тему або її основну частину, ілюструючи відповідь власними прикладами.	Студент вміє правильно провести дослідження, оформити його результати (без глибоких висновків); за допомогою викладача намагається аналізувати результати проведеного дослідження.
	71-73 балів	Студент за допомогою викладача свідомо відтворює тему лекції, ілюструючи її власними прикладами; розкриває суть процесів та явищ, допускаючи у відповідях незначні неточності; намагається співвіднести окремі психологічні прояви з їх груповими характеристиками; намагається застосувати окремі прийоми логічного мислення (порівняння, аналіз, висновок).	Студент вміє правильно провести дослідження, при потребі звертаючись за консультацією до викладача, частково узагальнити результати та аналізувати сутність психічних процесів в залежності від факторів, що на них впливають.
Достатній рівень знань «4» (конструктивний варіативний)	74-80 балів	Студент без помилок відтворює зміст питання, наводячи власні приклади; правильно розкриває суть психологічних понять.	Студент здатний застосовувати вивчений матеріал на рівні стандартних (типових) ситуацій. Вміє самостійно провести дослідження, зробити кількісний та якісний аналіз, узагальнити результати, визначити напрямки роботи, при потребі звертаючись до викладача; користуватися знаннями з інших психологічних дисциплін для розв'язання психологічних завдань.
	81-85 балів	Студент володіє	Студент уміє самостійно

Рівень	Бали за 100-бальною системою	Критерії оцінювання відповіді	
		Теоретичні знання	Вміння
		навчальною інформацією, вміє зіставляти, узагальнювати та систематизувати інформацію під керівництвом викладача; аргументовано відповідає на поставлені запитання і намагається відстояти свою точку зору.	проаналізувати порівняльно-психологічні дослідження, узагальнити результати; добирати необхідну додаткову інформацію; за підказки викладача може виконати завдання, що потребують знання декількох тем; аргументовано, посилаючись на теоретичні знання, пояснювати результати психологічних досліджень.
	86-89 балів	Студент вільно володіє вивченим обсягом навчального матеріалу, наводить аргументи на підтвердження своїх думок, використовуючи матеріали власних спостережень та проведених психологічних досліджень; може за допомогою викладача відповідати на питання, що потребують знання кількох тем.	Студент уміє використовувати різні джерела інформації, користуватися даними спостережень; застосовувати напрацьовані програми та проводити психологічні дослідження у галузі порівняльної психології; здійснювати аналіз та узагальнення інформації, забезпечувати формування висновків та пропозицій.
Високий рівень знань «5» (творчий)	90-93 балів	Студент вільно володіє темою, має ґрунтовні психологічні знання; вільно відповідає на запитання, що потребують знання кількох тем; оцінює окремі нові факти, явища; судження логічні й достатньо обґрунтовані; узагальнює і систематизує матеріал у межах навчальної теми; самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності.	Студент виявляє початкові творчі здібності: уміє працювати зі спеціальною літературою (наукові журнали тощо); формулювати та перевіряти гіпотези досліджень, аналізувати сутність психічних процесів в залежності від факторів, що на них впливають; може з неповним обґрунтуванням пояснити виконання завдань підвищеного (комбінованого) рівня складності.
	94-97 балів	Студент вільно висловлює власні думки, визначає програму особистої пізнавальної	Студент використовує набуті знання в нестандартних ситуаціях, вміє вести дискусію з конкретного питання, переконливо аргументує

Рівень	Бали за 100-бальною системою	Критерії оцінювання відповіді	
		Теоретичні знання	Вміння
		діяльності, самостійно оцінює різні порівняльно-психологічні дослідження, висловлюючи особисту позицію щодо них; без допомоги викладача знаходить джерела інформації і використовує одержані відомості відповідно до мети та завдань власної пізнавальної діяльності.	особисту позицію.
	98-100 балів	Студент виявляє особливі творчі здібності, глибоко розуміє суть матеріалу; подає ідеї згідно з вивченим матеріалом, робить творчо обґрунтовані висновки; вміє аналізувати і систематизувати матеріали проведених досліджень. Активно займається науково-дослідною роботою.	Студент вміє самостійно здобувати знання, формулювати проблему і визначати шляхи її розв'язання; вести дискусію; використовувати у соціальній практиці психологічні технології та методики психологічного дослідження; виділяти і оцінювати біологічні, соціальні, культурні складові соціально-психологічних явищ

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання

ЗМІСТ

Вступ	3
Розподіл навчального часу за темами	5
Рекомендації до організації самостійної роботи	8
<i>Модуль 1</i> Вступ до психології	10
<i>Модуль 2</i> Розвиток психіки у філогенезі.....	17
<i>Модуль 3</i> Природа та сутність психіки людини	27
<i>Модуль 4</i> Пізнвальна сфера особистості.....	32
Вимоги до екзамену.....	43
<i>Модуль 5. Психологія особистості</i>	45
<i>Модуль 6</i> Індивідуально-психологічні властивості особистості.....	55
<i>Модуль 7. Особистість у діяльності та спілкуванні.....</i>	65
<i>Модуль 8. Емоційна сфера особистості.....</i>	77
<i>Модуль 9. Вольова сфера особистості.....</i>	86
Вимоги до екзамену	94
Критерії оцінювання	98